

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
ERGOTERAPİ BÖLÜMÜ

HACETTEPE UNIVERSITY
FACULTY OF HEALTH SCIENCES
OCCUPATIONAL THERAPY

Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi

Journal of Occupational Therapy and Rehabilitation

ISSN 2147 - 8945

Cilt 2, Sayı 1, Ocak 2014

Volume 2, Number 1, January 2014

YAYININ ADI Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi

YIL 2014 **CİLT (2) SAYI (1)**

YAYIN SAHİBİNİN ADI Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü adına
Prof.Dr. Sibel AKSU YILDIRIM

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ Esra AKI

YAYIN İDARE MERKEZİ Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Ergoterapi Bölümü Samanpazarı
06100 / ANKARA

YAYIN İDARE MERKEZİ TEL. +90 (312) 305 2560 **FAKS** +90 (312)309 3625

YAYIN DİLİ Türkçe ve İngilizce

YAYIN TÜRÜ Yaygın süreli yayın

YAYINLANMA BİÇİMİ Yılda 3 kez

BASIMCININ ADI Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi
Sıhhiye 06100 / ANKARA

BASIMCININ TEL. 0 (312) 310 9790

BASIM TARİHİ / YERİ 25 Temmuz 2014 / ANKARA

ISSN 2147 - 8945

"Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi" Türk Atıf Dizini'nde indekslenmektedir.

Editörler

Prof. Dr. Hülya KAYIHAN

Prof. Dr. Esra AKI

Editör Yardımcıları

Prof. Dr. Mine UYANIK

Prof. Dr. Gonca BUMİN

Doç. Dr. Gamze EKİCİ

Doç. Dr. Çiğdem ÖKSÜZ

Doç. Dr. Burcu Semin AKEL

İngilizce Editörü

Bilim Uzmanı Çiğdem KAYIHAN ASLAN

Teknik Editörler

Dr. Fzt. Meral HURİ

Dr. Fzt. Onur ALTUNTAŞ

İletişim

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

06100 Sıhhiye - ANKARA

ergoterapidergisi@hacettepe.edu.tr

www.ergoterapidergisi.hacettepe.edu.tr

www.ergoterapirehabilitasyondergisi.org

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Türkan AKBAYRAK Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Müfit AKYÜZ Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Candan ALGUN Medipol Üniversitesi

Prof. Dr. Hülya ARIKAN Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Servet ARIÖĞÜL Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Kadriye ARMUTLU Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Pınar AYDIN Hacettepe Üniversitesi

Prof. OTR Susan BAPTISTE Mac Master Üniversitesi, ABD

Prof. Dr. Esra BURCU Hacettepe Üniversitesi

Prof. OTR Susan COPPOLA North Carolina Üniversitesi, ABD

Prof. Dr. İsmail ÇELİK Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Tülin DÜĞER Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Sharon BRINTNELL Alberta Üniversitesi, Kanada

Prof. Dr. Uğur CAVLAK Pamukkale Üniversitesi

Prof. Dr. Mahmut Nedim DORAL Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Tuncay ERGENE Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Nevin ERGUN Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Kıvılcım GÜCÜYENER Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Çağatay GÜLER Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Meltem HALİL Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Serap İNAL Yeditepe Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşe KARADUMAN Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Kasım KARATAŞ Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Gürsel LEBLEBİCİÖĞLU Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Sibel ÖRSEL Bülent Ecevit Üniversitesi

Prof. Dr. Fatma ÖZ Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Arzu RAZAK ÖZDİNÇLER Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Berna ÖZSUNGUR Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Cem SARAÇ Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Bilsen SİRMEN İstanbul Esenyurt Üniversitesi

Prof. Dr. Gül ŞENER Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Meral TOPÇU Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. E. Handan TÜZÜN Kırıkkale Üniversitesi

Prof. Dr. Berna ULUĞ Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Sibel AKSU YILDIRIM Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Öznuur YILMAZ Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Songül AKSOY Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Aynur B. AYHAN Ankara Üniversitesi

Doç. Dr. Patricia BOWYER Texas Woman's Üniversitesi, ABD

Doç. Dr. Mustafa CANKURTARAN Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Elif G. ÇİFTÇİ Ankara Üniversitesi

Doç. Dr. Arzu DAŞKAPAN Kırıkkale Üniversitesi

Doç. Dr. Tüzün FIRAT Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Ali KİTİŞ Pamukkale Üniversitesi

Doç. Dr. Ebru Ç. KÜLTÜR Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Ela TARAKÇI İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Umut TUĞAY Muğla Üniversitesi

Doç. Dr. Ebru TURAN Osmangazi Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Hanneke Van BRUGGEN Dalhousie Üniversitesi, Hollanda

Yrd. Doç. Dr. Melahat DEMİRBİLEK Ankara Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. İbrahim KEKLİK Hacettepe Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. A. Zeynep ORAL Hacettepe Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Fatma SAĞLAM Hacettepe Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Eda TONGA Başkent Üniversitesi

Uz. Dr. Akfer K. KAHİLOĞULLARI Dünya Sağlık Örgütü

Uz. Dr. Yasir ŞAFK Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Uz. Dr. Ayşe TURAN Sağlık Bakanlığı

Dr. Fzt. Bülent ELBASAN Gazi Üniversitesi

Dr. Fzt. Murat Dalkılıç Turgut Özal Üniversitesi

Dr. Fzt. Muhammed KILINÇ Hacettepe Üniversitesi

Dr. Fzt. Numan DEMİR Hacettepe Üniversitesi

OTR Dr. Susan SMITH ROLEY Southern California Üniversitesi, ABD

OTR Lyle DOUQUE WFOT Eğitim ve Araştırma Koordinatörü, Filipinler

OTR Macklyn CLOISE IVY Texas Üniversitesi ABD

İçindekiler

Editörlerden	VII
Geriatrik Bireylerde Günlük Yaşam Aktivitelerindeki Bağımsızlık Seviyesi ile Kognitif Fonksiyon Değişkenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	1
<i>Investigation of Relationship Between Independence in Activities of Daily Living and Cognitive Function Variables in Geriatric Individuals</i>	
Meral HURİ, Hülya KAYIHAN	
Evde Yaşayan Yaşlılarda Sosyal Katılımı Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi	11
<i>Investigation of Factors Affecting Social Participation in Elderly People Living at Home</i>	
Sebahat Yaprak ÇETİN, İnci GÖKALAN KARA, Ali KİTİŞ	
Yaygın Gelişimsel Bozukluğu Olan ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Taktil Tercihlerinin Karşılaştırılması	21
<i>Comparison of Tactile Preferences in Children with Pervasive Developmental Disorder and Normal Developing Children</i>	
Meral HURİ, Babak Kashfi MEHR, Onur ALTUNTAŞ, Hülya KAYIHAN	
Disiplinlerarası Eğitimin Sağlık ve Sosyal Bakım Çalışanları İçin Önemi	29
<i>The Importance of Interdisciplinary Education for Health and Social Care Professionals</i>	
Sezer DOMAÇ, Esra AKI, Mine UYANIK	
1. Ulusal Ergoterapi ve Rehabilitasyon Öğrenci Kongresi SUNUM ÖZETLERİ.	35

Editörlerden

Değerli Okurlar,

Dergimizin 3. sayısını rehabilitasyon alanına katkı sağlayacak yepyeni ilgi çekici konular ile sizlere sunuyoruz. Bu sayımızda sizleri geriatrik bireylerin kognitif becerilerinin bağımsızlık düzeyine etkisi, evde yaşayan geriatrik bireylerin toplumsal katılımı ve yaygın gelişimsel bozukluğu olan çocukların taktil tercihleri konularında üç araştırma makalesi ve disiplinler arası eğitimin önemini anlatan bir derleme yazısı ile buluşturuyoruz. Ayrıca bu sayımızda bu yıl ilki düzenlenen I. Ulusal Ergoterapi ve Rehabilitasyon Öğrenci Kongresi'nde sunulan araştırma ve projelerin özetlerini de bulabileceksiniz.

Önümüzdeki sayılarda değerli deneyimlerinizi paylaşmaya devam etmek dileğiyle.

Saygılarımızla

Araştırma Makalesi

Geriatrik Bireylerde Günlük Yaşam Aktivitelerindeki Bağımsızlık Seviyesi İle Kognitif Fonksiyon Değişkenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigation of Relationship Between Independence in Activities of Daily Living and Cognitive Function Variables in Geriatric Individuals

Meral HURİ¹, Hülya KAYIHAN²

¹Dr. Fzt., Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü, meralhuri@yahoo.com (Sorumlu Yazar)

²Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü, hkayihan@hacettepe.edu.tr

ÖZET

Amaç: Çalışmamızın amacı; geriatrik bireylerde günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık seviyesi ile kognitif fonksiyon değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. **Gereç ve Yöntem:** İki farklı örneklemeden bireyler çalışmaya dahil edildi. Demografik bilgiler kaydedildi. Günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık seviyesi Fonksiyonel Bağımsızlık Ölçümü (FBÖ) ile değerlendirilirken; kognitif beceriler Geriatriklere özel Loewenstein'in Ergoterapi ve Kognitif Değerlendirme Skalası (LOTCA-G) ile değerlendirildi. Elde edilen sonuçlar istatistiksel yöntemler ile karşılaştırıldı. **Sonuçlar:** Çalışmaya yaş ortalaması 74.85±6.885 yıl (min: 65, maks: 95) olan 55'i kadın, 45'i erkek toplam 100 kişi dahil edildi. FBÖ toplam puan ortalaması 71.88±16.901 iken LOTCA-G toplam puan ortalaması 73.43±10.42 idi. FBÖ toplam puanı ile LOTCA-G toplam puanı arasında ilişki tespit edildi (r: 0,745). FBÖ kendine bakım parametresi ile LOTCA-G üst üste binmiş şekiller (r: 0,834) ve saat çizme (r: 0,843); FBÖ transfer parametresi ile LOTCA-G üst üste binmiş şekiller (r: 0,843), motor taklit (r: 0,812), saat çizme (r: 0,823), iki boyutlu model oluşturma (r: 0,834), kategorizasyon (r: 0,865) ve FBÖ hareket parametresi ile LOTCA-G saat çizme (r: 0,832) ve iki boyutlu model oluşturma (r: 0,812) arasında kuvvetli ilişkiler tespit edildi (p<0,05). **Tartışma:** Çalışmamız; geriatrik bireylerin günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık ile görsel motor organizasyon, praxis ve düşünme fonksiyonlarının ilişkili olduğunu ortaya koydu. Kişisel faktörlerin ayrıntılı olarak incelendiği, ayrıntılı aktivite analizi ve eğitimleri ile desteklenmiş rehabilitasyon programlarının etkinliğinin incelendiği interdisipliner çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Geriatri; Günlük yaşam aktivitesi; Kognitif semptomlar; Ergoterapi

ABSTRACT

Purpose: The aim of the study is to examine the relationships between level of independence in activities of daily living and cognitive functions of geriatrics. **Material and Methods:** 100 geriatrics, 65 years and over, from two different nursing home were included. Demographic information were recorded. Level of independence in activities of daily living was evaluated by Functional Independence Measure (FIM) while the cognitive functions were evaluated by Loewenstein's Occupational Therapy and Cognitive Assessment for Geriatrics (LOTCA-G). The results were compared statistically. **Results:** 55 women and 45 men, totally 100 geriatrics with mean age of 74.85±6.885 years (min: 65, max: 95) were evaluated. Mean total FIM and LOTCA-G scores (71.88±16,901; 73.43±10,42) were correlated (r: 0,745). Self-care activities were correlated with overlapping shapes; transfer activities were correlated with overlapping figures (r: 0,834), and clock drawing (r: 0,843); transfer activities were correlated with overlapping figures (r: 0,843), motor imitation (r: 0,812), clock drawing (r: 0,823), creating two-dimensional model (r: 0,834) and categorization (r: 0,865); mobilization have correlations with overlapping figures (r: 0,871), clock drawing (r: 0,832) and creating two-dimensional model (r: 0,812) (p<0,05). **Conclusion:** Independence in daily living activities of geriatrics is associated with visual motor organization, praxis and thinking skills. Interdisciplinary studies supported with detailed activity analysis and training should be planned to prepare effective rehabilitation interventions.

Key words: Geriatrics; Activities of daily living; Cognitive symptoms; Occupational therapy

Yaşlılık morfolojik, fizyolojik ve patolojik değişikliklerin olumsuz yönde ilerleyerek çeşitli hastalıklarla birleştiği fiziksel, fonksiyonel, mental ve biopsikosozyal yeteneklerin gerilediği doğal bir süreçtir (Monaci, Robin, 2012; Cavlak, Dirik, 2005). Yaşlılık dönemi, sağlık açısından verimliliğinin azaldığı ve bağımlılığın arttığı; 65 yaş ve üzeri yaş grubu olarak ele alınmaktadır (Shankar, Hamer, Mc Munn, Steptoe, 2013; Monaci, Robin, 2012).

Yaşlı nüfusun artması ile yaşlı popülasyon için daha kaliteli ve daha sağlıklı yaşam koşullarının oluşturulması gündeme gelmiştir. Bu grupta önemli bir sağlık sorunu olan demansın yaygınlığı %5-10 olarak bildirilmekte; 65 yaş ve üzeri bireylerin en az %10'unda, 85 yaş ve üzeri bireylerin %50'sinde farklı seviyelerde kognitif problemler görülebilmektedir (Monaci, Robin, 2012). Basit unutkanlıktan demansa kadar uzanabilen bir yelpazede incelenen kognitif problemler bireyin yaşamını olumsuz yönden etkiler (Shatil, 2013).

Yaşlanma ile birlikte bilişsel yıkım artmakta, yıkımla birlikte günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık seviyesi de azalmaktadır (Gill, Hammond, Reifsteck, Jehu, Williams ve ark, 2013; Haciosmanoğlu, Yıldırım, Karakurt, 2012). Bağımsız yaşamın en önemli göstergelerinden biri bireyin beslenme, giyinme, banyo yapma gibi kendine bakım ve yoğun fiziksel performans gerektiren yürüme, merdiven inip çıkma ve transfer gibi lokomotor aktivitelerde başkalarına muhtaç olmadan ihtiyaçlarını giderebilmesidir (Janssen, Ada, Bernhardt, McElduff, Pollack ve ark, 2014; Rajan, Hebert, Scherr, Leon, Evans, 2013; Shankar, Hamer, Mc Munn, Steptoe, 2013;).

Literatürde kognitif fonksiyon parametreleri ile günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık seviyesi arasındaki ilişkilerin detaylı olarak incelendiği çalışmaların sayısı halen yetersizdir (Gill, Hammond, Reifsteck, Jehu, Williams ve ark, 2013; Haciosmanoğlu, Yıldırım, Karakurt, 2012). Yaşlı nüfus içerisindeki kognitif bozukluğun derecesini saptanması ve günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık seviyesi ile olan ilişkilerin belirlenmesi hazırlanacak interdisipliner rehabilitasyon programlarının etkinliğinin artırılmasına önemli katkı sağlayacaktır (Tob, Nakamura, Endo, Okochi, Tanaka ve ark., 2014).

Yaşlı bireylerde kognitif yıkım günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık seviyesini olumsuz

yönde etkiler hipotezinden yola çıkılarak planlanan çalışmamız; geriatrik bireylerde günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık seviyesi ile kognitif fonksiyon ve demografik değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile planlandı.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma; Ankara 75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi ile Ümitköy Huzurevinde ikamet eden 100 yaşlı birey üzerinde yetkili mercilerden, gerekli özel izinler alınarak Helsinki Bildirgesine uygun olarak yapıldı. Çalışmaya dahil edilen tüm hastalara aydınlatılmış onam formu imzalatıldı.

Çalışmaya dahil edilen bireyler; 65 yaş ve üzeri, sistemik hastalığı bulunmayan veya kurum hekimi tarafından sağlık durumu "stabil" olarak tanımlanan huzurevi sakinleri arasından rasgele örnekleme yöntemi ile seçildi. Çalışmaya; son 6 ayda cerrahi operasyon geçirmiş olan, çalışmanın yürütüldüğü dönemde genel durumu kötüleşen; ağır fiziksel, duyma ve görme problemi olan; depresyon tanısı almış olan ve çalışmaya katılmak istemeyen yaşlı bireyler dahil edilmedi.

Çalışmaya katılan tüm bireyler, huzurevindeki odalarında veya sessiz, dikkatlerinin dağılmasına neden olabilecek dış etkenlerin elimine edildiği dinlenme odasında aynı terapist tarafından birebir görüşme yöntemi ile değerlendirildi. Bireyin kendisinden veya bakım vereninden öğrenilen yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, mesleği ve dominant tarafı gibi demografik bilgileri bağımsız değişkenler olarak kaydedildi.

Çalışmaya katılan bireylerin kognitif fonksiyonları Geriatriklere Yönelik Loewenstein'in Ergoterapi ve Kognitif Değerlendirme Skalası (LOTCA-G) ile değerlendirilirken; günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık seviyesi Fonksiyonel Bağımsızlık Ölçümü (FBÖ) ile değerlendirildi. Bireylerin kognitif fonksiyonları LOTCA-G ile ayrıntılı olarak değerlendirildiği için, FBÖ kognitif alt testleri uygulanmadı. Bireylere 30 dakikalık dinlenme arası ile önce FBÖ sonra LOTCA-G uygulandı. Değerlendirmeler sırasında yorulan, sıkılan, konsantrasyon ve dikkat problemi yaşayan bireylerin değerlendirilmesine bir sonraki seansta devam edildi.

Veri Toplama Araçları

Fonksiyonel Bağımsızlık Ölçümü: FBÖ günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık seviyesini

değerlendirmede sıklıkla kullanılan; bireylerin günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık seviyesini ve rehabilitasyon potansiyelini değerlendirmek için geliştirilmiş güvenilir bir ölçüm yöntemidir (Küçükdeveci, Yavuz, Elhan, Sonel, Tennant, 2001). Bireyin motor becerilerini kendine bakım (beslenme, üstünü düzeltme, banyo yapma, vücut üst yarısını giyinme, vücut alt yarısını giyinme, tuvalet kullanımı), sfrinkter kontrolü (mesane ve barsak kontrolü), lokomotor (transfer: tekerlekli sandalye kullanımı, tuvalete transfer, duş-küvete transfer ve hareket: merdiven inip çıkma, yürüme) olarak üç ana alanda 13 motor beceri ile değerlendirilirken; kognitif fonksiyonları 5 kognitif (anlama, ifade etme, sosyal etkileşim, hafıza, problem çözme) fonksiyon ile toplam 18 madde ile fonksiyonu gerçekleştirirken yardım alıp almadığı, zamanında yapıp yapmadığı veya yardımcı cihaz kullanıp kullanmadığına göre 1 - 7 arasında puanlar. FBÖ puanı en az 18 (tam bağımlı), en fazla 126 (tam bağımsız) olabilir. FBÖ kognitif alt testleri uygulanmayan çalışmalarda en düşük puan 13, en yüksek puan ise 91'dir. FBÖ güvenilirlik ve geçerlilik çalışması sonucunda interrater güvenilirlik 0.95 olarak belirlenmiştir (Küçükdeveci, Yavuzer, Elhan, Sonel, Tennant, 2001; Ottenbacher, Hsu, Ganger, Fieldler, 1996).

Geriatrilere Yönelik Loewenstein'in Ergoterapi ve Kognitif Değerlendirme Skalası (LOTCA-G): Ergoterapi alanında sıklıkla kullanılan ve yaşlı bireylerin kognitif fonksiyonlarını değerlendiren bir testtir (Katz, Averbuch, Erez, 2012; Katz, Erez, Livni, Averbuch, 2012). LOTCA-G; Loewenstein'in Ergoterapi ve Kognitif Değerlendirme Skalası'nın şekil ve cisimlerin büyüldüğü, alt testler yardımı ile uygulama süresinin azaltıldığı yaşlı bireylere yönelik hazırlanan versiyonudur. LOTCA-G; 7 kognitif alan da (oryantasyon, görsel-uzaysal algı, praksis, görsel motor organizasyon, düşünme ve hafıza) 23 alt testten oluşur. LOTCA-G'nin oryantasyon (1-8 puan) dışındaki tüm alt testleri 1 - 4 puan arasında puanlanır. Testin ortalama uygulama süresi 30-45 dakikadır. Sağlıklı yaşlılar, demansı olan yaşlılar ve serebrovasküler olay geçirmiş yaşlılar üzerinde geçerlilik güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır (Katz, Averbuch, Erez, 2012; Katz, Erez, Livni, Averbuch, 2012).

İstatistiksel Analiz

Araştırma verileri bilgisayar ortamında Statistical Package in Social Science (SPSS) 10.0 paket programında değerlendirildi. Ölçümle belirlenen değişkenler için ortalama±standart sapma ($X\pm SS$) belirlendi. Uygulanan testlerin sonuçları sayısal değişkenler idi. Nitelik olan değişkenler de sayısal değerler ile ifade edildi. İstatistiksel değerlendirmede Student-t testi, tek yönlü varyans analizi, Tukey-HSD post hoc testi, Kruskal-Wallis Varyans Analizi, Mann-Whitney-U Testi ve Spearman korelasyon testi kullanıldı. LOTCA-G puanını etkileyen faktörlerin topluca değerlendirilmesinde multipl regresyon (backward conditional) analizi kullanılırken istatistiksel testlerde alfa yanılma düzeyi 0.05 olarak kabul edildi (Green, Salkind, Akey, 2000).

SONUÇLAR

75. Yıl Dinlenme ve Bakımevinde kalan 30, Ümitköy Huzurevinde kalan 75 yaşlı birey değerlendirilmeye alındı. Toplam 105 bireyden 3 tanesi özel nedenlerden dolayı huzurevinden ayrıldı, 2 birey ise çalışmaya katılmak istemediklerini bildirdikleri için çalışmadan çıkarıldı. Çalışma 55 kadın, 45 erkek olmak üzere toplam 100 yaşlı birey ile tamamlandı. Sonuçlar istatistiksel olarak değerlendirildi.

Çalışmaya katılan bireylerin en küçüğü 65, en büyüğü 95 yaşında idi. Bireylerin yaş ortalaması 74.85 ± 6.885 yıl idi. Bireylerin eğitim seviyesi, eğitim gördükleri toplam yıl sayısı olarak tanımlandı. Eğitim seviyesi en düşük olan bireylerin eğitim seviyesi 0 yıl iken en yüksek eğitim seviyesi 15 yıl idi. Bireylerin gördükleri eğitim yılı ortalaması 6.84 ± 4.012 yıl idi. Bireyler dominant taraflarına göre incelendiğinde 91 birey sağ dominant, 9 birey sol dominant idi (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırmaya katılanlara ait demografik bilgileri

Değişkenler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kadın	55	55
Erkek	45	45
Eğitim Yılı		
5 yıl	23	23
6-11 yıl	43	43
12 yıl ve üstü	34	34
$X\pm SS$	6.84 ± 4.012	-
Dominatlık		
Sağ	91	91
Sol	9	9

FBÖ sonuçları incelendiğinde; ortalama FBÖ puanı 71.88 ± 16.901 (min: 21-max: 91) idi (Tablo 2). Ortalama LOTCA-G puanı 73.43 ± 10.42 (min: 36-max: 103) iken dikkat ve konsantrasyon parametresi ortalama puanı 2.85 ± 0.61 idi (Tablo 3).

Elde edilen bulgular demografik özelliklere göre incelendiğinde yaş arttıkça, kognitif beceriyi değerlendiren LOTCA-G puanı ve günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık seviyesini değerlendiren FBÖ puanının azaldığı; eğitim yılı arttıkça LOTCA-G puanının arttığı tespit edildi. Erkeklerin LOTCA-G puanının kadınlara göre daha yüksek iken FBÖ puanlarının kadınlara göre daha düşük olduğu olduğu saptandı. FBÖ ve LOTCA-G parametreleri ayrıntılı incelendiğinde FBÖ toplam puanı ile LOTCA-G toplam puanı ($r: 0,745$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edildi ($r: 0,745$). FBÖ kendine bakım parametresi ile LOTCA-G üst üste binmiş şekiller ($r: 0,834$) ve saat çizme ($r: 0,843$); FBÖ transfer parametresi ile LOTCA-G üst üste binmiş şekiller ($r: 0,843$), motor taklit ($r: 0,812$), saat çizme ($r: 0,823$), iki boyutlu model oluşturma ($r: 0,834$), kategorizasyon ($r: 0,865$) ve FBÖ hareket parametresi ile LOTCA-G saat çizme ($r: 0,832$) ve iki boyutlu model oluşturma ($r: 0,812$) arasında kuvvetli ilişkiler tespit edildi ($p < 0,05$, Tablo 4).

TARTIŞMA

Yaşlanma ile ortaya çıkan fiziksel ve kognitif yetersizlikler bireyin bağımsız hareket edebilme yeteneğini sınırlarken günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlığını olumsuz yönde etkiler (Andersen-Ranberg, 2013). Rehabilitasyon ve geriatri literatürüne göre kognitif beceriler günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlığı etkileyen en önemli faktörlerdendir (Reppermund, Brodaty, Crawford, Kochan, Draper ve ark. 2013). Literatürde; fiziksel performans, kognitif fonksiyonlar ve yorum yapma yetenekleri arasında kuvvetli bir bağ olduğundan ve bu alanda interdisipliner ekip çalışmasının etkinliğinden söz edilir (Mc Gilton ve ark., 2012).

Çalışmamızda kognitif fonksiyonların ve günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık seviyesinin değerlendirilmesinde sıklıkla kullanılan LOTCA-G ve FBÖ testleri kullanıldı. 65 yaş ve üstü huzur evi ya da bakım evinde kalan yaşlı bireyler örneğinde kognitif fonksiyon parametreleri ile günlük yaşam aktiviteleri arasında elde edilen ilişkiler

literatür ile uyumlu idi (Rajan, Hebert, Scherr, Leon, Evans, 2013; Reppermund ve ark. 2013; Andersen-Ranberg, 2013). Elde ettiğimiz bulgulara göre kognitif becerilerin ve günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık seviyesinin demografik özelliklerden etkilendiğini tespit ettik. Parametreler yaşa göre incelendiğinde; yaş arttıkça bireylerin LOTCA-G ve FBÖ puanlarının düştüğü gözlemlendi. Bunun kognitif ve fiziksel fonksiyonların yaşa bağlı yıkımlarından kaynaklandığını düşünmekteyiz. Fakat bunun ile beraber yaş değişkeninin LOTCA-G ve FBÖ test parametrelerinin tümünü etkilememesi; yaşın kognitif fonksiyon ve günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık seviyesinin belirlenmesinde yetersiz olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmamızda literatür ile uyumlu olarak erkeklerde kognitif fonksiyonların kadınlara göre daha az etkilendiği gözlemlendi. Kognitif fonksiyonlardaki kaybin; sosyoekonomik düzeyle ilişkili olduğuna ve sosyoekonomik durumun eğitim durumunun meslek ve gelir değişkenleri ile beraber değerlendirilmesinin gerekliliğinden bahseden çalışmalar vardır (Monaci, Linda, Robin, Morris, 2012). Çalışmamızda da eğitim durumu değerlendirildi ve literatür ile uyumlu olarak düşük eğitim yılına sahip bireylerde kognitif kayıpların daha fazla olduğu tespit edildi (Kim, Newman, Lipsitz, 2013; Monaci, Linda, Robin, Morris, 2012). Bu durumda yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin LOTCA-G parametrelerinde düşük eğitim seviyesine sahip bireylere göre daha başarılı sonuçlar elde etmesi akla yatkın görünmektedir (Kim, Newman, Lipsitz, 2013; Monaci, Linda, Robin, Morris, 2012). Çalışmamızda kadınların kognitif fonksiyonları erkeklere göre daha düşük idi. Bu sonucun kognitif fonksiyonlar kadınların eğitim seviyesinin erkeklere göre daha düşük olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. FBÖ cinsiyete göre incelendiğinde ise kadınların, erkeklere göre daha yüksek puanlar almasının nedeninin Türk kültür yapısındaki ataerkil yapıdan kaynaklandığı düşünülmektedir (Laudisio, Marzetti, Antonica, Pagano, Vetrano ve ark. 2013; Küçükdeveci, Yavuzer, Elhan, Sonel, Tennant, 2001; Ottenbacher, Hsu, Ganger, Fieldler, 1996). Yaş, eğitim yılı ve cinsiyet faktörlerinin tüm FBÖ ve LOTCA-G parametrelerini etkilememesi yeni araştırmalarda yaş, cinsiyet ve eğitim yılı dışında farklı değişkenlerin de incelenmesi gerektirdiğini düşündürür.

Tablo 2. FBÖ aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

FBÖ		X±SS	Min-Maks
Kendine Bakım	<i>Beslenme</i>	6.11±1.205	1-7
	<i>Kendine bakım</i>	5.88±1.225	2-7
	<i>Banyo</i>	5.34±1.437	2-7
	<i>Alt vücut giyinme</i>	5.57±1.437	2-7
	<i>Üst vücut giyinme</i>	5.60±1.484	2-7
	<i>Tuvalet kullanımı</i>	5.53±1.396	2-7
Sfrinkter Kont.	Mesane kontrolü	5.76±1.304	2-7
	Barsak kontrolü	5.75±1.321	2-7
Transfer	Yatak transferi	5.52±1.460	1-7
	Tuvalet transferi	5.42±1.458	1-7
	Banyo transferi	5.27±1.503	1-7
	Yatak-TS transferi	5.31±1.450	1-7
Hareket	Merdiven	5.23±1.54	1-7
	Yürüme	5,41±1,450	1-7
Toplam FBÖ		71.88±16.901	23-91

Çalışmamızda; kognitif ve fonksiyonel parametreler arasındaki ilişkiler detaylı olarak incelendiğinde literatür ile uyumlu olarak kendine bakım parametresinin görsel algı parametresinden üst üste binmiş şekiller ($r: 0,834$) ve çevresel algı ($r: 0,734$) alt testleri ile kuvvetli ilişkisi olduğu tespit edildi (Monaci, Morris, 2012). Selekler de çalışmamızda çalışmamız ile benzer olarak görsel algı becerileri ile kendine bakım aktivitelerindeki başarı seviyesi arasında ilişki olduğunu ortaya koyar (Selekler, 2003). Çalışmamızı destekler şekilde Shatil çalışmasında yakın görme ve görsel ayırım becerisinin kendine bakım aktiviteleri için uzak görme ve görsel ayırım becerisinden daha önemli olduğu da belirtilir (Shatil, 2013). Bu nedenle görsel ayırım becerilerinin kendine bakım aktivitelerini bağımsız olarak yerine getirilmesini etkileyen primer faktörlerden biri olduğunu düşünmekteyiz. Görsel ayırım becerisi zayıf olan yaşlı bireylerin kendine bakım aktivitelerinde problem yaşayabilecekleri göz önünde tutularak hazırlanacak tedavi programlarına görsel ayırım becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların eklenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Çalışmamız da kendine bakım aktiviteleri ile praxis alt testlerinden nesne kullanımı ($r: 0,702$) ve motor taklit testleri ($r: 0,711$) arasında ve görsel motor organizasyon alt testlerinden saat çizme ($r: 0,843$), düşünme alt testlerinden sıralama ($r: 0,692$) ve kategorizasyon ($r: 0,623$) arasında tespit edildi. Apraksisi olan bireylerin motor performans sırasında nesne kullanımı ve görsel motor fonksiyon alanlarında problemler tespit edildiği belirtilir (Janssen, Ada, Bernhardt, McElduff, Pollack, ve ark. 2014). Bunun yanında ihmali (neglect) olan yaşlılarda saat çizme testi ile fiziksel beceriler arasında ilişkiler olduğu belirtilir (Ha, Kim, 2013; Ohayon, Vecchierini, 2005). Bizde çalışmamızda özellikle kendine bakım aktivitelerini yerine getiremeyen bireylerin algılama, praxis düşünme ve görsel motor organizasyon alt testlerinde başarısız olduğunu tespit ettik. Bunun nedeninin kendine bakım aktiviteleri sırasında karar verme, sıralama, görsel-uzaysal algı ve dikkat gibi karmaşık yönetim ve yürütme fonksiyonlarına ihtiyaç duyulması olduğu düşünülmektedir.

Bunun yanında FBÖ, transfer ve hareket parametresi ile LOTCA-G görsel motor organizasyon

Tablo 3. LOTCA-G aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

LOTCA-G	X±SS	Min-Maks
Oryantasyon	11,55±3,13	4-16
Yer oryantasyonu	6,05±1,6	2-8
Zaman oryantasyonu	5,50±1,7	2-8
Algı	12,27±2,5	1-16
Görsel algı	7,18±2,1	3-11
Şekillerin görsel tanımlanması	3,26±0,7	1-4
Üst üste binmiş şekiller	2,94±0,7	1-4
Obje sabitliği	2,98±0,7	1-4
Uzaysal Algı	8,41±0,93	3-9
Sağ-sol ayrımı	3,27±2,6	1-4
Karşısındaki sağ-sol ayrımı	3,23±0,65	1-4
Çevresel algı	2,91±0,78	1-4
Praksis	9,48±2,66	3-11
Motor Taklit	3,22±2,06	1-4
Nesnelerin kullanılması	3,25±0,7	1-4
Sembolik hareketler	3,01±0,78	1-4
Görsel Motor Organizasyon	9,30±2,11	6-29
Geometrik şekil kopyalama	3,06±0,97	1-5
İki boyutlu model oluşturma	2,83±0,88	1-5
Pegboard	2,84±0,78	1-5
Blok tasarımı	2,77±0,81	1-5
Yap-boz	2,94±0,69	1-5
Saat çizme	2,79±0,74	1-5
Düşünme	4,74±1,22	2-8
Kategorizasyon	2,94±0,82	1-4
Resim sıralama	2,89±0,22	1-4
Hafıza	10,43±3,42	1-4
Ünlü kişilik	4,74±1,22	1-4
Kişisel sahiplenme	3,03±0,82	1-4
Günlük objeleri kullanma	2,81±0,77	1-4
Dikkat-Konsantrasyon	2,85±0,61	1-4
TOPLAM LOTCA-G	73,43±10,42	36-103

Tablo 4. LOTCA-G ve FİM test parametrelerinin ilişki tablosu

	Kendine bakım	Transfer	Hareket	Toplam FBÖ
Üst üste binmiş şekiller	0,834*	0,843*	0,871*	0,721*
Çevresel algı	0,734*	0,734*	0,652*	0,612*
Motor taklit	0,711*	0,812*	0,832*	0,694*
Nesne kullanımı	0,702*	0,712*	0,751*	0,722*
Saat çizme	0,843*	0,823*	0,834*	0,832*
İki boyutlu model oluşturma	0,673*	0,834*	0,831*	0,812*
Sıralama	0,692*	0,721*	0,736*	0,637*
Kategorizasyon	0,623*	0,865*	0,876*	0,786*
LOTCA-G	0,798*	0,863*	0,825*	0,745*

p<0,05

parametresinden iki boyutlu model oluşturma (r: 0,834; r: 0,831) ve saat çizme (r: 0,821; r: 0,831) testleri arasındaki kuvvetli ilişkinin literatür ile uyumlu olarak transfer-hareket ve görsel motor organizasyon becerilerinin uzay algısı gerektirmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bununla beraber kognitif fonksiyon, günlük yaşam aktivitelerindeki hata miktarını etkilemektedir. Bu etki sıklıkla aktiviteyi tamamlamak için gerekli fiziksel fonksiyonlar zorlaştıkça belirginleşmektedir (Bell-McGintys, Podell, Franzen, Baird, Williams, 2003; Chan-Weiner, Boyle, Malloy, 2002). Bu nedenle öncelikle dikkatin sürdürülmesi ve/veya karmaşık dikkat sağlanabilmesi, görsel ve uzaysal algı, zamanlama, hız ve motor beceriler gibi yürütücü işlevlerin transfer ve hareket becerilerini etkilemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Saat çizme alt testi; kavrama, planlama, görsel hafıza ve yeniden yapılandırma, görsel-uzaysal beceriler, motor planlama ve yönetim, sayısal bilgi, soyut düşünme ve konsantrasyon gibi yönetici işlevlere ilişkin becerileri gerektiren uygulanması kolay, ancak karmaşık bir testtir (Mainland, Shulman, 2013). Belirtilen yönetim ve yürütme fonksiyonlarını gerektiren transfer ve hareket parametrelerinin incelenmesinde saat çizme alt testi yaşlı bireyin günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlığı ile ilişkili sonuçlar verebilir. Düşünme parametresi günlük hayatta karşılaşılan problemlerin çözüm

in için gerekli çözümlerin üretilmesinde kullanılan bir yönetim fonksiyonudur ve günlük yaşam aktiviteleri sırasında karşılaşılan birçok problemin çözümlenmesi için gereklidir (Iwata, Higuchi, Kimura, Okamoto, Arai ve ark. 2013). Çalışmamızda düşünme parametresini değerlendiren kategorizasyon (r: 0,876; r: 0,865) ve sıralama (r: 0,736, r: 0,721) alt parametreleri ile hareket ve transfer becerileri arasında kuvvetli ilişkiler tespit edildi. Bu ilişkinin nedeninin hareket ve transfer becerilerinin fiziksel beceriler yanında düşünme fonksiyonunun sıralama, problem çözme, karar verme becerilerini de içermesi olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızda geriatrik bireylerin günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlıklarının yaş, cinsiyet, eğitim durumunun yanı sıra görsel motor organizasyon, praksi ve düşünme gibi kognitif fonksiyonlardan etkilendiği tespit edildi.

Bunun yanında çalışmada sadece test değişkenleri arasındaki ilişkilerin ele alınması çalışmanın sınırlılığı olarak değerlendirilebilir. Çünkü günlük yaşam aktivitelerinin dinamik, değişken ve kişiye özel karmaşık yapısı ile kognitif fonksiyonlarının her hangi bir duyuşal uyarıdan etkilenmeye açık hassas yapısı günlük yaşam aktivitelerinin tek bir test ile değerlendirilmesinin yetersiz kalabileceğini düşündürmektedir.

Çalışmamız; geriatrik bireylerin günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlığın arttırılmasına

yönelik hazırlanacak rehabilitasyon programlarında görsel motor organizasyon, praxis ve düşünme fonksiyonlarının da geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılmasının gerekliliğini ortaya koyar. Kognitif fonksiyonların günlük yaşam aktiviteleri ile olan karmaşık ilişkileri göz önüne alınarak kişisel faktörlerin, ayrıntılı aktivite analizi ve müdahalelerini içeren rehabilitasyon programlarının etkinliğinin incelendiği interdisipliner çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Andersen-Ranberg, K. (2013). Trends Over Time in Cognitive Function and Activities of Daily Living Among Danish Centenarians. *Annual Review of Gerontology and Geriatrics*, 33(1), 333-359.
- Çavlak U, Dirik A. (2005). Evaluation of mobility activities of daily living, depression level and mental status in geriatrics. *J.Med.Sci*, 5(2):106-112.
- Chou, C. H., Hwang, C. L., Wu, Y. T. (2012). Effect of exercise on physical function, daily living activities, and quality of life in the frail older adults: a meta-analysis. *Archives of physical medicine and rehabilitation*, 93(2), 237-244.
- Gill, D. L., Hammond, C. C., Reifsteck, E. J., Jehu, C. M., Williams, R. A., Adams, M. M., ... & Shang, Y. T. (2013). Physical activity and quality of life. *Journal of Preventive Medicine and Public Health*, 46(Suppl 1), S28-S34.
- Green, S.B., Salkind, N.J., Akey, T.M. (2000). Using SPSS for Windows analyzing and understanding data. 2nd. Ed. Prentice Hall, New Jersey, 208-232.
- Grönstedt, H., Frändin, K., Bergland, A., Helbostad, J. L., Granbo, R., Puggaard, L., Hellström, K. (2012). Effects of Individually Tailored Physical and Daily Activities in Nursing Home Residents on Activities of Daily Living, Physical Performance and Physical Activity Level: A Randomized Controlled Trial. *Gerontology*, 59(3), 220-229.
- Ha, E., & Kim, K. (2013). Factors that influence activities of daily living in the elderly with probable dementia. *Journal of psychiatric and mental health nursing*.
- Hacıhasanoğlu, R., Yildirim, A., Karakurt, P. (2012). Loneliness in elderly individuals, level of dependence in activities of daily living (ADL) and influential factors. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 54(1), 61-66.
- Iwata, A., Higuchi, Y., Kimura, D., Okamoto, K., Arai, S., Iwata, H., & Fuchioka, S. (2013). Quick lateral movements of the trunk in a seated position reflect mobility and activities of daily living (ADL) function in frail elderly individuals. *Archives of gerontology and geriatrics*, 56(3), 482-486.
- Janssen, H., Ada, L., Bernhardt, J., McElduff, P., Pollack, M., Nilsson, M., & Spratt, N. (2014). Physical, cognitive and social activity levels of stroke patients undergoing rehabilitation within a mixed rehabilitation unit. *Clinical rehabilitation*, 28(1), 91-101.
- Katz, N., Averbuch, S., Erez, A. B. H. (2012). Dynamic Lowenstein Occupational Therapy Cognitive Assessment-Geriatric Version (DLOTCA-G): Assessing Change in Cognitive Performance. *The American Journal of Occupational Therapy*, 66(3), 311-319.
- Katz, N., Erez, A. B. H., Livni, L., Averbuch, S. (2012). Dynamic Lowenstein Occupational Therapy Cognitive Assessment: Evaluation of Potential to Change in Cognitive Performance. *The American Journal of Occupational Therapy*, 66(2), 207-214.
- Kim, D. H., Newman, A. B., & Lipsitz, L. A. (2013). Prediction of Severe, Persistent Activity-of-Daily-Living Disability in Older Adults. *American journal of epidemiology*, 178(7), 1085-1093.
- Küçükdeveci AA, Yavuzer G, Elhan AH, Sonel B, Tennant A. (2001). Adaptation of the functional independence measure for use in Turkey. *Clinical Rehabilitation*, 15:311-9.
- Laudisio, A., Marzetti, E., Antonica, L., Pagano, F., Vetrano, D. L., Bernabei, R., & Zuccalà, G. (2013). Metabolic syndrome and quality of life in the elderly: age and gender differences. *European journal of nutrition*, 52(1), 307-316.
- Mainland, B. J., & Shulman, K. I. (2013). Clock drawing test. In *Cognitive Screening Instruments* (pp. 79-109). Springer London.
- McGilton, K. S., Davis, A., Mahomed, N., Flannery, J., Jaglal, S., Cott, C., Rochon, E. (2012). An inpatient rehabilitation model of care targeting patients with cognitive impairment. *BMC geriatrics*, 12(1), 21.
- Monaci, Linda, and Robin G. Morris. (2012). Neuropsychological screening performance and the association with activities of daily living and instrumental activities of daily living in dementia: baseline and 18 to 24 month follow up. *International journal of geriatric psychiatry*. 27(2), 197-204.
- Nagamatsu, L. S., Chan, A., Davis, J. C., Beattie, B. L., Graf, P., Voss, M. W., ... & Liu-Ambrose, T. (2013). Physical activity improves verbal and spatial memory in older adults with probable mild cognitive impairment: a 6-month randomized controlled trial. *Journal of aging research*, 2013.
- Njegovan V, Hing MM, Mitchell SL, Molnar FJ; (2001). The Hierarchy of functional loss associated with cognitive decline in older persons. *J.Gerontol. A. Biol. Sci. Med. Sci.*, 56:M 638-43.

- Ottenbacher KJ, Hsu Y, Ganger VC, Fieldler RC; (1996). The realibility of functional independence measure: A quantitative review. *Arch. Phys. Med. Rehabil.* 77:1226-1232.
- Perneczky, Robert, et al. (2006) "Complex activities of daily living in mild cognitive impairment: conceptual and diagnostic issues." *Age and ageing* 35.3: 240-245.
- Rajan, K. B., Hebert, L. E., Scherr, P. A., de Leon, C. F. M., Evans, D. A. (2013). Disability in Basic and Instrumental Activities of Daily Living is Associated with Faster Rate of Decline in Cognitive Function of Older Adults. *The Journals of Gerontology Series A: Biological Sciences and Medical Sciences*, 68(5), 624-630.
- Reppermund, S., Brodaty, H., Crawford, J. D., Kochan, N. A., Draper, B., Slavin, M. J., ... & Sachdev, P. S. (2013). Impairment in instrumental activities of daily living with high cognitive demand is an early marker of mild cognitive impairment: the Sydney Memory and Ageing Study. *Psychological medicine*, 43(11), 2437-2445.
- Shankar, A., Hamer, M., McMunn, A., & Steptoe, A. (2013). Social isolation and loneliness: relationships with cognitive function during 4 years of follow-up in the English Longitudinal Study of Ageing. *Psychosomatic medicine*, 75(2), 161-170.
- Shatil, E. (2013). Does combined cognitive training and physical activity training enhance cognitive abilities more than either alone? A four-condition randomized controlled trial among healthy older adults. *Frontiers in aging neuroscience*, 5.
- Toba, K., Nakamura, Y., Endo, H., Okochi, J., Tanaka, Y., Inaniwa, C., ... & Yamaguchi, H. (2014). Intensive rehabilitation for dementia improved cognitive function and reduced behavioral disturbance in geriatric health service facilities in Japan. *Geriatrics & gerontology international*, 14(1), 206-211.

Araştırma Makalesi

Evde Yaşayan Yaşlılarda Sosyal Katılımı Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi

Investigation of Factors Affecting Social Participation in Elderly People Living at Home

Sebahat Yaprak ÇETİN¹, İnci GÖKALAN KARA², Ali KİTİŞ³

¹ Uzm. Fzt., Empati Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Antalya

² Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Anabilim Dalı

³ Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu, akitis@gmail.com (Sorumlu Yazar)

ÖZET

Giriş: Çalışma evde yaşayan sağlıklı yaşlılarda sosyal katılım ile sosyodemografik özellikler, kognitif düzey, depresyon durumu, fonksiyonel düzey ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve yöntem: Bu çalışmaya evde yaşayan 113 gönüllü yaşlı katılmıştır. Yaşlıların demografik verileri katılımcılarla birebir görüşülerek kaydedilmiştir. Kognitif düzeyin değerlendirilmesi için Hodkinson Mental Test, depresyon durumunun değerlendirilmesi için ise Yesavage'in Geriatrik Depresyon Skalası'nın Kısa Formu (GDS) kullanılmıştır. Yaşlıların fonksiyonel düzeyleri Lawton ve Brody'nin Enstrümental Günlük Yaşam Aktiviteleri Skalası (EGYA) ve Katz'ın Günlük Yaşam Aktiviteleri Ölçeği (GYA) ile değerlendirilmiştir. Sosyal katılım düzeyinin belirlenmesi amacıyla Serbest Zaman Aktiviteleri Değerlendirme Ölçeği, yaşam kalitesinin değerlendirilmesinde ise Dünya Sağlık Örgütü tarafından hazırlanmış olan Yaşlılar için Yaşam Kalitesi Ölçeği (WHOQL-OLD. TR) kullanılmıştır.

Sonuçlar: Yaşlıların sosyal katılım düzeyleri ile sosyodemografik verileri incelendiğinde; erkeklerde entelektüel aktivitelere katılım ($p<0.05$), kadınlarda rekreasyonel aktivitelere katılım düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Yalnız yaşayanların rekreasyonel aktivitelere ($p<0.05$), eşi ile birlikte yaşayanların entelektüel aktivitelere katılımları daha yüksek düzeyde bulunurken ($p<0.05$), sosyal, dini ve fiziksel aktivitelere katılım düzeyinin yaşam şekline göre farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>0.05$). Yaşlılarda GYA, EGYA, kognitif düzey, depresyon durumu ve yaşam kalitesi ile toplam sosyal katılım düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır ($p<0.05$). Ayrıca EGYA, depresyon düzeyi, komşusu ile görüşme sıklığı, eğitim durumu ve yaşadığı yerin sosyal katılıma bağımsız etkisinin olduğu sonucuna da ulaşılmıştır ($p<0.05$).

Tartışma: Bu çalışma; sosyodemografik özellikler, mental sağlık, GYA'nde bağımsızlık, yaşam kalitesi ile sosyal katılımı arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Geriatrik rehabilitasyon uygulamalarına sosyal katılıma yönelik aktivitelerin de katılması yaşlı sağlığına olumlu katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı; Serbest zaman aktiviteleri; Sosyal katılım

ABSTRACT

Introduction: This study was planned to investigate the relationships between social participation and demographics, cognitive status, depression level, functional status, quality of life in elderly people living at home.

Material and Method: One hundred thirteen voluntary elderly people living at home were participated to this study. The data were obtained by face-to-face interviews. The questionnaire covered socio-demographic characteristics, administration of the Hodkinson Mental Test, Geriatric Depression Scale-Short Form (GDS-SF), Lawton Instrumental Activities of Daily Living (IADL) Scale, Katz Index of Independence in Activities of Daily Living (ADL), Leisure Time Activities Rating Scale and World Health Organization Quality of Life Instrument-Older Adults Module (WHOQOL-OLD).

Results: The mean age of the participants was $71,4 \pm 5,9$ years. It was found a higher participating rate to recreational activities in women ($p<0.05$) and a higher participating rate to intellectual activities in men ($p<0.05$). Participating to recreational activities was higher in living alone ($p<0.05$) and participating to intellectual activities was higher in living with his/her partner ($p<0.05$). It was no significant difference between participating to social, religion and physical activities regarding life style ($p<0.05$). Also, it was a significant relation between social participation, ADL, IADL, cognitive status, depression status and quality of life ($p<0.05$). Otherwise, it was found independent effects of IADL, depression status, neighbourhood relations, education level on social participation ($p<0.05$).

Conclusion: Results obtained from this study were presents relationships between social participation, sociodemographics, mental health, independent life in ADL and quality of life. Activities that intended for social participation in geriatric rehabilitation will positive contribution to health care for the elderly.

Keywords: Aged; Leisure activities; Social participation

Yaşlılık bilişsel, fiziksel alanda bir gerileme, üreticilik rolünün bırakılması, sosyal konumda değişme, kişiler arası desteğin zayıflaması, sağlığın kaybı gibi özgün sorunlarıyla bir kayıplar dönemi olarak tanımlanabilir (Watson, 2007). Yaşla birlikte sağlık ve sosyal alanlarda meydana gelen değişiklikler nedeni ile yaşlıların aktivitelerle ilgileri ve bu aktiviteleri yapma becerileri de azalır. Yaşlılarda serbest zamanın anlamlı ve amaca yönelik aktivitelerle geçirilmesi yaşam kalitesi için önemlidir. İnsanoğlu kendisi için anlamlı ve amaçlı aktivitelerde bulunduğu sürece sağlık ve yaşam kalitesini sürdürür (Yücel ve Kayıhan, 2008). Yaşlılık dönemi yaşlının hayatına anlam katma çabası içinde farklı aktivite seçenekleri ile eğlenceli bir zamana dönüştürülebilir. Bu aşamada iş ve uğraşı terapistleri yaşlıları başarı, eğlence ve doyum için gerekli olan yeni ve kişiye uygun aktivitelerle yönlendirerek, katılımlarını devam ettirebilmeleri için gerekli olan modifikasyon ve adaptasyonları sağlar (Yücel ve Kayıhan, 2008; Lewis, 2003). Serbest zaman aktiviteleri genel bir tanımlama içerisinde kişinin işten veya günlük yaşam aktivitelerinden (GYA) bağımsız olarak kendini iyi hissetmek ve zevk almak için meşgul olduğu aktiviteler şeklinde tanımlanabilir (Lewis, 2003).

Yaşlılık döneminde farklı aktivitelerle zaman ayırmak, sosyal katılım düzeyini ve yaşam kalitesini yükseltmek, hayattan zevk alma, kişiler arası ilişkileri güçlendirme ve psikolojik problemlerin önüne geçme gibi çok farklı terapatik yararları sahiptir (Verghese, Lipton, Katz ve ark, 2003). Bununla birlikte literatürde serbest zaman aktivitelerine katılımın kognitif fonksiyonlar üzerinde yararlı etkileri olduğu gösterilmiştir. Bu çalışmalarda, sosyal bağlantıların ve aktivitelerin uyarı sağlayarak kognitif fonksiyonları korumaya yardımcı olabileceği, GYA'ndeki kısıtlanmaların da önüne geçilerek bağımsızlık düzeyinin korunabileceği belirtilmiştir (Triado, Villar, Sole ve ark, 2009; Verghese, LeValley, Derby ve ark, 2006). Ayrıca sosyal ve yaratıcı aktiviteye katılım ile fiziksel ve kognitif fonksiyonlar, verimlilik ve yaşam kalitesi arasında anlamlı yönde pozitif ilişkilerin varlığı saptanmıştır (Leung, Fung, Tam ve ark, 2011; Hwang, 2010).

Çalışmanın amacı, evde yaşayan sağlıklı yaşlılarda sosyal katılım ile sosyodemografik özellikler, kognitif düzey, depresyon durumu, fonksiyonel

düzye ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin incelenmesi idi.

GEREÇ VE YÖNTEM

Kesitsel tipte planlanan ve 2011 yılı Şubat- Eylül aylarında yapılan bu çalışmaya Antalya ve Denizli illerinde evde yaşayan 65 ve üstündeki yaşlılar dahil edilmiştir. Günlük, sosyal ve mesleki aktivitelerdeki bağımsızlıklarını ileri düzeyde etkileyen kronik bir hastalık tanısı alan, demans ve psikoz gibi nedenlerle iletişim problemlerine sahip olan yaşlılar çalışma dışı bırakılmıştır. Görüşme öncesi yaşlıların sağlıkla ilgili kayıtlarının bulunduğu sağlık ocaklarından çalışmaya dahil edilme kriterlerine uygun olup olmadıkları sorgulanmış, kriterlere uygun toplam 113 olguya ulaşılmıştır. Çalışmaya dahil edilen olgulara çalışma amacı, yöntemi ve kendilerinden ne istenildiği anlatılarak katılımları için bilgilendirilmiş onayları alınmış, değerlendirilmeler tek bir çalışmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemi ile yapılmıştır. Çalışmada yaşlıların sosyodemografik özellikleri; mental sağlık durumları, depresyon, günlük yaşam aktiviteleri, yaşam kalitesi ve sosyal katılımı ilgili bilgiler toplanmıştır. Yaş, cinsiyet, eğitim durumu, yaşadığı ortam, yaşam düzeni, komşuları ile görüşme sıklığı, gelir düzeyi gibi demografik verileri sorgulamak için bir form oluşturulmuş ve bilgiler bu forma kaydedilmiştir.

Yaşlıların kognitif fonksiyonları Hodkinson Mental Test kullanılarak değerlendirilmiştir (Hodkinson, 1972). Toplam 10 sorudan oluşmaktadır. Doğru cevaplandırılan her soru 1 puan olarak hesaplanmaktadır. 8-10 puan doğru cevap kognitif fonksiyon bozukluğu olmadığını, 6-7 puan doğru cevap hafif düzeyde fonksiyon bozukluğu olduğunu, 5 puan ve altı doğru cevap ise ileri düzey kognitif bozukluğu gösterir. Literatürde Hodkinson Mental Test'in Türkçe literatürde geçerlilik ve güvenilirliğini bildiren bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Çalışmada depresif semptomlarının değerlendirilmesi için Yesavage tarafından geliştirilmiş, Türkçe geçerliliği ve güvenilirliği Ertan ve Eker tarafından yapılmış olan Geriatrik Depresyon Ölçeği'nin kısa formu (GDS) kullanılmıştır (Ertan ve Eker, 1997). Bu ölçek, 15 sorudan oluşmakta ve cevapları "evet" ve "hayır" şeklinde verilmektedir. Ölçeğin puanlanmasında depresyon lehine verilen her yanıt için 1 puan, diğer yanıt için 0 puan

verilmekte ve toplam puan depresyon puanı olarak kabul edilmektedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 0-30 arasındadır. 0-10 arasındaki puanlar "**depresyon yok**", 11-13 arasındaki puanlar "**olası depresyon**" ve 14 ve üzerindeki puanlar "**depresyon var**" olarak değerlendirilmiştir. Çalışmamızda depresyon skor sonucu 14 üzeri olanlar depresyon, 14 ve altı olanlar normal olarak kabul edilmiştir.

GYA temel günlük yaşam ve enstrümental günlük yaşam aktiviteleri (EGYA) olmak üzere iki farklı şekilde değerlendirilmiştir. Temel GYA'nin değerlendirilmesinde Katz'ın Temel Günlük Yaşam Aktiviteleri Ölçeği (TGYA) kullanılmıştır (Katz, Down, Cash ve ark, 1970). Bu indeks banyo, giyinme, tuvalet, hareket, boşaltım, beslenme aktiviteleri ile ilgili bilgileri içeren altı sorudan oluşmaktadır. GYA indeksinde 0-6 puan bağımlı, 7-12 puan yarı bağımlı, 13-18 puan bağımsız olarak değerlendirilmiştir. EGYA ise Lawton ve Brody tarafından tanımlanmış olan EGYA İndeksi kullanılarak değerlendirilmiştir (Lawton ve Brody, 1969). Bu indeks; telefon kullanma, yemek hazırlama, alışveriş yapma, günlük ev işlerini yapma, çamaşır yıkama, ulaşım aracına binebilme, ilaçları kullanabilme ve para idaresi ile ilgili bilgileri içeren sekiz sorudan oluşmaktadır. İndekste 0-8 arası puan bağımlı, 9-16 arası puan yarı bağımlı, 17-24 arası puan bağımsız olarak değerlendirilmiştir.

Yaşlıların yaşam kalitelerini değerlendirmek için 24 sorudan oluşan Dünya Sağlık Örgütü yaşlılarda yaşam kalitesi formu (WHOQOL-OLD) kullanılmıştır (Eser, Eser, Özyurt ve ark, 2005). Formun Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Eser ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. WHOQOL-OLD modülü 24 likert tipi soru ve duyuşal işlevler, özerklik, geçmiş, bugün ve geleceğe ait faaliyetleri, sosyal katılım, ölmek ve ölüm, yakınlık olmak üzere 6 alt alandan oluşmaktadır. Her bir soru için olası en düşük puan 1, en yüksek puan 5'dir. Puan arttıkça yaşam kalitesi de artmaktadır.

Sosyal katılımı belirlemek için serbest zaman aktivitelerine katılımı değerlendirilmiştir. Literatürde konu ile ilgili çalışmalardan elde edilen bilgiler ışığında entelektüel, sosyal, rekreasyonel, dini ve fiziksel aktiviteler olmak üzere sosyal katılım 5 başlık altında toplanarak ayrı bir formda değerlendirilmiştir (Verghese ve ark, 2006; Leung ve ark, 2011). Hangi aktivitelerin ne sıklıkla yapıldığı likert tipi puanlama ile kaydedilmiştir.

Sosyal katılımı belirleyen "serbest zaman aktiviteleri ölçeği"; entelektüel aktiviteler 11 soru, sosyal aktiviteler 6 soru, dini aktiviteler 3 soru, rekreasyonel aktiviteler 7 soru, fiziksel aktiviteler 9 soru olmak üzere toplam 36 sorudan oluşmaktadır. Günlük katılımlar için 7 puan, haftada birkaç gün katılım için 4 puan, haftada bir gün katılım için 1 puan, 2 haftada bir gün katılım için 0.5 puan, ayda bir gün katılım için 0.25 puan, ayda bir günden daha az yapan veya hiç yapmayanlar için 0 puan verilmiştir.

Çalışma Pamukkale Üniversitesi Tıbbi Etik Kurulu'nun 15.03.2011 tarih ve 05 sayılı (sayı: B.30.2.PAÜ.0.20.05.09/53) toplantısında onaylanmış, ayrıca Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi (proje no: 2011SBEO06) tarafından maddi olarak desteklenmiştir.

Çalışmadan elde edilen verilerin analizinde "SPSS 11.0 for Windows"[®] paket programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistiksel bilgiler ortalama±standart sapma ($x\pm Ss$) ve % şeklinde verilmiştir. Yaşlıların sosyodemografik özellikleri ile sosyal katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesinde, elde edilen verilerin normal dağılıma uygunluk göstermemesi nedeniyle parametrik olmayan analizler (Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri) kullanılmıştır. GYA, EGYA, kognitif düzey, depresif semptomlar ve yaşam kalitesinin sosyal katılım ile ilişkisi ise Sperman Korelasyon Analizi ile test edilmiştir. İkili analizlerde anlamlı bulunan değişkenlerden oluşturulan model ile sosyal katılım çoklu lineer regresyon analizi ile test edilerek, değişkenlerin bağımsız etkileri ortaya konmuştur. Uygulanan tüm analizlerde anlamlılık derecesi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

SONUÇLAR

Çalışmaya yaş ortalamaları 71.4 ± 5.9 yıl olan 67'si (%59,3) kadın, 46'sı (%40,7) erkek 113 olgu dahil edilmiştir. Çalışmaya katılan yaşlıların diğer tanımlayıcı bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

Yaşlıların sosyal katılım düzeyleri ile sosyodemografik verileri incelendiğinde; erkeklerde entelektüel aktivitelerle katılım, kadınlarda rekreasyonel aktivitelerle katılım düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Çalışmaya katılan yaşlılar 65-70 yaş, 71-75 yaş ve 76 yaş ve üstü olmak üzere üç farklı yaş grubuna ayrılarak incelendiğinde, dini ve fiziksel aktivitelerle katılım

Tablo 1. Yaşlılara ait tanımlayıcı bulgular

	n=113	%
Cinsiyet		
Kadın	67	59.3
Erkek	46	40.7
Yaş grupları		
65-70	52	46.0
71-75	34	30.1
76 ve üstü	27	23.9
Eğitim durumu		
Okur-yazar değil	36	31.9
İlkokul mezunu	32	28.3
Ortaokul mezunu	19	16.8
Lise mezunu	8	7.1
Yüksekokul mezunu	18	15.9
Yaşadığı yer		
Apartman Dairesi	59	52.2
Müstakil Ev	54	47.8
Yaşam düzeni		
Yalnız	17	15.0
Eşi ile	73	64.6
Yakınları ile	23	20.4
Komşusu ile görüşme sıklığı		
Her gün	58	51.3
Haftalık	38	33.6
Aylık/daha az	17	15.0
Gelir düzeyi		
<1000 TL	70	62.0
>1000 TL	43	38.0

gruplar arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$). Yalnız yaşayanların rekreasyonel aktivitelere ($p<0.05$), eşi ile birlikte yaşayanların entelektüel aktivitelere katılımları daha yüksek düzeyde bulunurken ($p<0.05$), sosyal, dini ve fiziksel aktivitelere katılım düzeyinin yaşam şekline göre farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>0.05$). Apartman dairesinde yaşayanlarda müstakil evde yaşayanlara göre entelektüel, sosyal ve toplam serbest zaman aktivitelere katılım düzeyleri daha yüksek bulunmuştur ($p>0.05$). Sosyal katılım düzeyinin sosyo-demografik özelliklere göre incelenmesi sonucunda elde edilen veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Çalışmaya katılan yaşlıların kognitif durum, depresyon düzeyi, yaşam kalitesi ve GYA’ne ilişkin sonuçları Tablo 3’de verilmiştir. Yaşlılarda GYA, EGYA, kognitif düzey, depresyon durumu

ve yaşam kalitesi ile toplam sosyal katılım düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). Bu ilişkinin GYA, EGYA, kognitif düzey, yaşam kalitesi ile pozitif yönde, depresyon durumu ile sosyal katılım arasında negatif yönde olduğu bulunmuştur (Tablo 4). Ayrıca eğitim düzeyi ile dini aktiviteler dışındaki 4 farklı sosyal katılım alanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin ($p<0.05$) varlığına rastlanmıştır (Tablo 4).

İkili analizlerde anlamlı bulunan yaş, cinsiyet, eğitim durumu, yaşam düzeni, yaşadığı yer, gelir düzeyi, komşusu ile görüşme sıklığı, EGYA, GYA, kognitif durum, depresyon düzeyi, yaşam kalitesinden oluşturulan model toplam sosyal aktivitelere katılım ile çoklu lineer regresyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda EGYA, depresyon düzeyi, komşusu ile görüşme sıklığı, eğitim durumu ve yaşadığı yerin sosyal katılıma bağımsız

Tablo 2. Yaşlıların tanımlayıcı bulgularına göre sosyal katılım düzeylerinin incelenmesi

Değişkenler	Entelektüel	Sosyal	Dini	Rekreasyonel	Fiziksel	Toplam
Cinsiyet						
Kadın	<0.01	>0.01	>0.01	<0.01	>0.01	>0.01
Erkek						
Yaş						
65-70 (1.grup)	<0.01	<0.01	>0.01	<0.01	>0.01	
71-75 (2.grup)						<0.01
76+ (3.grup)	1-3*,2-3*	1-3*		1-2*,1-3*		1-2*,1-3*
Yaşam Düzeni						
Yalnız (1.grup)						
Eşi ile (2.grup)	<0.01	>0.01	>0.01	<0.01	>0.01	<0.01
Yakınları/bakıcı ile (3.grup)	1-2*,2-3*			1-3*,2-3*		1-3*,2-3*
Yaşadığı ortam						
Apartman dairesi	<0.01	<0.01	>0.01	>0.01	>0.01	<0.01
Müstakil ev						
Komşusuyla görüşme sıklığı						
Her gün (1.grup)						
Haftalık (2.grup)	>0.01	<0.01	>0.01	>0.01	>0.01	>0.01
Aylık/daha az (3.grup)		1-2*				
Gelir düzeyi						
>1000 TL	>0.01	<0.01	>0.01	<0.01	<0.01	<0.01
1000 TL<						

*2'den fazla gruplar arasında Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

etkisinin olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Buna göre sosyal katılım ile EGYA ($p<0.05$) ve eğitim durumu ($p<0.05$) arasında pozitif; sosyal katılım ile depresyon düzeyi ($p<0.05$), komşu ile görüşme sıklığı ($p<0.05$) ve yaşadığı yer ($p<0.05$) arasında negatif yönde ilişki varlığına rastlanmıştır (Tablo 5).

TARTIŞMA

Çalışmamızda EGYA'ya katılımdaki bağımsızlık düzeyi arttıkça, depresyon düzeyi azaldıkça, eğitim düzeyi yükseldikçe, komşu ile görüşme sıklığı

arttıkça ve apartman dairesinde yaşayanlarda sosyal katılımın arttığı bulunmuştur. Sosyal katılım üzerinde etkili olabileceğini düşündüğümüz bu faktörlerden yaşlının eğitim seviyesini değiştirmenin erken bir müdahalede mümkün olmayacağı dikkate alınır, yaşadığı ortam, yaşam şekli ve alışkanlıkları üzerinde yapılacak değişikliklerin sosyal katılımı artırmada değerli değişiklikler yaratacağı görüşünderiz. Toplum temelli rehabilitasyon uygulamalarıyla EGYA'daki bağımsızlık düzeyinin artırılması ve ruh sağlığının korunmasına

Tablo 3. Yaşlıların kognitif durum, depresyon düzeyi, yaşam kalitesi, günlük yaşam aktiviteleri ve sosyal katıma ilişkin sonuçları

	X±SS	ortanca/ÇAF	min-maks.
Kognitif durum	8,63±1,57	9,00/2,00	4-10
Depresyon	4,09±3,17	4,00/5,50	0-13
Yaşam Kalitesi	78,53±8,89	79,00/10,00	52-99
GYA	6,17±0,73	48,00/29,25	6-12
EGYA	3,55±4,64	46,75/29,00	0-18
Serbest zaman aktivite skoru			
Entelektüel	10,3±11,2	7,00/18,12	0-43,0
Sosyal	5,5±3,8	7,00/5,56	0-14,25
Dini	7,3±5,9	7,00/10,00	0-21,0
Rekreasyonel	20,7±8,9	21,62/14,00	2,5-42,0
Fiziksel	3,9±5,5	1,00/7,00	0-28,5
Toplam	47,17±21,5	43,00/30,12	7,25-99,25

* GYA: Günlük yaşam aktiviteleri

** EGYA: Enstrümental günlük yaşam aktiviteleri

Tablo 4. Sosyal katılımı etkileyen faktörlerin incelenmesi

	Entelektüel (r)	Sosyal (r)	Dini (r)	Rekreasyonel (r)	Fiziksel (r)	Toplam (r)
GYA	,34**	,19*	,01	,30**	,16	,30**
EGYA	,71**	,40**	-,07	,48**	-,37**	,67**
Depresyon	-,69**	-,38**	,09	-,47**	-,28**	-,64**
Kognitif	,83**	,44**	-,15	,46**	,29**	,71**
Yaşam kalitesi	,40**	,17	-,21*	,17	,09	,26**
Eğitim Düzeyi	,80**	,38**	-,25**	,42**	,34**	,63**

GYA: Günlük yaşam aktiviteleri

EGYA: Enstrümental günlük yaşam aktiviteleri

*p<0.05

**p<0.01

Tablo 5. Sosyal katılım ile değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi

	Unstandartize beta	Standartize beta	p
EGYA	,885	,191	,02
Depresyon	-2,147	-,316	,00
Komşuyla görüşme sıklığı	-8,617	-,293	,00
Eğitim durumu	1,956	,445	,00
Yaşadığı yer	-5,794	-,135	,04

EGYA: Enstrümental günlük yaşam aktiviteleri

yönelik çalışmaların sosyal katılım düzeyi üzerindeki olumlu etkileri iş ve uğraşı tedavisinin önemli basamaklarıdır.

Fujiwara ve arkadaşlarının 4 yıl süren ve 1477 yaşlı ile yaptığı çalışmada EGYA ile entelektüel fonksiyonlara katılım arasında anlamlı bir ilişki varlığı rapor edilmiştir (Fujiwara, Chaves, Yoshida ve ark, 2009). Ayrıca, literatürde rastladığımız sonuçlara paralel olarak, komşuları ile her gün görüşen ve apartmanda yaşayan yaşlılarda sosyal aktivitelere katılım düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Temel ve enstrümental GYA'nde bağımsız olmanın, komşuluk ilişkilerini sürdürmenin ve apartman hayatının müstakil evde yaşamaya göre kişilerarası ilişkileri sürdürmede avantajlı olmasının, sosyal katılıma katkı sağlayıcı etmenler olduğunu düşünmekteyiz.

Chiao ve arkadaşları sosyal katılımın depresif semptomlarla anlamlı derecede ilişkili olduğunu belirtmiştir (Chiao, Weng ve Botticello, 2011). Bu çalışmaya benzer sonuçlara sahip diğer çalışmalarla birlikte çalışmamızda da ruhsal durumun sosyal katılımı etkileyen faktörlerden biri olduğu bulunmuştur (Oswald ve ark, 2007; Haak ve ark, 2008; Fujiwara ve ark, 2009; Satariano ve ark, 2002; Wang, Zhou, Li ve ark, 2006).

Çalışmamızda eğitim seviyesi yükseldikçe dini aktiviteler hariç, tüm aktivite alanlarına katılım düzeyinin de arttığına rastlanmıştır. Dodge ve arkadaşları ile Droomers ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmalarda, eğitim seviyesi yüksek olan grupta serbest zaman aktivitelerine katılımın da arttığı bildirilmiştir (Dodge ve ark, 2008; Droomers ve

ark, 2001). Eğitim düzeyinin yüksek olmasının yaşlıların bireysel tercihleri, önceki yıllara ait serbest zaman aktivite tercihleri ve tecrübeleri ile birleştiğinde birlikte sosyal aktivitelere katılımı etkileyen önemli bir faktör olduğu kanısındayız.

Aktiviteye katılım düzeylerinin kadınlarda rekreasyonel, erkeklerde ise entelektüel aktivitelere katılım alanlarında diğer cinsiyete göre daha fazla bulunmasının, çalışma evreninin toplumsal özelliklerinden kaynaklandığı düşüncesindeyiz. Bunun yanında sosyal, dini ve fiziksel aktivitelere katılım düzeyinin cinsiyete göre farklılık göstermemesinin de beklenen bir sonuç olduğu açıktır. Zira, literatürde Türk toplumsal yapısının özellikleri nedeniyle şehirde ve evde yaşayan yaşlıların sosyal aktivitelere katılımında daha az istekli, bireysel ya da toplu olarak dini aktiviteler katılıma eğilimli ve fiziksel aktivitelere yönelimde daha az çaba gösterme eğiliminde olduklarını bildiren çalışmalar çoğunluktadır (Subaşı ve Hayran, 2005; Dodge, Kita, Takechi ve ark, 2008). Çalışmamıza katılan yaşlılardan genç yaşlı (65-75 yaş) grubunda olanların diğer yaş gruplarından farklı olarak dini ve fiziksel aktivite katılımı dışındaki aktiviteye katılım düzeylerinin daha fazla bulunması da literatürle uyumludur. Dodge ve arkadaşlarının yaş ortalamaları 76,1 yıl olan 303 yaşlı üzerinde yaptıkları çalışmada 65-74 yaş aralığındaki yaşlılarda sosyal aktivitelere katılım düzeyinin 85 yaş ve üzeri yaşlılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Dodge ve ark, 2008). Bununla birlikte, erkeklerin serbest zaman aktivitelerine katılım düzeyinin kadınlara göre daha fazla olduğunu

bildiren çalışmalarda sıklıkla sosyolojik, kültürel ve etnik nedenler bildirilmiştir (Dodge ve ark, 2008; Droomers, Schrijvers ve Mackenbach, 2001). Bu çalışmada kullandığımız ankette rekreasyonel aktivite sınıflamasında yer alan aktivite örneklerinin kültürel ve toplumsal yapımızda kadınların daha fazla tercih edebileceği türden aktiviteler olmasının bu sonuca yol açtığı inancındayız. Çalışmaya katılan erkeklerin de entelektüel aktivite sınıflamasına giren aktivite örneklerini hemcinsleri ile daha fazla birlikte oldukları kahvehane, kafeterya ve çay salonu gibi ortamlarda yapmaları da geleneksel bir tercih olarak karşımıza çıkmıştır.

Wu ve Chan'ın 2011 yılında yaptıkları çalışmada yalnız başına ya da çocukları ile birlikte yaşamanın bir sosyal izolasyon işareti olduğu, GYA'nda yüksek bir bağımsızlık düzeyine ve apartmanda iyi bir komşuluk çevresine sahip olmanın sosyal izolasyonu azalttığı belirtilmiştir (Wu ve Chan, 2012). Benzer çalışmalarda da sosyal katılım ile GYA'ndeki bağımsızlık arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur (Oswald, Wahl, Schilling ve ark, 2007; Haak, Fange, Horstmann ve ark, 2008). Çalışmamıza katılan yaşlılarda EGYA ile katılım arasında anlamlı bir ilişkiye de rastlanmıştır.

Satariano ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada evli olanların veya yakını ile birlikte yaşayanların aktivitelere katılımının daha fazla olduğu bildirilirken, düzenli bir yaşam şekline sahip olmanın katılımında bir avantaj sağladığı savunulmuştur (Satariano, Haight ve Tager, 2002). Çalışmamızda ise eşi ile birlikte yaşayanlar ile yalnız yaşayanların, çocukları ya da bakıcı ile yaşayanlara göre katılım düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durumun; eşle birlikte yaşamanın ve birlikte aktiviteye katılmadan alınan haz ya da eşle birlikte uyumlu şekilde gerçekleştirilen aktivitelerde motivasyonun daha güçlü olmasıyla ilişkili olduğu kanısındayız. Bununla birlikte, çocukları ya da ailesiyle yaşayanların bağımsızlık düzeylerinin zaten düşük düzeyde olmasının tek başlarına ya da yardımla aktiviteye katılımlarını da olumsuz yönde etkilediği düşüncesindeyiz.

Literatürde yaşlıların serbest zaman aktivitelerine katılımını etkileyen çok farklı nedene ilişkin sonuçlar tartışılmıştır. Reichert ve arkadaşları, yaşlıların serbest zaman aktivitelerini maddi imkanların yetersizliğine bağlı olarak gerçekleştiremediklerini belirtmiştir (Reichert, Barros,

Domingues ve ark, 2007). Çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlardan biri de gelir düzeyinin artışı ile dini aktiviteler dışındaki tüm aktivite alanlarına katılım arasında anlamlı bir ilişki bulunması idi. Sosyal aktivitelerin tümü kişisel ya da aile bütçesine ek yük getirmeyecek olsa da, ülkemizdeki yaşlıların gelir düzeylerinin orta ve düşük düzeyde olmasının katılımlarını ciddi derecede etkilediği ve bütçe harcamalarına sosyal katılıma yönelik bir harcamayı eklemeyi dahi düşünmedikleri kanısındayız. Bu bağlamda yaşlılara yönelik politikalarda geliştirmekte olan ülkelerdeki benzer sonuçlar da dikkate alınarak- yaşlıların maddi yönden aktiviteye katılımlarının desteklenmesi ya da aktivite alanlarına, aktivite materyallerine ya da iş ve uğraşı tedavisi gibi bu yöndeki desteklere ulaşımını kolaylaştırılmalıdır (Reichert ve ark, 2007).

Leung ve arkadaşlarının 22 aylık izleme klinikeye demansı olmayan ve yaş ortalamaları 74,5 yıl olan 505 yaşlının katıldığı çalışmada; kognitif düzeyleri yüksek olanlarda entelektüel aktivitelere katılımın da daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur (Leung ve ark, 2011). Çalışmamızda entelektüel aktivitelere katılanların kognitif düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yaşlılık sürecinde hafıza, dikkat, oryantasyon gibi kognitif fonksiyonların korunmuş olmasının, yüksek seviyede kognitif fonksiyon gerektirmeyen aktivitelerde bile yaşlının katılım düzeyini artırıcı bir faktör olduğunu düşünmekteyiz.

Çalışmamızda yaşam kalitesi ile aktivitelere katılım arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Güler ve Akal'ın yaptıkları çalışmada aktivitelere katılımın yaşam kalitesini olumlu yönde etkilediği bulunmuştur (Güler ve Akal 2009). GYA'nda bağımsız, sosyal katılım düzeyleri iyi durumda olan sağlıklı yaşlıların yaşam kalitelerinin de aynı yaşlarda ancak sosyal katılım düzeyleri daha düşük olan yaşlılara göre daha iyi durumda olacağı düşüncesindeyiz. Literatürde bu çıkarımımızla paralel çalışmalara rastlamak mümkündür (Fujiwara ve ark, 2009; Satariano ve ark, 2002; Chiao ve ark, 2011; Wang ve ark, 2006; Güler ve ark, 2009).

Bu çalışmada evde yaşayan yaşlıların katılım düzeylerinin detaylı olarak incelenmiş olması ve kişi merkezli ya da toplum temelli rehabilitasyon uygulamalarına önemli veriler içermesi çalışmanın güçlü yönleridir. Çalışmanın limitasyonları ise, çalışmanın benzer sosyokültürel özelliklere sahip

2 ile ilişkin verileri içermesi ve çalışmaya sadece evde yaşayan yaşlıların dahil edilmesidir. İleriki çalışmalar daha farklı bölgelerde çalışmaya dahil edilen yaşlı sayısı artırılarak ve huzurevleri de dahil edilerek planlanmalıdır.

Kesitsel çalışmalar bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenleri mi etkilediği, bağımlı değişkenlerin bağımsız değişkenleri mi etkilediği sonucunu veremez. Bu yüzden sonuçlar bizim çalışmamızda da olduğu gibi iki yönlüdür. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, evde yaşayan yaşlıların sosyodemografik özelliklerinin yaşam kalitesi ve sosyal katılım düzeyleri ile olan ilişkisine dair verileri desteklemekte, bu anlamda özellikle farklı ortamlarda yaşayan yaşlılara yönelik planlanacak iş ve uğraşı tedavisi çalışmaları için önemli veriler içermektedir. Bununla birlikte, aktivite deneyiminin yaşlının yaşamına kattığı anlam dikkate alındığında; evde yaşayan yaşlıların sosyal aktivitelere katılımlarını teşvik edici yönde sosyal politikalarla, iş ve uğraşı tedavisi içinde bireysel ve grup çalışmalarının sağlıklı yaşlanma süreçlerine destek sağlayıcı nitelikte planlanması gerektiği kanısındayız.

KAYNAKLAR

- Chiao, C., Weng, L.-J., & Botticello, A.L. (2011). Social participation reduces depressive symptoms among older adults: An 18-year longitudinal analysis in Taiwan. *BMC Public Health*, 11: 292 (PMID: 21569285).
- Dodge, H.H., Kita, Y., Takechi, H., Hayakawa, T., Ganguli, M., & Ueshima, H. (2008). Healthy cognitive aging and leisure activities among the oldest old in Japan: Takashima study. *J Geron A Biol Sci Med Sci*, 63(11), 1193-1200 (PMID: 19038834).
- Droomers, M., Schrijvers, C.T., & Mackenbach, J.P. (2001). Educational level and decreases in leisure time physical activity: Predictors from the longitudinal GLOBE study. *J Epidemiol Community Health*, 55(8), 562-8 (PMID: 11449013).
- Ertan, T., & Eker, E. (1997). Geriatrik depresyon ölçeğinin Türk yaşlı popülasyonunda geçerlilik ve güvenilirliği. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 34(2), 62-71.
- Eser, E., Eser, S., Özyurt, C., & Fidaner, C. (2005). Türk yaşlıları örneğinde yaşam kalitesi algısı: WHOQOL-OLD projesi Türkiye odak grup çalışması. *Turkish Journal of Geriatrics*, 8(4), 169-83.
- Fujiwara, Y., Chaves, P.H., Yoshida, H., Amano, H., Fukaya, T., Watanabe, N., Nishi, M., Lee, S., Uchida, H., & Shinkai, S. (2009). Intellectual activity and likelihood of subsequently improving or maintaining instrumental activities of daily living functioning in community-dwelling older Japanese: A longitudinal study. *Int J Geriatr Psychiatry*, Jun;24(6), 547-55 (PMID: 19132642).
- Güler, N., & Akal, Ç. (2009). Quality of life of elderly people aged 65 years and over living at home in Sivas, Turkey. *Turkish Journal of Geriatrics*, 12(4), 181-9.
- Haak, M., Fange, A., Horstmann, V., & Iwarsson, S. (2008). Two dimensions of participation in very old age and their relations to home and neighborhood environments. *Am J Occup Ther*, 62(1), 77-86 (PMID: 18254434).
- Hodkinson, H.M. (1972). Evaluation of a mental test scores for assessment of mental impairment in the elderly. *Age Ageing*, Nov;1(4), 233-8 (PMID: 4669880).
- Hwang, J.E. (2010). Promoting healthy lifestyles with aging: Development and validation of the Health Enhancement Lifestyle Profile (HELP) using the Rasch measurement model. *Am J Occup Ther*, Sep-Oct;64(5), 786-95 (PMID: 21073109).
- Katz, S., Down, T.D., Cash, H.R., & Grotz, R.C. (1970). Progress in development of the index of ADL. *Gerontologist*, 10(1), 20-30 (PMID: 5420677).
- Lawton, M.P., & Brody, E.M. (1969). Assessment of older people: Self maintaining and instrumental activities of daily living. *Gerontologist*, 9(3), 179-86 (PMID: 5349366).
- Leung, G., Fung, A., Tam, C., Lui, V., Chiu, H., Chan, W., & Lam, L. (2011). Examining the association between late-life leisure activity participation and global cognitive decline in community dwelling elderly Chinese in Hong Kong. *Int J Geriatr Psychiatry*, Jan, 26(1), 39-47 (PMID: 21157849).
- Lewis, S.C. (2003). Conceptual models, demographics, life development, and occupational activities. In S.C. Lewis (Ed.), *Elder care in occupational therapy*. 2th ed. (pp. 7-16). Slack, USA.
- Oswald, F., Wahl, H.W., Schilling, O., Nygren, C., Fange, A., Sixsmith, A., Sixsmith, J., Szeman, Z., Tomsone, S., & Iwarsson, S. (2007). Relationships between housing and healthy ageing aspects in very old age. *Gerontologist*, Feb;47(1), 97-107 (PMID: 17327545).
- Reichert, F.F., Barros, A.J., Domingues, M.R., & Hallal, P.C. (2007). The role of perceived personal barriers to engagement in leisure-time physical activity. *Am J Public Health*, Mar, 97(3), 515-9 (PMID: 17267731).
- Satariano, W.A., Haight, T.J., Tager, I.B. (2002). Living arrangements and participation in leisure-time physical activities in an older population. *J Aging Health*, 14(4), 427-51 (PMID: 12391994).
- Subaşı, F., & Hayran, O. (2005). Evaluations of Life Satisfaction Index of the elderly people living in nursing homes. *Arc of Geron and Geriatrics*, 41(1), 23-9 (PMID: 15911035).

- Triado, C., Villar, F., Sole, C., Celdran, M., & Osuna, M.J. (2009). Daily activity and life satisfaction in older people living in rural contexts. *Span J Psychol, May, 12(1)*, 236-245 (PMID: 19476236).
- Verghese, J., LeValley, A., Derby, C., Kuslansky, G., Katz, M., Hall, C, Buschke, H, & Lipton, R.B. (2006). Leisure activities and the risk of amnesic mild cognitive impairment in the elderly. *Neurology, Mar, 66(6)*, 821-7 (PMID: 16467493).
- Verghese, J., Lipton, R.B., Katz, M.J., Hall, C.B., Derby, C.A., Kuslansky, G., Ambrose, A.B., Sliwinski, M., & Buschke, H. (2003). Leisure activities and the risk of dementia in the elderly. *N Engl J Med, Jun 19, 348(25)*, 2508-16 (PMID: 12815136).
- Wang, J.Y.J., Zhou, D.H., Li, J., Zhang, M., Deng, J., Tang, M., Gao, C., Li, J., Lian, Y., & Chen, M. (2006). Leisure activity and risk of cognitive impairment: the Chongqing aging study. *Neurology Mar;66(6)*, 911-3 (PMID: 16291928).
- Watson, R. (2007). Normal physiological ageing. In R. Neno, B. Aveyard, H. Heath (Eds), *Older people and mental health nursing: A handbook of care*. 2th ed, (p. 31-39). USA; Blackwell publishing.
- Wu, T., & Chan, A. (2012). Families, friends and neighborhood of older adults: Evidence from public housing in Singapore. *J Aging Res*, doi:10.1155/2012/659806 (PMID: 22162809).
- Yücel, H., & Kayıhan, H. (2008). Huzurevinde ve evde çok amaçlı aktivite eğitiminin geriatrik depresyona etkisi. *Fizyoterapi Rehabilitasyon, 19(2)*, 74-78.

Araştırma Makalesi

Yaygın Gelişimsel Bozukluğu Olan ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Taktıl Tercihlerinin Karşılaştırılması

Comparison of Tactile Preferences in Children with Pervasive Developmental Disorder and Normal Developing Children

Meral HURİ¹, Babak Kashefi MEHR², Onur ALTUNTAŞ³, Hülya KAYIHAN⁴

¹Dr. Fzt., Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü, meralhuri@yahoo.com (Sorumlu Yazar)

²Uz. Ergoterapist, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü, babakkashefi@yahoo.com

³Dr. Fzt., Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü, fztotur@yahoo.com

⁴Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü, hkayihan@hacettepe.edu.tr

ÖZET

Amaç: Çalışmamızın amacı; yaygın gelişimsel bozukluğu (YGB) olan çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların taktıl tercihlerini karşılaştırmak ve bu tercihleri somatoduyusal açıdan incelemektir. **Gereç ve Yöntem:** Çalışmamızda yaşları 3-5 yıl arasında değişen; YGB tanısı ile takip edilen (Grup I; n:15) ve normal gelişim gösteren (Grup II; n:15) toplam 30 çocuğun taktıl tercihi; Taktıl Uyarıcı Tercih Testi ile; somatoduyusal algısı; Güney Kaliforniya Duyu Bütünleme ve Praksis Testi somatoduyusal algı alt testleri ile değerlendirildi. Sonuçlar istatistiksel olarak karşılaştırıldı. **Sonuçlar:** YGB'li çocukların istatistiksel olarak anlamlı şekilde sert objelere dokunmayı tercih ettikleri tespit edilirken ($r:0,823$, $p<0,05$); normal gelişim gösteren çocukların istatistiksel olarak anlamlı taktıl tercihlerinin olmadığı ($r: 0,322$, $p<0,05$) tespit edildi. Grup I'de taktıl tercih ile parmak tanıma testi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulundu ($r: 0,873$; $p<0,05$) **Tartışma:** YGB'li çocukların yumuşak objelerden kaçınıp; sert objeleri tercih etmelerinin nedeninin azalmış taktıl farkındalıklarından kaynaklanan yoğun vücut farkındalığı arayışı olduğu düşünülmektedir. Bu sonuç; YGB'li çocuklara yönelik hazırlanacak rehabilitasyon programları ve ekipman tercihinde göz önünde bulundurulabilir. Konu ile ilgili ileri çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaygın gelişimsel bozukluk; Dokunma algısı; Ergoterapi

ABSTRACT

Purpose: The aim of the study is to compare the tactile preferences of normal developing children and children with pervasive developmental disorder (PDD) and investigate the relationships between tactile preference and somatosensory perception. **Material and methods:** 15 normal developing (Group I, n = 15) and 15 (Group II, n = 15) child with pervasive developmental disorder were asked to identify their tactile preference by Tactile Stimulus Preference Test and somatosensory perception was assessed with somatosensory subsets of Southern California Sensory Integration and Praxis Test. Results were compared. **Results:** Group I choose hard objects significantly more than soft objects ($r:0,823$, $p<0,05$); while Group II had no significant tactile preferences ($r: 0,322$, $p<0,05$). Tactile preferences was strongly correlated with finger identification subtest in Group I ($r: 0,873$; $p<0,05$). **Conclusion:** The preference of hard objects and avoidance from soft objects for Group I suggest that children with PDD have decreased tactile awareness and need increased proprioceptive input. This must be taken into consideration while organizing therapy interventions and selecting rehabilitation materials. **Keywords:** Pervasive developmental disorder; Tactile perception; Occupational therapy

Somatoduyusal korteks; beynin dokunma duyusuna duyarlı alanıdır. Somatoduyusal sistemin; yaşamın erken evrelerinden itibaren aktif olduğu; duyu-motor gelişimde önemli rol oynadığı ve taktile sisteme ait ölçülebilir kortikal cevaplardaki gelişim intrauterin 8. haftadan başlayarak doğum sonrası dönemde de devam ettiği bilinmektedir (Marco, 2012). Yeni doğanın taktile ve proprioseptif uyarılara karşı geliştirdiği cevaplar bebeklik ve erken çocukluk döneminde motor, sosyal ve iletişim becerilerinin gelişmesinde önemli rol oynar. (Schultz, 2013; Provost, Lopez, Heimerl, 2007).

Yeni doğanın beslenmek için annesinden ve bakım verenlerinden aldığı taktile ve proprioseptif somatoduyusal girdiler yeni çevresine adapte olmasını sağlar. Taktile ve proprioseptif duyu ile ilişkili öğrenme bebeğin bakım verenine bağlanmasına neden olarak, kendisini güvende hissetmesine yardımcı olur. Bu güven hissi yaşam boyu geliştireceği sağlıklı iletişim, etkileşim ve sosyal davranışların temelini oluşturur (Schultz, 2013). Fiziksel ve dil becerileri tamamlanana kadar taktile ve proprioseptif uyarılar bebek ve bakım vereni arasındaki primer iletişim yoludur. Anne ile karşılıklı güvenli dokunma davranışı çocuğun iletişim becerilerini geliştirerek dikkat komponentinin temellerini atar; gülümseme, vokalizasyon, anne ile bebek arası karşılıklı etkileşimin gelişmesine önderlik ederek gelişimsel yapı taşlarının oluşmasını sağlar (Kjellmer, Hedvall, Fernell, Gillberg, Norrelgen, 2012; Greenspan, 1992).

Bu nedenle iletişim-etkileşim problemi gösteren gelişimsel bozukluğu olan çocuklarda; normal gelişim gösteren çocuklardan farklı olarak somatoduyusal algı bozuklukları sıklıkla karşımıza çıkar (Greenspan, 1992). Yaygın gelişimsel bozukluğu (YGB) olan çocuklarda; iletişim ve etkileşim becerilerinde zorluk, dikkat dağınıklığı, taktile savunmacılık gibi duyu işleme bozuklukları ve karmaşık davranışsal problemlerin somatoduyusal girdi yetersizliklerinden kaynaklanmaktadır (Casenhiser, Shanker, Stieben, 2013).

Taktile tercihlerin somatoduyusal işleme sürecinin bir çıktısıdır ve farklı taktile tercihlerin farklı somatoduyusal işleme sürecinin göstergesidir. Literatürde serebral palsi ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocukların taktile tercihlerinin somatoduyusal algı parametreleri ile ilgili bilgi verdiğine değinilse de yaygın gelişimsel

bozukluklarda taktile tercih ve taktile tercih ile somatoduyu arasındaki ilişkinin incelendiği yeteri kadar çalışma bulunmamaktadır (Van de Winckel ve ark. 2013).

YGB'li çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların doku tercihleri farklıdır hipotezinden yola çıkılarak hazırlanan çalışmamızın amacı; YGB tanılı çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların taktile tercihlerini karşılaştırmaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmamıza; DSM-IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-IV) kriterlerine göre YGB tanısı alan ve iletişim-etkileşim bozukluğu nedeni ile Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü Duyu Bütünlüğü Eğitimi Ünitesine Mayıs-2013 / Ocak-2014 tarihleri arasında başvuran 20 çocuk (Grup I) ve yine aynı dönemde Ankara Çayyolu Anka Anaokuluna devam eden öğretmenleri tarafından herhangi bir gelişimsel gerilik göstermediği belirtilen normal gelişim gösteren çocuklar arasından randomize olarak seçilen 15 çocuk (Grup II) ile tamamlandı. Çalışma Helsinki Bildirgesine uygun olarak yapıldı; çocukların çalışmaya dahil edilebilmesi için ailelerine aydınlatılmış onam formu imzalatıldı. Mental retardasyonu ve/veya epileptik bulguları, işitme ve görme engeli olan çocuklar ve kaba kavrama yapamayan çocuklar çalışmaya dahil edilmedi. Grup I'e üniteye başvurdukları ilk gün Güney Kaliforniya Duyu Bütünlüme ve Praksis Testi (SIPT) somatoduyusal algı alt testleri ve Taktile Uyarı Tercih Testi (TUTT) uygulandı. İlk değerlendirmenin ardından duyu bütünlüme müdahale çerçevesinde kişi merkezli hazırlanan ergoterapi programına başlamadan önce 3 hafta boyunca haftada 1 kez TUTT tekrarlandı. Grup II'ye SIPT somatoduyusal algı alt testleri ve TTUT uygulanmasının ardından 3 hafta boyunca haftada 1 kez TUTT tekrarlandı. Her iki gruba ait değerlendirme sonuçları istatistiksel olarak karşılaştırıldı.

Çalışmaya dahil edilen tüm katılımcılar aşğıda adı geçen değerlendirme yöntemleri ile değerlendirildi.

1. Somatoduyusal Algının Değerlendirmesi:

Otizm, serebral palsi, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) veya öğrenme güçlüğü gibi gelişimsel bozukluklarda somatoduyu sıklıkla

Ayres'in Güney Kaliforniya Duyu Bütünleme ve Praksis Testi (SIPT) somatoduyusal algı alt testleri (dokunma uyarısının lokalizasyonu testi, çift dokunma uyarısının lokalizasyonu testi, parmak tanıma testi, sağ-sol ayırımı testi) ile değerlendirilir (Zimmer ve ark. 2012). Çalışmamızda da somatoduyusal algı SIPT testi somatoduyusal alt testleri ile değerlendirildi. Bu testler (Ayres, 1972; Ayres, 1972) ;

- Dokunma uyarısının lokalizasyonu testi (DLT)*: Bu test için çocuğun gözleri kapatılarak önce pronasyon sonra supinasyon pozisyonunda iken sırayla el, bilek ve önkola kalemle bir kez dokunulan yeri hastanın parmağıyla göstermesi istenir. Kalemle dokunulan yer ile kişinin gösterdiği yer arasındaki mesafe cetvel ile ölçülerek kaydedilir. Tüm testler bilateral olarak yapılır.
- Çift dokunma uyarısının lokalizasyonu testi (ÇDT)*: Aynı anda çift dokunma uyarısını değerlendiren 16 maddeli bir testtir. 2 ayrı kurşunkalem ile aynı anda sol el-sol yanak, sağ el-sol el, sol yanak-sağ yanak gibi farklı iki noktaya gözler kapalı iken aynı anda iki uyarı verilir. Kişi her iki noktayı bilirse 2 puan, birini bilirse 1 puan, bilemezse 0 puan verilir ve toplam puan elde edilir.
- Parmak tanıma testi (PTT)*: Kişinin gözleri kapalı iken dokunulan parmağını tanımlaması istenir. 16 ayrı noktaya dokunma için puanlama 0-1 şeklinde yapılır ve her iki el için puanlar toplanarak hastanın toplam puanı elde edilir.
- Sağ-sol ayırımı testi (SST)*: Kişilerin "sağ elini göster", "sol kulağına dokun" gibi 10 standart soru ile sağ-sol ayırımı test edilir. İlk üç saniyede doğru cevap verirse 2, on saniyede cevap verirse 1, cevap veremezse 0 puan verilir. 10 soruda hastanın aldığı puanlar toplanarak toplam puan elde edilir.

2. Taktıl Uyarı Tercih Testi (Tactile Stimuli Preference Test, TUTT):

İlk kez 1988 yılında Curry ve Exner tarafından kullanılan test kaba kavraması olan bireylerde taktıl uyarı tercihini görsel becerilerden bağımsız

olarak tespit edebilmek amacı ile kullanılır (Curry, Exner, 1988). Benzer şekil ve büyüklükte; fakat farklı dokuda 5 obje hazırlanır. Hazırlanan objeler tahta, zımpara ya da sert fırça tüyleri ile kaplı ise sert obje; yumuşak tüyler, elyaf, köpük ya da pelüş ile kaplı ise yumuşak obje olarak adlandırılır. Objeler 60 cm genişliğinde bir kutunun içerisine 10'ar cm ara ile ikili varyasyonlarla yerleştirilir (sağ el: sert-sol el: sert/sağ el: sert-sol el: yumuşak/sağ el: yumuşak-sol el: sert/sağ el: yumuşak-sol el: yumuşak) ve bireyin 10 tane ikili varyasyondan sıra ile seçim yapabilmesi için bir sıralama oluşturulur. Bireye bunun bir oyun olduğu ve gözleri kapalı şekilde (veya kutunun üstü bir perde ile örtülmüş pozisyonda) eline aldığı iki objeden birini tercih etmesi istenir. Birey ile terapist arasında tercih açısından %100 anlaşma sonrasında bireyin tercihi kaydedilir ve diğer varyasyona geçilir. Test birey ve terapist arasında %100 anlaşma ile tamamlandıığında testin güvenilirliği %100'dür (Curry, Exner, 1988). Çalışmamızda TTUT'ta kullanılmak üzere jel torbası ve pelüş kaplı oyuncak yumuşak objeler, zımpara ile kaplı tahta küp (7cm X 7cm X 7cm), sert fırça ve küp şeklinde kesilmiş köpük (7cm X 7cm X 7cm) ise sert obje olarak belirlendi. Her bir gruba 4 hafta süresince belirlenen sıra ile toplam 150 tercih yaptırıldı. Grupların somatoduyusal algı ve taktıl tercih açısından karşılaştırılması için bilgisayar ortamında SPSS 10.0 istatistiksel paket programı kullanıldı. Elde edilen nicel bulgular için ortalama ve standart sapma değerleri kullanılırken; her iki örnekleme nitel değişkenlerin bağımsızlığını değerlendirmek amacı ile bulgular ki-kare testi ile; grupların sert-yumuşak ve yumuşak-sert parametrelerinde sert objeyi seçme olasılığının karşılaştırılması için Mann-Whitney U testi kullanıldı. Uygulanan testler arasındaki ilişki $p < 0.05$ yanılma olasılığında korelasyon analizi ile incelendi (Green, Salkind, Akey, 2000).

SONUÇLAR

Grup I'den 1 çocuk mental retardasyon ve 4 çocuk epileptik nöbet geçmişi nedeniyle çalışma dışı bırakıldı. 9 erkek, 6 kızdan oluşan Grup I de 7 çocuk yaygın gelişimsel bozukluk (YGB), 8 çocuk atipik otizm (başka türlü adlandırılmayan yaygın gelişimsel bozukluk; YGA-BTA) alt tanıları ile takip edilen toplam 15 çocuktan oluşmaktaydı; yaş ortalaması $4,2 \pm 1,8$ yıl idi. 5 kız; 10 erkek olmak

üzere toplam 15 çocuktan oluşan Grup II'nin yaş ortalaması $4,6\pm 1,3$ yıl idi. Gruplar yaş ve cinsiyet açısından benzerdi ($p>0,05$; Tablo 1). Grup I'den 11 çocukta dominantlığın gelişmediği ve karışık el tercihinin devam ettiği tespit edilirken 4 tanesinin sağ dominant olduğu tespit edildi. Grup II çocuklarından 1 tanesi sol dominant iken 14 tanesi sağ dominant idi.

Somatoduyusal algı değerlendirmesinde Grup I'in SIPT alt parametrelerinin tümünde Grup II'ye göre düşük puan aldığı tespit edildi (Tablo 2). Grupların somatoduyusal algı alt testlerine göre incelendiğinde birbirlerinden farklı oldukları tespit edildi ($p<0,05$).

Gruplar taktik tercihlerini sert-sert, sert-yumuşak, yumuşak-sert, yumuşak-yumuşak olmak üzere 4 ana grup içerisinde yaptı. Grupların taktik tercihleri birbirlerinden farklı idi ($p<0,05$). Grup I'in sert objeleri tercih ettiği belirlenirken; Grup II'nin taktik tercihi olmadığı tespit edildi (Tablo 4).

Her gruba 4 hafta boyunca 150'şer tane taktik tercih yaptırıldı. Tercihler arasında bir ilişki yani ortak bir özellik olup olmadığı ki-kare testi ile $p<0,05$ yanılma olasılığında incelendi. Grup I'in kendi içinde seçimlerini etkileyen ortak bir özellik olduğu tespit edilirken Grup II'de benzer bir ilişkiye rastlanmadı (Tablo 4; $p<0,05$). Grupların taktik tercihleri; cinsiyete ve dominantlığa göre de incelendi. Değerlendirme sonuçlarına göre cinsiyet ($r:0,834$) ve dominantlık ($r:0,743$) arasında ilişki tespit edilmedi (Tablo 4).

Grupların somatoduyusal test sonuçları ve taktik tercihleri arasındaki ilişki açısından karşılaştırıldığında parmak tanıma testi ile taktik tercih arasında ilişki tespit edildi. Bu ilişkiye göre parmak tanıması olmayan çocukların sert objeler ile oynamayı tercih ettikleri tespit edildi ($r: 0,873$; $p<0,05$)

TARTIŞMA

Farklı grupların taktik becerilerin değerlendirildiği çalışmalarda dominantlık, ince motor beceri, el kuvveti ve parmak kuvveti gibi motor becerilerdeki başarının taktik becerilerdeki gelişmişlik ile ilişkili olduğu ve farklı kavrama tekniklerinin kullanılmasının standart kavramaya göre ilişkileri değerlendirmede karmaşaya neden olabileceğinden bahsedilir (Schultz, 2013; Pagel, Heed, Röder, 2009; Pan, 2007; Meyer, Sagvolden, 2006). Çalışmamızda taktik tercihin standart kaba kavrama becerisi ile değerlendirilmesi testin farklı gelişimsel seviyedeki bireylerde uygulanabilir olduğunu ve elde edilecek ilişkilerin güvenilirliğini olumlu yönde etkilediğini düşündürmektedir.

Kavrama somatoduyusal algı taktik ve proprioseptif duyu girdileri aracılığı ile elde edilir. Çalışmalar yumuşak objelerin kavranmasının sert objelerin kavranmasından duyuşal olarak daha zor olduğunu belirtir (Schultz, 2013; Marco, Khatibi, Hill, Siegel, Arroyo, Dowling ve ark. 2012; Resnick, Nuyens, 1990). Yani sert objeleri kavramak yumuşak objeleri kavramaktan duyuşal olarak daha kolaydır (Eliasson, Forssberg, Hung, Gordon, 2006). Çalışmamızda Grup I'in sert objeleri kavramayı

Tablo 1. Grupların demografik özelliklerinin karşılaştırılması

	Grup I	Grup II
Yaş (X±SS)	4,2±1,8	4,6±1,3
Cinsiyet		
Kız	3	4
Erkek	12	11
Tanı	7	-
Yaygın gelişimsel bozukluk	8	-
Atipik otizm		
N	15	15

$p<0,05$

Tablo 2. SIPT alt test sonuçlarının gruplara göre incelenmesi

SIPT	Grup I	Grup II	p
Dokunma uyarısının lokalizasyonu	5,63±3,21	11,24±4,12	0,423
Çift dokunma uyarısının lokalizasyonu	4,61±4,33	10,23±2,21	0,321
Parmak tanıma	7,34±2,11	12,34±4,11	0,852*
Sağ-sol ayrımı	2,43±3,39	10,54±2,99	0,363

p<0,05

Tablo 3. Grupların taktik tercihlerinin karşılaştırılması

	Objeler	Grup I	GrupII	p
Yumuşak objeler (X±SS)		22±2	41±12	0,634
	Jel	21	50	
	Köpük	20	49	
	Pelüş	25	25	
Sert objeler (X±SS)		42±4	13±3	0,353*
	Zımpara	37	10	
	Fırça	47	16	
Toplam seçim sayısı		150	150	

p<0,05

Tablo 4. Eşleştirilen objelerden tercih edilene ait farkın incelenmesi

Obje Türü	Eşleşen Objeler (sağ-sol)	X2 değeri
Sert-Sert	fırça-zımpara	1,14
Sert-Yumuşak	zımpara-pelüş	0,15
	zımpara- jel	3,78*
	fırça-jel	4,01*
Yumuşak-Sert	köpük-fırça	4,31*
	pelüş-fırça	4,95*
	köpük-zımpara	1,34
Yumuşak- Yumuşak	jel-köpük	1,22
	pelüş-köpük	1,19
	köpük-pelüş	1,53

(p<0,05; ki-kare serbestlik değeri: 2,59)

tercih ettiği tespit edildi. Literatürde taktik tercihin değerlendirilmesi sırasında kullanılan kavrama yönteminin taktik tercihi etkilediğinden ve değerlendirmelerin kaba kavrama ile yapılması gerektiğinden bahsedilir (Schultz, 2013; Marco, Khatibi, Hill, Siegel, Arroyo, Dowling ve ark. 2012). Çalışmamızda tüm çocukların kaba kavrama becerisini kazanmış olması taktik tercihin kavrama becerilerinden bağımsız olarak değiştiğini düşündürür. Bu durum Grup I'in sert objeleri tutmayı fonksiyonel yetersizlikten farklı bir nedenden dolayı tercih ettikleri düşüncesini güçlendirir.

Literatür incelendiğinde serebral palsili ve DEHB ile takip edilen çocukların taktik tercihlerinde dominatlığın etken bir faktör olmadığı belirtilir (Meyer, Anneke, Sagvolden, 2006). Çalışmamızda da dominatlık ile taktik tercih arasında bir ilişki olmadığı tespit edildi. Dominatlığın gelişmesinde öncelikli ön koşullarının orta hat, orta hattı çaprazlama ve gövde kontrolü gelişiminin yanı sıra somatoduyusal girdilerin öneminden bahsedilir (Molloy, Dietrich, Bhattacharya, 2003). Nitekim Grup I çocuklarının 2 tanesi dışında dominatlığın tam olarak belirginleşmemiş olması dominatlık ile taktik tercih arasında etkin bir istatistiksel sonuç oluşturacak veri sağlanamamasına neden olmuştur. Bununla beraber bu bulgu somatoduyusal becerilerin halen tam olarak kazanılmadığını düşündürür.

Somatoduyusal algı test sonuçları incelendiğinde çalışmamız literatür ile uyumludur (Wingert, Burton, Sinclair, Brunstrom, Damiano, 2008). Grup I'in somatoduyusal algıda Grup II kadar başarılı olmadığı tespit edildi. Somatoduyu alt testlerinden parmak tanıma testi ile taktik tercih arasında kuvvetli ilişki tespit edildi ($r: 0,873, p<0,05$). Bu sonuca göre parmak tanınması olan ve olmayan çocukların taktik tercihlerinin birbirinden farklı olduğu tespit edildi. Literatürde DEHB olan ve serebral palsili çocuklarda da parmak tanıma ile taktik tercihi arasında ilişki olduğu ve normal gelişim gösteren çocuklarla farklılık gösterdiği belirtilir (Wingert, Burton, Sinclair, Brunstrom, Damiano, 2008; Parush, Sohmer, Steinber, Kaitz, 2007; Kientz, Dunn, 1997). Bu durum parmak tanınması olmayan çocukların duyuşsal uyarılardan elde ettikleri taktik ve proprioseptif girdileri algılamakta zorlandıkları şeklinde yorumlanabilir. Grup I'in somatoduyusal algı test sonuçlarının Grup II'den düşük olması Grup I'nin taktik ve proprioseptif

duyuları daha az algıladıkları anlamına gelir. Bu ilişki doğrultusunda Grup I'in istatistiksel olarak anlamlı şekilde sert objeleri tercih ettiklerinin tespit edilmiş olması Grup I'in somatoduyusal becerilerinin Grup II'ye göre daha az gelişmiş olmasından kaynaklandığını düşündürür.

Çalışmamızda bazı taktik tercih varyasyonları hem sağ hem sol elde denenememiştir. Bu durum çalışmamızın sonuçlarını etkileyebilecek bir diğer faktördür. Çalışmamızda tüm ikili varyasyonlarının değerlendirilmesi çok uzun zaman alacağı için belirlenen 10 ikili varyasyon içerisinde taktik tercihler değerlendirildi. Literatür incelendiğinde serebral palsy ve DEHB olan çocukların taktik tercihlerinin çalışmamıza benzer şekilde değerlendirildiği ve sonuçların anlamlı olduğu belirtilse de çalışmamızda tüm varyasyonların denenmemiş olmasının çalışmamızın kısıtlılığı olabileceğini düşünmekteyiz (Cascio, 2010; Engel-Yeger, Ziv-On, 2011; Rogers, Hepburn, Wehner, 2003; Clayton, Fleming, Copley, 2003; Curry, Exner, 1988). Örneğin çalışmamızda jel torbası-pelüş ikili varyasyonu değerlendirilmedi. Bu durum bazı taktik objelere sadece tek elle bazı taktik objelere iki elle dokunulmasına neden oldu.

Literatürde hafif uyarılara karşı aksiyon potansiyelinin çok yavaş; daha yoğun uyarılara karşı ise aksiyon potansiyelinin daha hızlı yükseldiği belirtilir ve aksiyon potansiyelinin eşik değerine yetişi veya aşması sağlıklı duyuş girdilerinin oluşması ve algılanması için gerektiği belirtilir (Azouz, Khalil, Ghani, Hamed, 2013; Cascio, 2010; Engel-Yeger, Ziv-On, 2011; Clayton, Fleming, Copley, 2003). Bu bilgilere dayanarak somatoduyusal algı problemi olan Grup I çocuklarının aksiyon potansiyellerini yükseltebilmek için daha yoğun uyarı veren sert dokunsal objeler ile oynamayı tercih etmeleri düşüncesini destekler. Çünkü sert objeler kavrama sırasında sadece taktik değil yoğun proprioseptif uyarı verir. Somatoduyusal bozukluğu olmayan Grup II çocuklarının daha az proprioseptiyon veren yumuşak objeler ile oynamayı daha fazla tercih etmelerinin nedeninin taktik uyarının aksiyon potansiyelini yükseltebilmesi için yeterli olması ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Fakat Grup II'de bu bulgunun istatistiksel olarak anlamlı olmaması tercihte farklı nedenlerin de olabileceğini düşündürür. Bununla beraber çalışmamız; dahil edilen çocuk sayısının az olması nedeni

ile taktik tercihin genel popülasyondaki özelliklerini ortaya koyma konusunda kısıtlı bilgi verir. Fakat elde edilen sonuçların anlamlı olması, çalışmanın YGB olan çocukların taktik tercihinin bilinmesi konusunda bilgi sağlayabileceği düşündürür.

Bu çalışmada YGB tanısı ile takip edilen ve normal gelişim gösteren çocukların taktik tercihlerinin somatoduyusal algıya bağlı olarak farklılık gösterdiği, YGB olan çocukların; taktik ve proprioseptif uyarıların beraber alındığı sert objeleri tercih ettiği tespit edildi. Bu bilgi spektrumdaki çocuklar yönelik günlük yaşam aktivitelerinde kullanılan materyal, rehabilitasyon ve eğitim cihazları ile oyuncakların seçilmesinde yol gösterici olabilir. Daha fazla olgunun incelendiği dokunsal uyarılara karşı geliştirilen aksiyon potansiyelinin objektif yöntemler ile incelendiği geniş kapsamlı çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Ayres, A. J. (1972). Types of sensory integrative dysfunction among disabled learners. *American Journal of Occupational Therapy*.
- Ayres, A. J. (1972). Improving Academic Scoresthrough Sensory Integration. *Journal of Learning Disabilities*, 5(6), 338-343.
- Azouz, H. G., Khalil, M., Ghani, H. M. A. E., Hamed, H. M. (2013). Somatosensory evoked potentials in children with autism. *Alexandria Journal of Medicine*.
- Curry, J., & Exner, C. (1988). Comparison of tactile preferences in children with and without cerebral palsy. *The American Journal of Occupational Therapy*, 42(6), 371-377.
- Cascio, C. J. (2010). Somatosensory processing in neurodevelopmental disorders. *Journal of neurodevelopmental disorders*, 2(2), 62-69.
- Casenhiser, D. M., Shanker, S. G., & Stieben, J. (2013). Learning through interaction in children with autism: Preliminary data from asocial-communication-based intervention. *Autism*, 17(2), 220-241.
- Clayton, K., Fleming, J. M., & Copley, J. (2003). Behavioral responses to tactile stimuli in children with cerebral palsy. *Physical & occupational therapy in pediatrics*, 23(1), 43-62.
- Engel-Yeger, B., & Ziv-On, D. (2011). The relationship between sensory processing difficulties and leisure activity preference of children with different types of ADHD. *Research in Developmental Disabilities*, 32(3), 1154-1162.
- Eliasson, A. C., Forssberg, H., Hung, Y. C., & Gordon, A. M. (2006). Development of hand function and precision grip control in individuals with cerebral palsy: a 13-year follow-up study. *Pediatrics*, 118(4), e1226-e1236.
- Green, S.B., Salkind, N.J., Akey, T.M. (2000). Using SPSS for Windows analyzing and understanding data. 2nd. Ed. Prentice Hall, New Jersey, 208-232.
- Greenspan, S. I. (1992). *Infancy and early childhood: The practice of clinical assessment and intervention with emotional and developmental challenges*. International Universities Press, Inc.
- Kientz MA, Dunn W. A (1997). Comparison of the performance of children with and without autism on the Sensory Profile. *Am J Occup Ther*. 51:530-537.
- Kjellmer, L., Hedvall, Å., Fernell, E., Gillberg, C., & Norrelgen, F. (2012). Language and communication skills in preschool children with autism spectrum disorders: Contribution of cognition, severity of autism symptoms, and adaptive functioning to the variability. *Research in developmental disabilities*, 33(1), 172-180.
- Meyer, A., & Sagvolden, T. (2006). Fine motor skills in South African children with symptoms of ADHD: influence of subtype, gender, age, and hand dominance. *Behavioral and Brain Functions*, 2(1), 33.
- Marco, E. J., Khatibi, K., Hill, S. S., Siegel, B., Arroyo, M. S., Dowling, A. F., Nagarajan, S. S. (2012). Children with autism show reduced somatosensory response: an MEG study. *Autism Research*, 5(5), 340-351.
- Molloy CA, Dietrich KN, Bhattacharya A. (2003) Postural stability in children with autism spectrum disorder. *J Autism Dev Disord*. 33:643-652.
- Pagel, B., Heed, T., & Röder, B. (2009). Change of reference frame for tactile localization during child development. *Developmental science*, 12(6), 929-937.
- Pan, N. (2007). Quantification and evaluation of human tactile sense towards fabrics. *International Journal of Design and Nature*, 1(1), 48-60.
- Parush, S., Sohmer, H., Steinberg, A., Kaitz, M. (2007). Somatosensory function in boys with ADHD and tactile defensiveness. *Physiology & Behavior*, 90(4), 553-558.
- Provost B, Lopez BR, Heimerl S. (2007). A comparison of motor delays in young children: autism spectrum disorder, developmental delay, and developmental concerns. *J Autism Dev Disord* ;32:321-328.
- Rogers SJ, Hepburn S, Wehner E. (2003) Parent reports of sensory symptoms in toddlers with autism and those with other developmental disorders. *J Autism Dev Disord*. 33: 631-642.
- Resnick, S. D., & Nuyens, A. M. (1990). U.S. Patent No. 4,929,211. Washington, DC: U.S. Patent and Trademark Office. *Disabilities*, 5(6), 338-343.

- Schultz, A. H. (2013). Some factors influencing the social life of primates in general and of early man in particular. *Social life of early man*, 58.
- Wingert, J. R., Burton, H., Sinclair, R. J., Brunstrom, J. E., & Damiano, D. L. (2008). Tactile sensory abilities in cerebral palsy: deficits in roughness and object discrimination. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 50(11), 832-838.
- Van de Winckel, A., Verheyden, G., Wenderoth, N., Peeters, R., Sunaert, S., Van Hecke, W., ... & Feys, H. (2013). Does somatosensory discrimination activate different brain areas in children with unilateral cerebral palsy compared to typically developing children? An fMRI study. *Research in developmental disabilities*, 34(5), 1710-1720.
- Zimmer, M., Desch, L., Rosen, L. D., Bailey, M. L., Becker, D., Culbert, T. P., Wiley, S. E. (2012). Sensory integration therapies for children with developmental and behavioral disorders. *Pediatrics*, 129(6), 1186-1189.

Derleme

Disiplinlerarası Eğitimin Sağlık ve Sosyal Bakım alışanları İçin nemi

The Importance of Interdisciplinary Education for Health and Social Care Professionals

Sezer DOMA¹, Esra AKI², Mine UYANIK³

¹School of Social Work, Department of Medicine and Social Care Education, University of Leicester, UK, sezer.domac@gmail.com

²Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü, esraaki@hotmail.com (Sorumlu Yazar)

³Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü, muyanik@hacettepe.edu.tr

ÖZET

Disiplinlerarası eğitimin (interdisipliner) amacı hizmet alan bireylerin ihtiyaçlarına birlikte czm sağlayabilen sağlık ve sosyal bakım uzmanları arasında çalışma ilişkilerini geliştirerek hizmet kalitesini artırmaktır. Disiplinlerarası işbirliği ve disiplinlerarası eğitim terminolojisini tanımlamada bazı sorunlar vardır. İlişkilerin farklı Şekillerinin farklı kelimeler ve açık kavramlar ile ifade edilmesi gerekmektedir. Örneğin '*multidisipliner*', '*interdisipliner*', '*krosdisipliner*', '*ekip çalışması*', '*ortaklık*', '*işbirliği ilişkileri*', '*koordinasyon*', '*entegrasyon*', '*interprofesyonellik*', '*interprofesyonel uygulama*' gibi farklı ve çakışan tüm terimler dikkate alınmalıdır. Bu terimler bir çok sağlık ve sosyal bakım içeriklerinde sağlık ve sosyal bakım personelinin birlikte çalışmasını açıklamak amacıyla kullanılmaktadır. Disiplinlerarası işbirliği birlikte hedefi başarmaya yönelik olarak kaynakların paylaşıldığı durumlarda etkileşimsel bir süreç ya da birlikte çalışma ve bilgi paylaşımı yapılan çoklu disiplinler arasında kompleks ilişkiler gösteren kişilerarası bir süreç olarak tanımlanabilir Disiplinlerarası işbirliğinde sağlık ve sosyal bakım profesyonellerinin birlikte çalışması için hazırlanan en kapsamlı döküman disiplinlerarası eğitimidir. Sağlık ve sosyal bakım profesyonelleri birlikte çalışırlarsa birbirlerini ve uygulamada nasıl iletişim kuracaklarını anlamaya ihtiyaç duyarlar.

Anahtar Kelimeler: Disiplinlerarası; işbirliği; Eğitim

ABSTRACT

Interprofessional education aims to improve the quality of patient care through improving working relationships between health and social care practitioners who can promote collective responses to patient and service user's needs. It has been suggested that different forms of interactions need different words and clear conceptualisations. For example, consider, '*multidisciplinary*,' '*interdisciplinary*,' '*crossdisciplinary*,' '*teamwork*,' '*partnership*,' '*collaborative relationships*,' '*coordination*,' '*integration*,' '*interprofessionalism*,' '*interprofessional practice*,' all terms which differentiate and overlap. These terms are used in many health and social care contexts and are often used to express the coming together of a wider range of health and social care practitioners. Interdisciplinary collaboration can be defined as an interactional process or an interpersonal process which represents a complex relationship between multiple disciplines where individuals work together and exchange information, in a setting where resources are shared and people are brought together to accomplish goals. The most universally noted preparation for health and social care professionals to work together in interprofessional collaboration, is interprofessional education. This is because it follows that if professionals in health and social care must work together, they need to understand about each other and how to conduct their practice collectively.

Key Words: Interdisciplinary; Collaboration; Education

Disiplinlerarası eğitimin (interdisipliner) amacı hizmet alan bireylerin ihtiyaçlarına birlikte çözüm sağlayabilen sağlık ve sosyal bakım uzmanları (ergoterapist, fizyoterapist, odyolog, hemşire, hekim, sosyal hizmet uzmanı, psikolog vb) arasında çalışma ilişkilerini geliştirerek hizmet kalitesini artırmaktır (Barr, 2002). Sağlık ve sosyal bakım öğrencilerinin birlikte çalışma becerilerinin artırılması bireylerin ve toplumun yararına olmaktadır (Freeth, Hammick, Reeves ve ark, 2005; Domaç ve Sobacı, 2014; Domaç, Fidan, Sobacı ve ark, 2014). Disiplinlerarası işbirliği ve disiplinlerarası eğitim terminolojisini tanımlamada bazı sorunlar vardır. İlişkilerin farklı şekillerinin farklı kelimeler ve açık kavramlar ile ifade edilmesi gerekmektedir. Örneğin *'multidisipliner', 'interdisipliner', 'krosdisipliner', 'ekip çalışması', 'ortaklık', 'işbirliği ilişkileri', 'koordinasyon', 'entegrasyon', 'interprofesyonellik', 'interprofesyonel uygulama'* gibi farklı ve çakışan tüm terimler dikkate alınmalıdır (Leathard, 1994; Lethard, 2003; Reeves, Lewin, Espin ve Zwarenstein, 2010). Bu terimler birçok sağlık ve sosyal bakım müfredat içeriklerinde sağlık ve sosyal bakım personelinin birlikte çalışmasını açıklamak amacıyla kullanılmaktadır (Leathard, 2003) (Tablo 1). *'Multi'* ve *'inter'* ekleri önek ve sonek olarak yer değiştirebilir (Oandasan ve Reeves, 2005).

İşbirliği kısaca 'birlikte çalışma eylemi' olarak tanımlanır (Oxford English Dictionary, 2011). Disiplinlerarası eğitim uzmanları son zamanlarda Fransız filozof Deadra'nın düşüncesinden yola çıkarak bu terimleri tartışma ve tanımlamayı sürdürmektedirler (Thistlethwaite, Jackson ve Moran, 2013). Deadra işbirliğini 'birbiriyle çalışma, birlikte çalışma' olarak tanımlamıştır. Disiplinlerarası işbirliği ya da işbirliği uygulamaları sosyal bakım perspektifinden şu şekilde tanımlanmaktadır:

'Kendi uzmanlık alanına hakim olan fakat ortak hedefler için işbirliği ile fonksiyonel olarak birbirine bağlı olan iki ya da daha fazla profesyonel arasındaki değişim odaklı müdahalelerin anlamlı bir sıralama içermesi' (Billups, 1987).

Disiplinlerarası işbirliği birlikte çalışmada amaçların paylaşımına katkı veren, iki ya da daha fazla profesyonel arasında oluşan bir dizi eylemdir. Böylece bu bir yöntem değil, ortak özellikleri ve

birbiriyle ilişkili alt süreçleri olan çok aşamalı bir süreçtir (Billups, 1987; Thomson, Perry ve Miller, 2007). İşbirliği 5 anahtar boyuttan oluşmaktadır; yapısal olan ikisi denetim ve yönetim, sosyal boyutu olan ikisi ortaklık ve normlar sonuncusu ise kurumsallığı içeren organizasyonel otonomidir. Thomson ve arkadaşları disiplinlerarası işbirliğini şöyle tanımlamışlardır:

'Formal ya da informal yolla iletişim kuran, ilişkilerinde kurallar olan, otonom ya da yarıotonom katılımcıları olan, yararlı ilişkiler geliştiren ve normları paylaşan bir süreçtir'

Disiplinlerarası işbirliği birlikte hedefi başarmaya yönelik olarak kaynakların paylaşıldığı durumlarda etkileşimsel bir süreç ya da birlikte çalışma ve bilgi paylaşımı yapılan çoklu disiplinler arasında kompleks ilişkiler gösteren kişilerarası bir süreç olarak tanımlanabilir (D'Amour ve Oandasan, 2005). Etkin disiplinlerarası işbirliği 'öğrenme, keşfetme ve uygulama; mesleklerin kendine özgü katkıları, birbirlerini nasıl tamamladıkları, çatışmaların nasıl çözümlenebileceği ve birlikte nasıl çalışılabileceğidir (Whittington, 2003). Petri (2010). Sağlık bakımında disiplinlerarası işbirliği için daha kapsayıcı bir tanımlama yapmıştır:

'Kişilerarası süreç birçok disiplinden gelen, amaçları, karar vermeyi, sorumluluğu ve bireyin sağlık problemini çözmede birlikte çalışma gücünü paylaşan sağlık bakımı profesyonelleri tarafından şekillendirilir. Süreç en iyi güven ve saygı atmosferini güçlendirme, etkili ve açık iletişim, rollerin farkındalığı ve kabulü ve katılan disiplinlerin sorumlulukları yoluyla elde edilebilir.'

Disiplinlerarası işbirliği bütüncül bakış ve hizmet alanlar ile işbirliği ideolojisine odaklanmanın vurgulanması ile ivme kazanmıştır (Freeth, 2001). Sonunda disiplinlerarası işbirliği değerlendirme ve etkin görüşmeler yoluyla birleşme yaklaşımı anlamına gelmektedir. Smith (2013) işbirliğinin bir sona sahip olmadığını daha iyi çıktılar ve hizmeti iyileştirme başarısını amaçlayan bir süreklilik olduğunu vurgulamıştır.

Disiplinlerarası işbirliğinde sağlık ve sosyal bakım profesyonellerinin birlikte çalışması için hazırlanan en kapsamlı döküman disiplinlerarası eğitimidir. Sağlık ve sosyal bakım profesyonelleri

Tablo 1. Tanımlar Listesi

Terim	Tanım
Multidisipliner	Farklı akademik disiplinlerin bir araya gelmesi ve katkı vermesidir (Leathard, 2003).
İnterdisipliner	Ana tema, konu, problem, konu ya da deneyimleri değerlendirmek için birden fazla disiplinden yöntem ve dil uygulayan bilgi ve yaklaşımdır (Leathard, 2003).
Krosdisipliner	Bir disiplinin bir başka disiplinin perspektifinden bakışıdır; örneğin müziğin fiziği, matematiğin hikayesi (Meeth, 1978).
Takım çalışması	Takım çalışması (takım davranışı) bir işi tamamlamak için gerekli aktivitelere iki ya da daha fazla kişinin katılımıyla gerçekleşen dinamik bir süreçtir (WHO, 2009).
Ortaklık	Organizasyonlar, grup, profesyonel ve disiplinlerarası seviyede başarılan, sürdürülen ve gözden geçirilen ilişkilerdir (Oxford English Dictionary, 2011).
İşbirliği ilişkileri	Problem çözmek ve hizmet sağlamak üzere birlikte çalışan, farklı uzmanlık alanlarından kişiler arasında aktif ve devam eden ortaklıktır (Barr, Koppel, Reeves ve ark, 2005).
Koordinasyon	Çeşitli organizasyon bölümlerinde ya da organizasyonlardaki bağımsızlıkla ilgili etkin bağlantılardır (Schortel ve Kaluzny, 1997).
Entegrasyon	'Tamamlamak' anlamına gelen Latince kelimedenden köken alır. Bütünün organik parçalarının birleştirilmesi ya da bütünü yeniden yapılandırmaktır. Komponentlerin ya da bileşenlerin bir araya getirilmesidir (Kodner ve Spreeuwenberg, 2002).
İnterprofesyonellik	Eğitmcilerin ve uygulayıcıların sinerjistik bir biçimde işbirliği yaptığı eğitim ve uygulama yönelimidir.
İnterprofesyonel uygulama	Bir amaca yönelik olarak farklı alanlardan üyelerin işbirliğidir (MacIntosh ve McCormack, 2001).

birlikte çalışırlarsa birbirlerini ve uygulamada nasıl iletişim kuracaklarını anlamaya ihtiyaç duyarlar.

Avrupa, ABD ve İngiltere'de yapılan ilk çalışmalar '*birlikte öğrenme*'nin gerçekten ne anlama geldiği ile ilgilidir (Barr ve Shaw, 1995). Disiplinlerarası eğitim; rol farkındalığı, etkili iletişim, karşılıklı güven ve saygıyı sağlayabilecek paylaşılan disiplinlerarası işbirliğini gerektirir (Barr, Hammick, Koppel ve ark, 1999). Horder (1992) köprüler kurma veya ilişkiler sağlamada disiplinlerarası eğitim vurgusunu yapmış, aynı zamanda disiplinlerarası eğitimi ortak olan ve onlara birlikte kimlik oluşturan meslekleri belirleme ve farkına varma çabaları olarak belirtmiştir. Çoklu mesleki eğitim terimi

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından ilk defa 1988'de belirtilmiştir ve Sağlık Bilimleri Çoklu Meslek Eğitim Avrupa Ağı (European Network for Multiprofessional Education in Health Sciences) tarafından kabul edilmiştir (EMPE). 1997'ye kadar, disiplinlerarası eğitim CAIPE'nin (Centre for The Advancement of Interprofessional Education) belirttiği gibi şöyle tanımlanmıştır:

'Disiplinlerarası eğitim, iki ya da daha çok mesleğin uygulamalarda işbirliklerini kolaylaştırmak için beraber, birbirlerinden ve birbirleri hakkında öğrenmesi sırasında fırsatlara kaynak oluşturmak üzere kullanılır'.

CAIPE(2012) 'de bu tanımı şöyle geliştirmiştir: **'iki ya da daha çok mesleğin işbirliği ve bakım kalitesini geliştirmek üzere birbirlerinden, beraber ve birbirleri hakkında öğrenme fırsatlarıdır'.**

Aynı zamanda disiplinlerarası eğitimin sıklıkla çoklu disiplinlerle (multiprofesyonel) eğitim ile kafa karışıklığını aşağıdaki ifadeyle, açıklığa kavuşturmuşlardır:

'Çoklu disiplinlerle eğitim, nedeni ne olursa olsun iki ya da daha çok mesleğin yan yana öğrenmedeki fırsatlarına atıfta bulunmak üzere kullanılmaktadır'.

Disiplinlerarası eğitim, çoklu disiplinlerle eğitime benzemeyen, öğrenme süreci sırasında meslekler arası etkileşimi gerektirir. Son zamanlarda Hammick, Freeth, Copperman ve ark, (2009) bu öğrenmenin oluşma sırası konuları üzerinde şöyle tartışmışlardır:

"Disiplinlerarası eğitim iki ya da daha çok profesyonel etkili işbirliği ve bakım kalitesini geliştirmeyi sağlamak üzere birbirleri hakkında, birbirlerinden ve birlikte öğrenirken oluşmaktadır" (Hammick ve ark, 2009).

Bu tanımda, öğrenciler önce diğer meslekler hakkında öğrenmeli ve sonra birlikte ve birbirlerinden öğrenmelidirler, denilmektedir. Son zamanlarda DSÖ (World Health Organization, 2010) disiplinlerarası eğitimin durumu ve tanımını şöyle uyarlamıştır:

'Disiplinlerarası eğitim; iki ya da daha çok profesyonelin etkili işbirliği ve sağlık sonuçlarını geliştirmeyi sağlamak için birbirleri hakkında, birbirlerinden ve birlikte öğrenme olduğunda oluşmaktadır' (WHO 2010).

Disiplinlerarası eğitimin kalbi; **'işbirlikçi, eşitlikçi, grup yönlendirmeli, deneyimsel, yansıtıcı ve uygulamalı'** öğrenmedir (Barr, Koppel, Reeves ve ark, 2005). Tanım sürekli olarak bu öğrenmenin gelecekte beraber ve etkili işbirliği içinde hasta/hizmet kullanıcıları yararına çalışabilecek profesyonellere istek oluşturma taahhüdü ile ilgilenmektedir. Disiplinlerarası eğitim, etkili disiplinler arası işbirliği için gerekli beceri ve davranışları destekleyebilmektedir ki bu durum sonrasında sağlık bakım kalitesini ve hizmet kullanıcılarında oluşacak sonuçları iyileştirebilecektir (Barr, 2002).

Pronovost ve Vohr (2010) yapmış oldukları akut klinik bakım araştırmasında hasta/hizmet kullanıcılarının yetersiz ekip bakımı aldıklarına ilişkin sonuçlar saptamışlardır. Birlikte çalışan ve birbirleriyle iletişimde olan sağlık ve sosyal bakım profesyonellerinin kişilerdeki trajik sonuçlarına ilişkin başarısız kanıtlara sahip oldukları görülmüştür (Quinney, 2006). Lancet Komisyonunca (2010) yazılan son bir makalede, sağlık profesyonellerinin eğitiminde, hizmet kullanıcıları ve popülasyon öncelikleri ile ilgili mesleki yetkinliklerde bir uyumsuzluk olduğuna dair ortak bir görüş ve yaklaşım ileri sürülmüştür. Bunun hizmeti ayrı ayrı vermeden olduğu ve geleneksel müfredat eğitiminde dinamik ve adapte olabilen mesleklerin oluşturulmadığı ifade edilmiştir. Komisyon ekip temelli öğrenme ve Disiplinlerarası eğitim tavsiyelerinde bulunmuştur.

Rodger ve Hoffman (2010), DSÖ'nün disiplinlerarası eğitim ve İşbirlikçi Uygulama Çalışma Grubu adına yapılan bir değerlendirmesinde, araştırmacıların bugüne kadar disiplinlerarası eğitim liderleri tarafından gözlenen kişisel yararları belirlemeyi araştırmadıkları ifade edilmiştir. Çalışmalarında 42 ülkeden 396 kişi araştırma sorularını cevaplamış ve disiplinlerarası eğitimin uygulama sayısı ve politika faydaları rapor edilmiştir. Çalışma sağlık bakımına erişme, sağlık sonuçları ve hizmet kullanıcıları için moral işgücü, uygulamalar ve üretkenlik gibi bakım kalitelerine odaklanmıştır. Sonuçta disiplinlerarası eğitimin etkinliği ve sonuçları için ileri nitel kayıtlara ihtiyaç duyulduğu, araştırmada belirtilmiştir.

Disiplinlerarası eğitim tanımına yukarıdaki kavramlar üzerinden bakıldığında, İngiltere hükümeti, DSÖ (WHO, 2010; WHO, 2011)'nün rehberlik yaptığı ve disiplinlerarası işbirliği olan bir sistemin gerekliliğinin farkına vardığı gibi, daha iyi sonuçlar için disiplinlerarası çalışma ihtiyacını açıklamıştır.

Türkiye'de son yıllarda dikkat çekmeye başlayan disiplinlerarası çalışmaların sistematize edilebilmesi için ilgili kurumlar ve çalışanları ile eğitim programlarının düzenlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Barr, H. (2002). Interprofessional education: Today, yesterday and tomorrow. London: Learning and Teaching support Network: *Centre for Health Sciences and Practice*.
- Barr H., Hammick M., Koppel I. and Reeves S. (1999). Evaluating Interprofessional education: two systematic reviews for health and social care. *British Educational Research Journal*, 1. 25. (4): 533 - 544.
- Barr, H., Koppel, I., Reeves, S., Hammick, M. & Freeth, D. (2005). Effective interprofessional education. *Argument, assumption and evidence*. Oxford: Blackwells.
- Barr, H. & Shaw, I. (1995). Shared learning: Selected examples from the literature. London: CAIPE.
- Billups, JO. (1987). Interprofessional team process. *Theory into Practice*, 26, 146-152.
- Barr, H., Low, H., & Gray, R. (2012.) Interprofessional Education in Pre-registration Courses. A CAIPE Guide for Commissioners and Regulators of Education. CAIPE, PO Box 680 Fareham PO14 9NH.
- D'Amour, D., & Oandasan, I. (2005). Interprofessionality as the field of interprofessional practice and interprofessional education: An emerging concept. *Journal of Interprofessional Care*, 19(Suppl. 1): 8-20.
- Domac, S., & Sobacı, F. (2014). Sosyal hizmet uygulamalarında yansımali eğitim. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama [Journal of Education and Humanities: Theory and Practice]*, 5(9), 77-92.
- Domaç S, BM Fidan, Sobacı F, Yıldırım A, Soydaş P, Özkent T. (2014) The importance of amalgamating interprofessional education to the higher education curriculum in Turkey. *Quest Journals Journal of Research in Humanities and Social Science*, Volume 2 (4), 70-76.
- Freeth, D. (2001) Sustaining interprofessional collaboration. *Journal of Interprofessional Care*, 15(1): 37-46.
- Freeth, D., Hammick, M., Reeves, S., Koppel, I., & Barr, H. (2005). Effective interprofessional education. *Development, delivery and evaluation*. Oxford: Blackwell/CAIPE.
- Hammick, M., Freeth, D., Copperman, J. & Goodson, D. (2009). Being Interprofessional. Cambridge: Polity Press.
- Horner, J. (1992). A new beginning. Editorial. *Journal of Interprofessional Care*, 6 (1): 4.
- Kodner, DL, Spreeuwenberg, C. (2002). Integrated care: meaning, logic, applications, and implications-a discussion paper. *International Journal of Integrated Care*, Vol. 2, 14.14.
- Lancet Commission Report. (2010). *The NHS-no room for failure*. Vol 380 (9858): 1968 Accessed on 12/10/2013 from www.thelancet.com
- Leathard, A. (1994). Going Inter-professional: Working Together for Health and Welfare. London: Routledge.
- Leathard, A. (2003). Interprofessional Collaboration. *From Policy to Practice in Health and Social Care*. Essex: Bruner-Routledge.
- MacIntosh, J. & McCormack, D. (2001). Partnerships identified within primary health care literature. International. *Journal of Nursing Studies*, 38, 547 - 555.
- Meeth, L.R. (1978). Interdisciplinary Studies: Integration of Knowledge and Experience. *Change*, 10: 6-9.
- Oandasan, I. & Reeves, S. (2005). Key elements of interprofessional education. Part 2: Factors, process and outcomes. *Journal of Interprofessional Care*, 19 (Suppl. 1): 39-48.
- Oxford English Dictionary (2011). Hardback. Oxford: Oxford University Press.
- Petri, L. (2010). Concept Analysis of Interdisciplinary Collaboration. *Nursing Forum*, 45 (2)
- Pronovost, P. & Vohr, E. (2010). Safe Patients, Smart Hospitals. How One Doctor's Checklist Can Help Us Change Health Care from the Inside Out. New York: Hudson Street Press.
- Quinney, A. (2006). Collaborative Social Work Practice. *Learning Matters*. Exeter.
- Reeves, S, Lewin, S., Espin, S. & Zwarenstein, M. (2010). Interprofessional teamwork in health and social care. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Rodger, S., & Hoffman, S. J. (2010). Where in the world is interprofessional education? A global environmental scan. *Journal of Interprofessional Care*. 24(5): 479-491.
- Schortel, S.M. & Kaluzny, A. (1997). Essential of Health Care Management. London: Delmar Cengage Learning.
- Smith, R. (2013). The drivers and dynamics of interprofessional working in policy and practice. In Littlechild, B. & Smith, R (eds) *A Handbook for interprofessional practice in the human services. Learning to work together*. London: Pearson Education Limited.
- Thistlethwaite, J., Jackson, A. & Moran, M. (2013). Interprofessional collaborative practice: A deconstruction. *Journal of Interprofessional Care*, 27(1): 50-56.
- Thomson, A.M., Perry, J.L., & Miller, T.K. (2007). Conceptualizing and measuring collaboration. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 19(1), 23-56.
- Whittington, C. (2003). A model of collaboration. In Weinsten, J., Whittington, C. & Leiba, T. (eds)

Collaboration in Social Work Practice. London: Jessica Kingley Publications.

World Health Organization (WHO). (1988). Learning together to work together for health. Geneva: World Health Organization.

World Health Organization (WHO). (2009). Human Factors in Patient Safety. Review of Topics and Tools. *Report for Methods and Measures Working Group of WHO Patient Safety*. Geneva. Department of Human Resources for Health.

World Health Organization (WHO). (2010). *Framework for Action on Interprofessional Education & Collaborative Practice*. Geneva. Department of Human Resources for Health.

World Health Organization (WHO). (2011). *Patient Safety Curriculum Guide: Multi-professional Edition*. Geneva: World Health Organisation.

**1. ULUSAL ERGOTERAPİ
VE
REHABİLİTASYON ÖĞRENCİ KONGRESİ
SUNUM ÖZETLERİ**

Hacettepe Üniversitesi'ndeki Öğrencilerin Kullandığı Sandalyelerin Ergonomik Açından Uygunluğunun Interdisipliner Bir Çalışmayla Değerlendirilmesi ve Sandalye Dizaynı

Evaluation of Chairs Used by Students in Hacettepe University in Terms of Fulfilment of Ergonomic Requirements with an Interdisciplinary Study and Ergonomic Design of Chairs

Tuğçe ÖZCAN, Büşra KAHRAMAN, Çiğdem ÖKSÜZ

ÖZET

Amaç: Bu çalışma, Ergoterapi ve Endüstri Mühendisliği bölümünün birlikte yürüttüğü interdisipliner bir çalışma olarak planlanmıştır. Bu çalışmanın amacı üniversitemizde bulunan sandalyelerin ergonomik açıdan uygunluğunun değerlendirilmesi, sandalyeden dolayı oluşan kas iskelet sistemi problemlerinin belirlenmesi, yeni sandalye tasarlanması amacıyla gerçekleştirilmiştir. **Gereç ve Yöntem:** Çalışmamıza Hacettepe Üniversitesi bünyesinde; Ergoterapi, Fizyoterapi, Beslenme ve Diyetetik, Endüstri Mühendisliği, İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümlerinden ve Tıp Fakültesi öğrencilerinden oluşan 95 kız, 105 erkek olmak üzere 200 öğrenci katılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin kas iskelet sistemiyle ve sandalyelerin ergonomisiyle ilgili sorunları belirlemek için; Ergonomik sorunları değerlendirme forFmu, MC Gill Melzack ağrı değerlendirmesi, Vizüel analog skala (VAS), Antropometrik ölçüm formu ve öğrencilerin üniversitedeki sandalyelerden memnuniyet ve beklentilerini belirlemek için memnuniyet ve beklenti anketi uygulandı. **Sonuçlar:** Yapılan antropometrik ölçümler ve öğrencilerin sandalye kullanımıyla ilgili görüşleri dikkate alınarak yeni sandalye tasarımı planlanmaktadır. **Tartışma:** Çalışmamızdan elde edeceğimiz sonuçlar doğrultusunda oluşturulan; antropometrik ve ergonomik açıdan uygun olarak tasarlanmış sandalyelerin tüm üniversitede yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergonomi; Antropometrik tasarım; Ağrı; Postür

ABSTRACT

Purpose: This study has been planned as an interdisciplinary study conducted by the Department of Occupational Therapy and the Department of Industry Engineering. Aim of this study is to evaluate whether the chairs used by students in our university are ergonomical, to determine musculoskeletal system problems caused by ergonomically inappropriate chairs and to design ergonomically appropriate chairs. **Materials and Method:** In total 200 students from the Department of Occupational Therapy, the Department of Physiotherapy, the Department of Nutrition and Dietetics, the Department of Industry Engineering, the Department of English Translation and Interpretation, and the Faculty of Medicine have taken place in this study; and 95 of students are female, 105 of them are male. In order to determine problems of students related to musculoskeletal system and ergonomics of chairs; evaluation forms for ergonomic problems, The McGill Pain Questionnaire, Visual Analog Scale and Anthropometric measurements have been conducted. Furthermore, pleasure and expectation questionnaire has been conducted to determine pleasure and expectations of students from chairs. **Results:** It is planned to design new chairs considering anthropometric measurements and students' views for use of chairs. **Conclusion:** New chairs that are produced in the light of results, which are obtained from our study and designed appropriately in terms of ergonomics, are aimed to be widely used across the university. **Keywords:** Ergonomics; Anthropometric design; Pain; Posture

Pankart ve Afiş Yoluyla İletişim

Communication by Banner

Yüstra FERLİGÜL, Hasan GALİPOĞLU, Nergis AVCI, Hatice AKBULUT, Mert KARASHİNOĞLU, Cemre BAFRALI, Şeyma Betül ÇEVİK, Sevgi KARAYAYLI, Zeynep KOLİT, Burak YUNAR, Doç. Dr. Çiğdem ÖKSÜZ

ÖZET

Amaç: Pankart ve afiş geçmişten bugüne etkili bir iletişim aracı olarak kullanılmıştır. Hitap ettiği kitlede birtakım duygu ve düşünceleri uyandırmada, farkındalık oluşturmada, kitleyi harekete geçirmede önemli bir faktördür. Çalışmamızın amacı pankart ve afiş kullanarak ergoterapi bölümünün öğrenci dergisini çıkarmaya yönelik kamuoyunu oluşturmaktır. **Gereç ve Yöntem:** Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Ergoterapi Bölümü İletişim dersi kapsamında yapılmıştır. Pankartların ilgi çekmesi amacıyla farklı renklerdeki kâğıtlara farklı sloganlar hazırlandı. Bazı pankartlar arasında yönlendirme yapıldı. Dergiyi çıkarma konusunda bize yardımcı arkadaşlarımızı cesaretlendirmek için pankartların hazırlanması ve sunulması esnasında çekilen videolar ve fotoğraflar ile bu proje geliştirildi. Projeye yönelik imza kampanyası başlatıldı. Hocalarımız başta olmak üzere birçok arkadaşımızın da desteği alındı. **Sonuçlar:** Ergoterapi öğrencileri arasında iletişimi sağlayacak olan ve ergoterapi bölümünü tanıtmayı hedefleyen bir dergi çıkarılmasına öncülük edildi. Bu dergide de çalışmak isteyen gönüllüler belirlendi. Derginin yayınlanması için çalışmalar başlatıldı. **Tartışma:** Ergoterapi bölümünde okuyan öğrencilerin seslerini duyuracak, ergoterapiyi tanıtacak Hacettepe Üniversitesi Ergoterapi Bölümü Öğrenci Dergisini çıkarmanın ilk adımları atılmış oldu.

Anahtar Kelimeler: Ergoterapi; Pankart; Afiş; Dergi

ABSTRACT

Purpose: Banner has been used as a communication tool from past to present. It is an important factor in making people think and feel more about something, making people have some more awareness, and in actuating the community. The aim of our study is to create the public opinion for publishing the occupational therapy student journal. **Materials and Method:** Different slogans were prepared on different coloured cardboards with the aim of drawing attention. There was formed a link between some banners. Some projects were developed with the videos and pictures to encourage the friends that helped us in publishing the journal during developing and presenting the banners. The signature campaign for the project was started. At first our teachers and our friends supported us. **Results:** The studies for occupational therapy student journal that will provide communication among the occupational therapy students and aims to introduce occupational therapy have been started and are led by occupational therapy students and teachers. The volunteers that want to study for the journal are chosen. The studies to publish the journal have been started. **Conclusion:** The first stages of publishing the journal of the occupational therapy students are finished.

Keywords: Occupational Therapy; Banner; Journal

Otizmli Bireylerin Bakım Verenlerinin Zaman Yönetimlerinin ve Yaşam Kalitelerinin İncelenmesi

Examination of Time Management and Quality of Life of Caregivers of the Individuals with Autism

Fahriye AKDEM, Doç. Dr. Burcu Semin AKEL

ÖZET

Amaç: Otizmli bireylerin bakım verenlerinin zaman yönetimleri ve yaşam kalitelerini incelemek, arasındaki ilişkiyi belirlemektir. **Gereç ve Yöntem:** Bireyler: Yapılacak olan çalışma için en az 60 otizmli bireyin bakım vereni değerlendirilecektir. Otizm bireylerin yaş aralığı 3 ile 17 arasındadır. Yöntem: yapılacak olan çalışmada bakım verenlere; önbilgi formu, Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Kısa Formu Türkçe Versiyonu (WHOQOL-BREF-TR), Zaman Yönetimi Envanteri (ZYE) uygulanmaktadır. Ayrıca otizmli çocukların duyuşsal etkilenim düzeyi ile bakım verenlerin yaşam kaliteleri ve zaman yönetimleri arasındaki ilişkiyi incelemek için 'Duyu Profili' uygulanmaktadır. **Sonuçlar:** Otizmli bireylerin zaman yönetimlerini yapabildikleri, otizmli bireylerin yaşam kalitesinin iyi çıkacağı, yaşam kalitesiyle zaman yönetimi arasında bir ilişki olduğu beklenmektedir. **Tartışma:** Yapılacak çalışma ile otizmli bireylerin bakım verenlerinin nasıl etkilendiği görülecektir. Böylece bu grubu çeşitli yönlerden daha çok anlayabilmemizi sağlayacaktır. Bakım verenlerle ilgili çalışmalara veri tabanı oluşturacak niteliktedir. Aynı zamanda ergoterapinin bakım verenlerle ilgili çalışma alanına katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm; Bakım veren; Zaman yönetimi

ABSTRACT

Purpose: It is aimed to evaluate the time management and life quality of the caregivers of the individuals with autism and to determine the relationship between them. **Materials and Method:** For the study to be carried out at least 60 caregivers of the individuals with autism will be evaluated. The age range of the individuals with autism is 3 to 17. In the study, the caregivers will be given preliminary information form, WHO Quality of Life Brief Form in Turkish and Time Management Inventory. Also "Sense Profile" will be applied in order to evaluate the relationship between the level of sensational influence of the children with autism and the life quality and time management of the caregivers. **Results:** It is estimated that the individuals with autism could make their time managements, their life quality will be decent and that there is a relationship between the life quality and time management. **Conclusion:** With this study, how individuals with autism affect their caregivers will be observed. Therefore, it will be possible to understand this group in various aspects. It may be considered as a data base for the studies regarding caregivers. At the same time this study will contribute to the field of study of the occupational therapy regarding caregivers.

Keywords: Autism; Time management; Quality of life

“Normal Şiddet Kavramı Yoktur” Projesi

There Is No Normal Violence

Yüstra FERLİGÜL, Nergis AVCI, Arif YEŞİLAY, Benu SÖĞÜT, Hatice AKBULUT, Meltem MERAN, Doç. Dr. Semin AKEL, Uz. Fzt. Sinem SALAR

ÖZET

Amaç: Toplumumuzda sıkça başvurulan bir hareket tarzı olan şiddeti tanımlamak gerekirse kişi ve topluma fiziksel, psikolojik, sosyal, ekonomik yönden baskı uygulanmasıdır. Çalışmamızın amacı normalleştirilmeye çalışılan şiddet üzerinde farkındalık oluşturmaktır. **Gereç ve yöntem:** Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Ergoterapi Bölümü Şiddete Maruz Kalanlarda Rehabilitasyon dersi kapsamında yapılmıştır. Çalışmaya her iki cinsiyetten ve 18 yaş üstü yetişkin bireyler dâhil edilecektir. Seçilen kişilerin şiddete bakış açılarını değerlendirebilmek için şiddet üzerine röportaj yapılacaktır. Kişiler röportajları yapıldıktan sonra ses ve görüntü sistemi kurduğumuz, projeksiyon aracılığıyla duvara yansıtılan şiddet içerikli videoları kullanacağımız, duvarlarına şiddet içerikli fotoğraflar asacağımız karanlık bir oda düzenlenecektir. Şiddete maruz kalan kişilerin seslerinin, bağırışmalarının, çığlıklarının, dayak seslerinin olduğu videolar 20 dk boyunca seçilen kişilere izletilecektir. Süre dolduktan sonra odadan çıkan kişilerle ikinci bir röportaj daha yapılacaktır. İkinci röportajın içeriği kişiler odaya girdikten sonra ne hissettiklerine dair olacaktır. Kişilerin odaya girmeden ve girdikten sonraki röportajları karşılaştırılacaktır. Bu çalışmanın “normalleştirilmeye çalışılan şiddet” üzerinde farkındalık oluşturup oluşturmadığı değerlendirilmeye alınacaktır. **Sonuçlar:** Yapılacak olan değerlendirme sonucunda normalleştirilmeye çalışılan şiddet üzerinde kişilerde farkındalık, bilinç oluşumu değerlendirilecektir. **Tartışma:** Bu proje ile kişilerin şiddete olan farkındalıklarını attırmak hedeflenmektedir. Projenin bu alanda yapılacak diğer çalışmalara ışık tutması beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: Şiddet; Normalleştirme; Farkındalık

ABSTRACT

Purpose: Violence, a course of action used frequently in our society, means using repression to the person and society physically, psychologically, socially and economically. The aim of our study is to create awareness about violence which is tried to be normalized. **Materials and Method:** In the study, males and females older than 18 years of age will be included. We are going to interview people about violence to evaluate their thought about violence. After the interview, we are going to prepare a dark room with an audio and video system, use some videos on the walls with a projection, hang some violent pictures. People are going to watch the videos that include the voices of people who were exposed to violence, hue, cry, scream, beating sound for 20 minutes. **Results:** At the end of the evaluation, awareness and sensitivity on violence that is tried to be normalized is going to be evaluated. **Conclusion:** With this project, we aim to increase the awareness of people on violence. It is expected that this project is going to enlighten other projects.

Keywords: Violence; Normalization; Awareness

Farklı Giyinen İnsanlara Toplumun Bakış Açısı

There Is The Perspective of the Community on People Who Dress Differently

Büşra YILDIZ, Büşra KAPLAN, Ayşe Damla ÖZTÜRK, Damla AYGÜN, Ege TEMİZKAN, Başak KARADAĞ, Büşra ATMACA, Ahmet Burak ERKAN, Güleser GÜNEY, Yeşim YILDIRIM, Bilge MENZİLCİ, Öykü Su UNAY, Feyzanur YÜKSEL, Melda KARA, Doç. Dr. Çiğdem ÖKSÜZ

ÖZET

Amaç: Çalışmamızın amacı toplumun farklı etnik gruplara bakış açısının nasıl olduğunun incelenmesi ve değerlendirilmesidir. **Gereç ve yöntem:** Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Ergoterapi Bölümü İletişim ve Görüşme Teknikleri dersi kapsamında planlandı. Arkadaşlarımız açık, kapalı, marjinal, zengin ve fakir gibi etnik yapıları temsil etmek için üç gruba ayrıldılar. Bu gruplar için 14 arkadaşımız gönüllü olarak seçildi. Kişilere verilen bu görevlere uygun görünüm kazandırıldı. Seçilen etnik yapılar; açık-kapalı, zengin-fakir, marjinal gruplara uygun kıyafetler giyildi ve aksesuarlar takıldı. Seçilen tarza göre makyaj ve saç yapıldı. Örneğin; marjinal görünümü vermek için renkli peruklar, hızma, piercing kullanıldı ve renkli kıyafetler giyildi, kapalı görünümü vermek için çarşaf ve başörtüsü kullanıldı, fakir görünümü için ise eski kıyafetler, terlikler giyildi. Kampüs içerisinde her grubun görevine uygun yerler belirlendi. Çalışmaların sergilenmesi için seçilen alanlara gidildi. 2 saat kampüs içerisinde gezinti yapıldı ve bu arada halkın tepkisi 3 farklı arkadaş tarafından video ve fotoğraf yöntemiyle kaydedildi. Çekilen bu görüntüler İletişim ve Görüşme Teknikleri dersinde izlenerek değerlendirildi. **Sonuçlar:** Toplumun farklı giyinen insanlara karşı halkın bakış açısı gözlemlendi. Genellikle şaşırınlar oldu, gülenler oldu, tepki verenler oldu, kötü söz kullananlar oldu. **Tartışma:** Toplumun farklı olana tepki verme, yadırgama, ön yargılı bakma eğilimi olduğu sonucuna varıldı. Ergoterapi biliminin bu gibi farklı ve dezavantajlı grupların toplumsal katılımının artırılması konusunda yapacağı çalışmaların özellikle bu toplumsal farkındalık yaratmayı hedeflemesi gerektiği düşünüldü.

Anahtar kelimeler: Giyim; Farklılık; Bakış açısı

ABSTRACT

Purpose: The aim of this study is to observe and evaluate how the perspective of the community is on different ethnic groups in the community. **Materials and Method:** This study was planned as a part of the Communication and Interview Techniques Course at Occupational therapy Department at Hacettepe University. Our colleagues split into three groups to represent ethnic structures such as women who wear headscarf or burqa and the ones who do not, the marginal, the rich and the poor. For these groups 14 volunteers were chosen out of our colleagues. The chosen people took up appearances appropriate for these groups. Appropriate clothing and accessories were chosen for the selected ethnic structures and marginal groups such as women who wear headscarf or burqa and the ones who do not, the marginal, the rich and the poor. It was also made sure that hair and make up were appropriate for the selected looks. For example; to create a marginal appearance, colorful wigs, nose ring, piercing and colorful outfits were worn, and to create the appearance of women wearing headscarfs or burqa, sheets and headscarfs were used, and old clothes, and slippers were used to create an image of the poor. An appropriate place was determined for the task of each group in the campus. Volunteers went to these areas with their prepared dresses and carried on their studies. They spent two hours in the campus, and in the meantime the public's reactions were recorded in a video and photographed by three people. These displays were evaluated in the Communication and Interview Techniques Course. **Results:** It was observed that the public has a different perspective on people who have dress differently. Usually people were puzzled, some of them laughed, some of them reacted negatively or used bad words. **Conclusion:** Community reacts to what is different, out of it, or tends to look with prejudices. It was thought that in the field of Occupational therapy, there should be studies about civic participation of diverse and disadvantaged groups focusing on creating social awareness. **Keywords:** Clothing; Difference; Perspective

Şizofreni Hastalarında Aktivite Performansı, Yaşam Memnuniyeti ve Ruhsal Durum İlişkilerinin İncelenmesi

Examining the Relationship of Activity Performance, Life Satisfaction and Mental Condition in Schizophrenia Patients

Zeynep ÇORAKCI, Gamze EKİCİ, Hatice ABAOĞLU, Yasir ŞAFAK, Esra AKI

ÖZET

Amaç: Bu çalışma şizofreni hastalarında aktivite performansı ve tatmin düzeyi, yaşam memnuniyeti, depresyon ve anksiyete bulguları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla planlandı. **Gereç ve yöntem:** Çalışmaya 45'i erkek ve 36'sı kadın, 81 şizofreni tanılı birey dahil edildi. Aktivite performansları ve tatmin düzeyleri Kanada Aktivite Performans Ölçümü (KAPÖ), yaşam memnuniyet düzeyleri ise Yaşam Memnuniyet Anketi (YMA) ile değerlendirildi. Calgary Şizofrenide Depresyon Ölçeği (CŞDÖ) ile bireylerin depresyon bulguları, Hamilton Anksiyete Değerlendirme Ölçeği (HAM-A) ile ruhsal ve bedensel anksiyete bulguları belirlendi. **Sonuçlar:** Bireylerin yaş ortalaması 35.35±11.87 yıl, eğitim yılları ise 9.43±3.87 yıl olarak kaydedildi. CŞDÖ skoru ile HAM-A ruhsal ($r=0.739$, $p=0.001$) ve bedensel bulgular ($r=0.628$, $p=0.001$) arasında pozitif yönde korelasyonlar bulundu. Yaşam memnuniyet düzeyi ile anksiyetenin ruhsal ($r=-0.561$, $p=0.001$) ve bedensel belirtileri ($r=-0.43$, $p=0.001$) ayrıca depresyon bulguları ($r=-0.492$, $p=0.001$) arasında negatif yönde ilişkiler tespit edildi. Farklı olarak, olguların aktivite performansı ve tatmin düzeyleri ile yaşam memnuniyeti, depresyon ve anksiyete bulguları arasında anlamlı ilişki bulunmadı ($p>0.05$). **Tartışma:** Ergoterapi bakış açısıyla şizofreni hastalarına spesifik rehabilitasyon programları planlanırken, yaşam memnuniyetinin önemli bir parametresi olan bireyin yaşam koşullarının düzenlenmesi konusuna odaklanılmalıdır. Bu konuda şizofreni hastalarının dahil edildiği daha büyük gruplarda ve yaşa göre bireylerin memnuniyet ve tatmin beklentilerinin inceleneceği kontrollü çalışmaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

Anahtar kelimeler: Şizofreni; Aktivite performansı; Yaşam memnuniyeti

ABSTRACT

Purpose: This study is planned to examine activity performance, life satisfaction, and mental status of patients with schizophrenia. **Materials and Method:** 45 male and 36 female, 81 patients with schizophrenia in total participated to the study. Activity performances were evaluated using the Canadian Occupational Performance Measure (COPM), and life satisfactions were evaluated using the Satisfaction Life Scale (SWLS). Mental and somatic anxiety evidence were determined using the Calgary Depression Scale For Schizophrenia (CDSS) and depression evidence were determined by using the Hamilton Anxiety Rating Scale (HAM-A). **Results:** Patients' average ages were recorded as 35.35±11.87 and education years were recorded as 9.43±3.87. Positive correlations were found using CDSS between HAM-A mental ($r=0.739$, $p=0.001$) and somatic ($r=0.628$, $p=0.001$) evidences. Negative correlations were found between life satisfaction with depression ($r=-0.492$, $p=0.001$) and anxiety mental ($r=-0.561$, $p=0.001$) and somatic ($r=-0.43$, $p=0.001$) evidences. Differently, there weren't found any significant relationship between activity performance and life satisfaction, and between anxiety and depression ($p>0.05$). **Conclusion:** When specific rehabilitation schedules are planned for patients with schizophrenia with the viewpoint of occupational therapy, focus should be one of the important parameters of life satisfaction—organizing patient's life conditions. Also, there is a need to carry out controlled studies with bigger groups in which patients with schizophrenia will be included and patients' contentment and satisfaction expectations will be examined according to their ages.

Keywords: Schizophrenia; Activity performance; Life satisfaction

Sosyal Medya Aracılığıyla Bölüm Tanıtımı

Introducing the Department via Social Media

**Muhammed Çağrı AYDOğAN, Mustafa Can ÖZBENT, Ağanur SAPARELDİYEV,
Büşra Tuğçe ÖZDEMİR, Beyza POYRAZ, Sulhiye ERDEM, Gözde ÖNAL, Elif CİMİNLİ,
Mercan YILDIZ, Damla Ece IRMAK, Cane CEYLAN, Zeynep KUZU, Doç. Dr. Çiğdem ÖKSÜZ**

ÖZET

Amaç: Çalışmamızın amacı ergoterapi bölümü hakkında bilgilendirme yapmak. **Gereç ve yöntem:** Hacettepe Üniversitesi Ergoterapide İletişim ve Görüşme Teknikleri dersi kapsamında planlandı. İlk olarak bilgilendirme yapmak için kullanılabilen en iyi iletişim yolunun ne olacağı konusunda tartışma yapıldı. Tartışma sonunda sosyal medyadan facebook'un en iyi yöntem olduğuna karar verildi. Daha sonra facebook'ta bir grup açıldı. Bölüm tanıtımıyla ilgili görev paylaşımı yapıldı. Hacettepe Üniversitesi ergoterapi bölümü çalışma alanlarının fotoğrafı çekildi ve buraya başvuran hasta ve hasta yakınlarıyla konuşularak onların görüşleri alındı. Bölümümüzün hocalarından Meral Huri ile ergoterapi hakkında röportaj yapıldı. Ergoterapist adaylarının mesleki alanda beklentileri ve bölüm hakkındaki görüşleri alındı. Aynı zamanda internette de bölüm hakkında araştırmalar yapıldı ve görseller edinildi. Bütün edinilen veriler facebook'ta açılan gruba yüklendi ve üyeler için paylaşım açıldı. **Sonuçlar:** Grupta yapılan paylaşımlar ve bilgilendirmelerle ilgili geri dönüşler alındı. Üyelerin genelinde üniversite hazırlık bölümünden olduğu görüldü. Üyelerin paylaşımları ile ergoterapi konusunda daha ayrıntılı bilgi sahibi oldukları tespit edildi. **Tartışma:** Sosyal medya ile hem kitlesel farkındalık yaratıldı hem de kısa sürede binden fazla kişiye ulaşıldı. Fakat daha geniş kitlelere ulaşmak asıl hedefimiz olduğu düşünüldüğünde grubun daha da genişletilmesi hedeflendi. Facebook üzerinden kurulan grup farklı toplumların farklı kesimlerine ulaşabildi. Fakat ergoterapi mesleğinin Türkiye'de yeni bir meslek olduğu düşünüldüğünde ulaştığımız kitlenin sayısının yetersiz olduğu ve başka yöntemlerle ergoterapi mesleğinin daha ayrıntılı tanıtımı yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Anahtar kelimeler: İletişim; Ergoterapi; Facebook

ABSTRACT

Purpose: The aim of this study is to introduce the occupational therapy department. **Materials and Method:** The study was planned within Communication and Interview Techniques in Occupation Therapy Course at Hacettepe University. First, what would be the best communication way to introduce the department was discussed. At the end of the discussion, it was decided that using Facebook was the best method. Then, a group was created on Facebook. Tasks for introducing the department were distributed. Hacettepe University Department of Occupational Therapy work areas were photographed and opinions were asked of the patients and their relatives, who had come to the department. An interview was done with Meral Huri, one of the instructors of the department. Opinions of occupational therapy candidates were asked about their professional expectations and views about the department. At the same time, research was done about the department and visuals were found online. All data was uploaded to Facebook and was made available to be shared by group members. **Results:** Feedback was received with the discussions made among groups and opinions taken. It was seen that majority of the members were from the Preparation Class. It was observed that members improved their knowledge about Occupational Therapy after the study. **Conclusion:** Awareness was created using the social media, and more than a thousand people were reached in a short period of time. However, it was decided to enlarge the group considering that the real goal is to reach a wider audience. With the group we created in Facebook, we could reach different segments of the society. Nonetheless, considering that Occupational Therapy is a new occupation, it was resulted that the number of people we reached was insufficient, and the occupation should be advertised more using other methods.

Keywords: Communication; Occupational therapy; Facebook

Onkoloji Alanında Çalışacak Ergoterapistlerin Çalışma Alanlarının Belirlenmesi

Determining The Working Area of Occupational Therapists That Will Work in Oncology

Sedanur BATIHAN, Zeynep ÇELİK, Meral HURİ

ÖZET

Amaç: Onkoloji alanında çalışacak ergoterapistlerin çalışma alanlarının belirlenmesidir. **Gereç ve Yöntem:** Kanseri; kişilerin kendine bakım, iş, boş zaman ve sosyal aktiviteler gibi performans alanlarında katılım kısıtlılıklarına ve öz yönetim becerilerinde limitasyonlara neden olabilir. Bu durum kişinin psikolojik ve emosyonel durumunu negatif yönde etkiler. Kanserde ergoterapi uygulamalarının temel amacı, kişilerin kendileri için anlamlı olan günlük yaşam aktivitelerine katılımı yoluyla fiziksel ve psikolojik iyilik hallerinin sağlanmasıdır. **Sonuçlar:** Kişiler tarafından kanser tanısı öğrenildiği andan itibaren kişilerde bazı davranış değişiklikleri ortaya çıkabilmektedir: sosyal geri çekilim, ölümü bekleme, motivasyon düşüklüğü, iş bırakma, kendini stigmalaştırma vb. Ergoterapi; kognitif davranışsal terapi, stres yönetimi ve başa çıkma yöntemleriyle kişilerin bu sorunlarını minimuma indirmeyi hedefler. Medikal kanser tedavisinde alınan radyoterapi ve kemoterapi uygulamaları sonucunda; ağrı, mide bulantısı, saç dökülmesi, diyare, yorgunluk, seksüel problemler ve deri değişikliği gibi yan etkiler görülmektedir. Ergoterapide hedef kanser ve tedavilerin etkilerine karşı baş etme becerilerinin kazandırılmasıdır. **Tartışma:** Hastanelerde, rehabilitasyon merkezlerinde, bakım evlerinde ve kişinin kendi ev ortamında verilen ergoterapi hizmeti; bakım veren eğitimi, ev ve çevresel modifikasyonlar, adaptif cihaz eğitimi, boş zaman aktivitelerinin düzenlenmesi, sosyal katılım ve işe geri dönme çalışmalarısıyla hastanın güvenlik ve bağımsızlık seviyesini artırır.

Anahtar Kelimeler: Ergoterapi; Kanseri; Onkolojik Rehabilitasyon

ABSTRACT

Purpose: The aim of the study was to examine OT approaches in cancer, one of today's problems and Occupational practitioners' role. **Materials and Method:** Cancer may cause limitations in people's ability to participate in the areas of performance such as self-care, work, leisure and social activities. This situation affects a person's psychological and emotional status negatively. The main goal of OT practice in cancer is to provide the physical and psychological well-being of people by helping them participate in activities of daily living. **Results:** After they get diagnosed with cancer, some behavioral changes may occur in people such as social withdrawal, waiting for death, low motivation, quitting work, self-stigmatization etc. OT aims to minimize this problem with cognitive behavioral therapy, stress management and coping strategies. As a result of radiotherapy and chemotherapy side effects such as pain, nausea, hair-loss, diarrhea, fatigue, sexual problems can be seen. OT targets to help people acquire coping skills against these side effects. **Conclusion:** Providing OT services in hospitals, rehabilitation centers, nursing homes and patient's home environment, care giver training, environmental modifications, adaptive equipment training, arrangement of recreation, social participation and return to work, elevates the patient's safety and increases the level of independence.

Keywords: Occupational Therapy; Cancer; Oncologic Rehabilitation

Görme Engelli Öğrencilerde Zaman Yönetiminin Aktivite Performansı ve Katılımla İlişkisi

The Relationship of Time Management with Activity Performance and Participation in Students who Are Visually Handicapped

İbrahim Yavuz TATLI, Gamze EKİCİ

ÖZET

Amaç: Çalışmamızın amacı görme engelli öğrencilerde zaman yönetiminin aktivite performansı ve katılımla ilişkisini incelemektir. **Gereç ve Yöntem:** Çalışmaya 10 gönüllü Hacettepe üniversitesi öğrencisi alınmıştır. Gönüllülere zaman yönetimi envanteri ve Kanada aktivite performans ölçümü uygulanır. Katılımcılar haftada bir kez yüz yüze görüşme tekniği ile 4 haftalık bir müdahale planı içerisine alınır. Bu süre zarfı sonrasında ikinci bir değerlendirme ile aktivite performansı ve katılımı incelenir. **Sonuçlar:** Çalışma halen devam etmekte olup gönüllü arkadaşlarımızdan aldığımız olumlu geri bildirimler ile bu müdahalelerin aktivite katılımlarına etkisi olabileceğini düşünüyoruz. **Tartışma:** Bireyler aktivite performans alanlarında aktivitelerini gerçekleştirirken zamana gereksinim duyarlar. Aktivitelere ayrılan süre aktivitenin zorluğuna veya önemine göre değişebilir. Zamanın doğru kullanımı aktivite alanlarındaki performans için önemlidir. Görme engelli öğrenciler de diğer bireyler gibi sosyal ve akademik yaşantılarında zaman yönetimine aktivitelerine yeterli süreyi ayırmak için ihtiyaç duyarlar.

Anahtar Kelimeler: Görme engelli; Zaman yönetimi; Aktivite performansı

ABSTRACT

Purpose: The aim of our study was to analyze the relationship between time management and occupational performance and participation. **Materials and Method:** 10 volunteers from Hacettepe University have been included in this study. Time management inventory and Canada occupational performance scale were applied to the volunteers. Volunteers have participated in a four-week interference plan which used face to face interview technique once a week. After this period, occupational performance and participation was analyzed and evaluated for the second time. **Results:** The study is still continuing and, based on the feedback obtained from the volunteers, the researchers have observed that this interference has effect on occupational performance. **Conclusion:** People need time when they do activities in activity performance areas. The time spent for these activities may vary depending on the difficulty and importance of the activity. Using time properly is important for performance in activity areas. Visually impaired students need time management in doing their activities as other people do in their social and academic lives.

Keywords: Visual impairment; Time management; Occupational performance

Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklarda Duyu Bütünleme Eğitimi'nin Etkinliğinin İncelenmesi

Analysis of Efficiency of Sensory Integration Therapy in Children with Learning Disabilities

Suzan KAYA, Meral HURİ

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada öğrenme güçlüğü olan çocuklarda duyu bütünleme eğitiminin etkinliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Çalışmamıza okul öncesi eğitime veya ilköğretime devam eden 6-10 yaş arasında dikkat dağınıklığı ve okul başarısında düşüklük, artikülasyon bozukluğu, öğrenme ve algılama güçlüğü nedeniyle başvuran ve DSM 4 tanı ölçütlerine göre öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklar dahil edilmiştir. Çalışmaya katılan çocukların duyu profili DUNN Duyu Profili ile; motor performansı Nöromotor Performans Gözlem Formu, görsel motor algı becerileri Bender Gestalt Görsel Motor Algı Testi ile değerlendirilirken, öğretmenlere Öğretmen Gözlem Formu uygulandı. Çocuklara 2 ay boyunca haftada 2 gün duyu bütünlüğü eğitimi uygulanması ve sonrasında testlerin tekrarlanması planlandı. **Sonuçlar:** Çalışmaya öğrenme güçlüğü tanısı ile takip edilen 5 çocuk dahil edildi. Çocukların duyu profilleri, nöromotor becerileri, görsel motor algı becerileri yapılan ilk değerlendirmeler sonucunda duyu bütünlüğü problemi ile uyumlu idi. Yapılan gözlem ve değerlendirmeler dikkate alınarak her çocuğa özel müdahale programı planlandı ve çalışmamız devam etmektedir. **Tartışma:** Literatürde öğrenme güçlüğü olan çocuklarda duyu bütünlüğü eğitiminin etkilerini araştıran çalışmalar vardır. Çalışmamız sonuçları ile öğrenme güçlüğü olan çocuklarda duyu bütünleme tedavisinin etkinliğinin araştırıldığı literatür ile tartışılması yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü; Duyu bütünleme eğitimi; Ergoterapi

ABSTRACT

Purpose: Our purpose in this study is to analyze the efficiency of sensory integration therapy with children that have learning disabilities. **Materials and Method:** The patients selected for this study are 6-10 years old. They are in preschool or primary education. Inclusion criteria were having applied to our clinic with complaints of distractibility, articulation disorders, absence of perception, failure in lessons, learning disabilities and diagnosis of learning disability according to DSM IV diagnostic criteria. Before starting the therapy of patients, motor performance was measured using neuromotor performance observation form, sensory profile of patients were evaluated using DUNN sensory profile test, and we used Bender Gestalt Visual Motor Perception test for visual motor perception skills. For the teacher, Teacher Observation Form was performed before the start of the therapy. The sensory integration therapy was performed for 2 days in week, for 2 months and then it was planned to repeat all the tests. **Results:** 5 children patients that had the diagnosis of learning disability were incorporated into this study. After the first evaluations, it was seen that these children's sensory profiles, neuromotor performance and visual motor perception were in accordance with the sensory integration diagnosis. Considering the observations and evaluations that were done, a personal therapy method was planned for each child and our study has been continuing. **Conclusion:** There are studies in literature which analyze efficiency of sensory integration therapy in children with learning disabilities. These studies are going to be discussed after we get the results.

Keywords: Learning disability; Sensory integration training; Occupational therapy

Romatoid Artritli Hastaların Eklem ve Enerji Koruma Teknikleri Hakkında Bilgilendirilmesi

Informing Patients with Rheumatoid Arthritis about Articular-Energy Conservation Techniques

Büşra BÜYÜK, Dicle DOĞAN, İrem Duygu ERKAN, Ahmet AYKUT, Vecihe AZİZOĞLU, Şule BAYRAKTAR, Muhlis SÖNMEZ, Elif Nur KASKIR, Nurten ÇEK, Pırıl KURTDERE, Ömer Faruk İNCE, Ebru Nur KEMALOĞLU, Robar ÖZMEN, Doç. Dr. Çiğdem ÖKSÜZ

ÖZET

Amaç: Romatoid artrit sonrası hastalar çeşitli fiziksel yetersizlikler yaşamaktadırlar. Bu çalışmalarda amaç romatoid artritli hastaların eklem-enerji koruma koruma teknikleri ve yardımcı alet kullanımı hakkında bilgilendirilmesi ve bu yöntemlerin günlük yaşam aktivitelerinde kullanımının sağlanmasıdır. **Gereç ve Yöntem:** Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Ergoterapi bölümü kas-iskelet sistemi fonksiyon yetersizlikleri dersi kapsamında planlanmıştır. Çalışmamızda düğme ilikleyici, modifiye doğrayıcı, kalınlaştırılmış traş makinesi gibi kendine yardım araçlarının kullanımını ve eklem-enerji koruma tekniklerini mizahi olarak anlatan 3 dakikalık bir video hazırlanmıştır. **Sonuçlar:** Bu videonun ders saati içerisinde sınıfta sunumu gerçekleştirilmiştir. Ayrıca videoya hastaların da ulaşımının sağlanabilmesi için video ergoterapi facebook sayfasında paylaşılmıştır. **Tartışma:** Hastalara yönelik broşür, video, eğitim programları gibi farklı bilgilendirme yöntemleri hazırlanabilir. Yardımcı cihazlar ve eklem-enerji koruma teknikleri kullanılabilir. Bunların hastaların günlük yaşam aktivitelerinde bağımsızlığı sağlamak ve yaşam kalitelerini arttırmak için önemli olacağı görüşüdeyiz. Bu açıdan özellikle Türkçe olarak hazırlanmış bilgilendirme yöntemlerinin eksikliği düşünüldüğünde çalışmamız ile literatüre ufak bir katkı verdiğimizizi düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Romatoid Artrit; Eklem Koruma Teknikleri

ABSTRACT

Purpose: After rheumatoid arthritis, patients face a wide variety of physical disabilities. The aim of this study is to inform patients with rheumatoid arthritis about articular-energy conservation techniques and use of assistive devices and to increase the use of these methods in activities of daily living. **Materials and Method:** This study was planned in the scope of Lack of Function of the Musculoskeletal System Course, Occupational Therapy Department at Hacettepe University. In our study, a three-minute video was recorded, which described the use of assistive devices such as modified chopper, thickened razor and the tool which helps to button up, and articular-energy conservation techniques. **Results:** This video was presented in the classroom. In addition, the video has been shared on Occupational Therapy Facebook page in order to provide access to patients. **Conclusion:** Different disclosure methods can be prepared such as brochures, videos, training programs for patients. Assistive devices and articular-energy conservation techniques can be used. We think that these are important for patients to become independent during their daily activities and increase their life standards. Because of this, especially considering the inadequacy of information methods prepared in Turkish, we think that our work contributes a little to the literature.

Keywords: Rheumatoid arthritis; Articular conservation techniques

Ankara İskitler Bölgesi Geri Dönüşüm İşçilerinin Aktivite ve Rol Profillerinin Belirlenmesi

Determining the Activities and Roles of Waste Pickers in İskitler

Sinem KARS, Mine UYANIK

ÖZET

Amaç: Bu çalışma geri dönüşüm işçilerinin aktivite ve rol profillerinin belirlenmesi amacıyla planlanmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Çalışmaya en az 1 aydır geri dönüşüm işçiliği yapan 30 erkek işçi dahil edilmiştir. Bireylere Geri Dönüşüm İşçileri Derneği sayesinde ulaşılmıştır. Bireylere Kanada Aktivite Performans Ölçümü Testi uygulanarak 1 günlerini anlatmaları istenmiş, söyledikleri aktivitelerin önemlilik puanları alınarak kişilerin hangi aktivitelere önem verdikleri belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme ile demografik bilgilere ulaşılmıştır. **Sonuçlar:** Sonuç olarak işçilerin gün içerisinde uzun süre çalışmaları gerektiğinden dolayı günlük yaşam aktivitelerinin her alanında zorlandıkları düşünülmektedir. **Tartışma:** Tez yazımı halen devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Geri dönüşüm işçileri; Aktivite performansı; Aktivite profili; Rol profili

ABSTRACT

Purpose: This study was planned to determine the activities and roles of waste pickers in İskitler. **Materials and Method:** 30 people who had been working as a waste picker for at least 1 month were included in the study. The waste pickers were contacted by the agency of Waste Pickers Association. The waste pickers were applied the Canadian Occupational Performance Measure and asked to describe their daily living activities in one day and were asked to grade each activity according to its importance, so to which activities waste pickers give importance was determined. Socio-demographic information was gathered with a semi-structured interview. **Results:** As a result, it was seen that waste pickers have to work for a long time in one day, so they have a difficulty in all areas of daily living activities. **Conclusion:** The process of writing a thesis is still going on.

Keywords: Waste pickers; Occupational performance; Activity profile; Role profile

Engelleri Sporla Yıkma

Sport to Break Down Barriers

Sümeyye SEVGİLİ, Esra TURHAL, Prof. Dr. Fzt. Nevin ERGUN, Doç. Dr. Fzt. Çiğdem ÖKSÜZ

ÖZET

Amaç: Engellilerde Spor ve Rekreasyon dersi kapsamında yaptığımız görme engelliler futsal maçı etkinliğimizde üniversitemiz bünyesinde engellilerde sporu tanıtmak, diğer engelli bireyleri teşvik etmek ve bu konuda farkındalığı arttırmak amaçlandı. Futsal salon futbolu olarak bilinen ve genel olarak futbol'a benzese dahi kendine özgü kuralları olan bir spordur. Sporcular görme derecelerine göre B1, B2, B3 olarak sınıflandırılır. B1 sınıfı hiç görmeyen, B2 ve B3 sınıfı ise kısmen görmeyen oyuncularından oluşur. **Gereç ve yöntem:** Çalışmamızda iki farklı futsal maçı planlandı. Çankaya Belediyesi Görme Engelliler Spor Kulübü ile ve İstanbul'dan iki milli takım oyuncusuyla maça katılımları için görüşüldü. Maç için üniversitemizin Beytepe Kampüsündeki kapalı spor salonu maç için ayarlandı. Engelli Öğrenci Birimi desteğiyle Spor, Kültür ve Sağlık Daire Başkanlığı tarafından takımımız için gerekli olan formalar yaptırıldı. **Sonuçlar:** Etkinliğimiz iki farklı maçtan oluşmaktaydı. Maçlardan birisi gören bireyler ile görme engelli bireyler arasında yapıldı. İkinci maç ise görme engelli bireylerden oluşan iki takım arasında yapıldı. Müsabakalar TRT Engelsiz Spor programı tarafından kaydedildi ve ulusal düzeyde televizyonda yayınlandı. **Tartışma:** Ülkemizde engellilerde spora yeterince önem verilmemektedir. Bu tarz etkinlikler ile engelli kişilerin rol model olmalarını sağlamak planlanmıştır. Farkındalık etkinlikleri toplumdaki dezavantajlı grupları topluma kazandırmak için büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Futsal; Görme Engelli; Farkındalık

ABSTRACT

Purpose: By organizing an indoor football match as a part of Sports and Recreation class we aim to introduce sports to the disabled people in the University, promote sports activities to other disabled people and raise awareness on this issue. Indoor football is a sport which has its own specific rules, even though it is similar to football. Athletes are classified as B1, B2, B3 according to their visual acuity. B1 consists of totally blind players while B2 and B3 consist of partially blind players. **Materials and Method:** In our study, two different indoor football matches were planned. Two visually impaired national team players were asked to participate to the Çankaya Municipality Sports Club Team. Hacettepe University Beytepe indoor sports hall was used for the match. Our team uniforms were prepared by Students with Disabilities Unit with the support of Department of Sport, Culture and the Health. **Results:** Our event consisted of two different matches. The first match was between visually impaired individuals and people who did not have such a disability. The second match was between the two teams both consisting of visually impaired individuals. Competitions were recorded by TRT Engelsiz Spor Program (Sport without Barriers Program) and were featured on national television. **Conclusion:** Enough attention is not paid to disabled sports in our country. By this kind of activities, people with disabilities can have the chance of being role models. This kind of awareness activities can help disadvantaged groups to participate in the society.

Keywords: Indoor football; Visually impaired; Awareness

Ergoterapi Lisans Öğrencilerinin Kaygı Durumları

Anxiety Status of Occupational Therapy Undergraduate Students

İlkem Ceren SİĞİRTMAÇ, Esra ALAN, Doç. Dr. Çiğdem ÖKSÜZ

ÖZET

Amaç: Ergoterapi lisans öğrencilerinin kaygı durumlarını belirlemektir. **Gereç ve Yöntem:** Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin iş deneyimlerinin olup olmadığı, stajlar için lisans eğitimini yeterli bulup bulmadıkları, iş yaşantıları için stajları yeterli bulup bulmadıkları ile lisan eğitimi sonrası iş öncelikleri sorgulanmıştır. Ayrıca öğrencilerin kaygı durumlarını sorgulamak amacıyla Durumluk-Sürekli Anksiyete Ölçeği (STAI 1 ve 2) kullanılmıştır. **Sonuç:** Çalışmaya Hacettepe Üniversitesi (n=70), Üsküdar Üniversitesi (n=5) ve Girne Amerikan Üniversitesinde (n=2) 1.sınıf (n=24), 2.sınıf (n=16), 3.sınıf (n=23), ve 4. sınıfta (n=14) okuyan 77 ergoterapi lisans öğrencisi katılmıştır. Olguların %37'si daha önce iş deneyimi olduğunu, %39'u lisan eğitiminin stajlar için yeterli olduğunu, %44'ü stajların iş yaşantıları için yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Lisan eğitimi sonrasında iş önceliği sorgulandığında çalışmacıların %14'ü para kazanmak, %40'ı topluma yararlı birey olmak ve %38'i kendini gerçekleştirme için olduğunu vurgulamıştır. Olguların kaygı düzeyleri iş deneyimi, stajların yeterliliği ve sınıflara göre karşılaştırıldığında gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Lisan eğitiminin stajlar için yeterli olmadığını düşünen grubun sürekli kaygı düzeyleri ortalaması $45,65\pm 7,61$ iken yeterli olduğunu düşünen grubun ortalaması $41,56\pm 6,24$ olarak bulunmuş ve iki grup arasında sürekli kaygı düzeyleri yönünden istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gösterilmiştir ($p<0,05$). **Tartışma:** Çalışmamızda lisans eğitiminin kalitesinin ve yeterliliğinin öğrencilerin kaygı düzeylerini etkilediği sonucuna varılmıştır. Ergoterapi mesleğinin Türkiye'de gelişmekte olan bir meslek olduğu düşünüldüğünde öğrencileri iş yaşantısına hazırlayacak yeterlilikle standardize programların gerekliliği öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kaygı düzeyi; Staj; Lisans öğrencisi

ABSTRACT

Purpose: The purpose of the study was to determine the anxiety status of undergraduate Occupational Therapy (OT) students. **Materials and Method:** Whether students, who were involved in the study, had work experience, enough undergraduate education, internship for work life, were examined and the students were asked about their job priorities after undergraduate education. Besides, to enquire anxiety situation of students State-Trait Anxiety Inventory (STAI) have been used. **Result:** 77 undergraduate OT students from Hacettepe University (n:70), Üsküdar University (n:5), Girne American University (n:2), who are at first (n:24), second (n:16), third (n:23), fourth (n:14) grades have joined the study. 37% of students stated they had no prior business experience, 39% stated undergraduate education is enough for internships and 44% of them stated that internship experience is sufficient for the job. 14% of students stated their job priority after the graduation as earning money, 40% stated their priority as becoming a useful person in the society. There were no significant difference between groups when anxiety levels of students were compared according to work experience, internships, grades ($p>0,05$). The average level of perpetual anxiety of the group which consists of students who think undergraduate education is not enough for internships is $45,65\pm 7,61$ whereas the average level of perpetual anxiety of the group which consists of students who think undergraduate education is enough for internships is 41.56 ± 6.24 , and so it was concluded that there was a statistically significant difference in perpetual anxiety levels ($p < 0.05$). **Conclusion:** It has been concluded that quality and proficiency of undergraduate education affect anxiety levels of students. As OT is a developing profession in Turkey, the necessity of standardized programs that would prepare students to work life comes to the foreground.

Keywords: Anxiety level; Internship; Bachelor's students

Hacettepe Üniversitesi Ergoterapi Lisans Eğitimi Yetkinlikleri

Competencies of Occupational Therapy Undergraduate Program at Hacettepe University

Esra ALAN, İlkem Ceren SİĞİRTMAÇ, Doç. Dr. Çiğdem ÖKSÜZ

ÖZET

Amaç: Hacettepe Üniversitesi ergoterapi lisans programında kazandırılması hedeflenen yetkinliklerin önemliliğinin öğrenciler tarafından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Hacettepe Üniversitesi Ergoterapi Bölümünde okuyan öğrencilerden "Ergoterapi Lisans Programında Kazandırılacak Yetkinlikler" olarak tanımlanan on yetkinlik 0-10 arasında puanlanması istenmiştir. **Sonuç:** Çalışmaya 1.sınıf (n=17), 2.sınıf (n=16), 3.sınıf (n=23), ve 4. sınıfta (n=14) okuyan 70 ergoterapi lisans öğrencisi katılmıştır. Genel anlamda ergoterapi öğrencilerinin lisans eğitimi ile kazandırılacak yetkinlikleri önemli buldukları sonucuna varılmıştır. Öğrenciler tarafından en önemli bulunan yetkinlik 9,31±1,14 ile "Kişisel farklılıkları, kültürel inançları, örf ve adetleri ve bunların aktivite, rol ve katılıma etkilerini dikkate alır ve saygı duyar." yetkinliğidir. Az önemli bulunan yetkinlik 8,11±2,10 ile "Kişiler ve toplulukların aktivite ve yaşamsal rollerini yerine getirmek ve sağlık ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla uygun teorileri ve modelleri seçer, analiz ve sentez ederek müdahaleyi planlar." yetkinliğidir. **Tartışma:** Bologna süreci dahilinde yenilenmiş ergoterapi lisans programının temelini oluşturan yetkinliklerin bu programın bir paydaşı olarak kabul edilen öğrenciler tarafından önemli bulunmuş olması programın gücünü ve kazandırmayı planladığı yetkinliklerin paydaşların beklentileriyle örtüştüğünü göstermektedir. **Anahtar Kelimeler:** Yeterlilik; Bologna; Lisans öğrencisi

ABSTRACT

Purpose: It was aimed to evaluate the significance of the target competencies that are going to be gained by the students of Hacettepe University Occupational Therapy Program. **Materials and Method:** The students of Hacettepe University Occupational Therapy Department were asked to rate the "Occupational Therapy Bachelor Program Competencies" with a score range of 0-10. **Result:** 70 undergraduate occupational therapy students which are at first (n=17), second (n=16), third (n=23) and fourth (n=14) years have joined the study. In general, it has been concluded that occupational therapy students find the competencies gained with a bachelor's degree important. Most important competency with an average rate of 9, 31±1, 14, is "Appreciating and respecting individual differences, cultural beliefs, customs and their influence on occupation and participation". The least important competency with an average rate of 8, 11±2, 10 is "Selecting appropriate occupational therapy theories and practices to determine health needs and to fulfill occupational roles of individuals and populations, and plan the intervention by analyzing and synthesizing." **Conclusion:** The competencies forming the basis of the occupational therapy degree program, which was renewed with the Bologna process, are considered to be significant by the students who are a stakeholder of the program. This shows the power of the program and indicates that competencies that are planned to acquire coincide with the expectations of stakeholders.

Keywords: Proficiency; Bologna; Bachelor's students

Pediatrik Ergoterapistlerin Çalışma Alanları ve Yeterlilikleri

Areas of Work and Qualifications of Pediatric Occupational Therapists

Leyla KAYA, Meral HURİ

ÖZET

Amaç: Çalışmamızın amacı; ülkemizde pediatrik ergoterapistlerin çalışma alanlarını ve yeterliliklerini belirlemektir. **Gereç ve Yöntem:** Pediatrik ergoterapistler kendine bakım alanlarında çocukların becerilerini geliştirmelerine yardım ederler. Gelişmekte olan öz güven, öz saygı, sosyal beceriler ve genel iyilik hali için çalışırlar. Çocukların maximum potansiyellerini yapmaları için onlara olanak verirler ve desteklerler. WFOT tarafından açıklanan pediatrik ergoterapist olma kriterleri ve İngiliz Ergoterapistler Derneği ve Amerika Ergoterapistler Derneği tarafından açıklanan yeterlilikler incelenmiş ve minimum standartlar belirlenmiştir. **Sonuçlar:** Dispraksi, Otizm Spectrum Bozukluğu, İşitsel İşleme Güçlükleri, evde ve okulda çocuk için adaptasyon önerileri, Duyu Bütünlüğü Bozuklukları, Gelişme Geriliği, Öğrenme Güçlükleri, Dikkat Defisitleri, Görsel Algı Defisitleri, Fiziksel Bozukluklar, El Yazısı Geliştirme... gibi bir çok alanda çalışırlar. Bu alanlarda çalışabilmek için; 4 yıllık ergoterapi okulu mezunu olmak, WFOT onaylı programdan geçmek, duyu bütünlüğü konusunda deneyimli ve sertifika sahibi olmak, dikkatli dinleme yeteneği, güçlü iletişim, problem çözme, personeller arası beceriler, şefkat, sabır ve üstün yazma becerilerine sahip olması gereklidir. **Tartışma:** Ülkemizde Pediatrik Ergoterapi alanının geliştirilebilmesi ve hizmet kalitesinin artırılabilmesi amacı ile, Pediatrik Ergoterapi alanında çalışacak ergoterapistlerin belirtilen minimum standartlardaki yeterliliklere sahip olması önerilmektedir. **Anahtar kelimeler:** Pediatrik ergoterapist; Yeterlilikler

ABSTRACT

Purpose: The aim of our study is to determine pediatric areas of work and qualifications of occupational therapists. **Materials and Method:** Pediatric Occupational Therapists help children develop skills in the areas of self-care. They work on developing confidence, self esteem, social skills and general well being. They support children and enable them to achieve their maximum potential. The pediatric occupational therapist criteria described by WFOT and the qualifications that are determined by the English Occupational Therapist Association and the American Occupational Therapist Association were examined and minimum standards were determined. **Results:** They work in a lot of areas such as Dyspraxia, Autistic Spectrum Disorder, Auditory Processing Difficulties, Sensory Integration Disorder, Developmental Delay, Learning difficulties, Attention Deficit, Visual Perception Deficit, Physical Impairment, Handwriting development, in giving advice for adaptation of the children at school and at home, etc. In order to work in these fields, it is required to be a graduate of a 4-year occupational therapy school, to have a WFOT pass from approved programs, to be experienced in sensory integration and having a certificate, ability to listen attentively, strong communication, problem solving, interpersonal skills, compassion, patience and excellent writing skills. **Conclusion:** In our country, to improve the field of Pediatric Occupational Therapy and to enhance the quality of service, it is recommended that the Occupational Therapists, who are going to work in the field of Pediatric Occupational Therapy, have the specified minimum standards.

Key words: Pediatric occupational therapist; Qualifications

ERGOTERAPİ VE REHABİLİTASYON DERGİSİ

YAYIN İLKELERİ

Yazarlar İçin Bilgi

Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi yılda 3 kez yayımlanan hakemli bir dergidir. Derginin dili Türkçe olup, İngilizce yazılara da yer verilmektedir. Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi'nde ergoterapi alanında yapılan özgün araştırmalar, derleme makaleleri, olgu sunumları ve editöre mektuplar yayımlanmaktadır. Dergide herhangi bir sağlık problemi nedeniyle vücut yapı ve işlevlerinde bozukluğu olan, yer aldığı sosyal ya da kültürel toplumdan dışlanmış ya da katılımı kısıtlanmış tüm kişilerin yanı sıra sağlıklı kişilerin de katılım sorunlarını, kişisel ve toplumsal yeterliği geliştirmeye yönelik bilgi, beceri ve deneyimleri ve alana ilişkin müdahale ve rehabilitasyon yaklaşımlarını içeren bilimsel çalışmalara yer verilmektedir. Tüm gönderilerin İngilizce başlık, anahtar kelime ve özetinde olmalıdır.

Yazım Kuralları

Yazılar A4 boyutunda sayfaya Times New Roman yazı tipi kullanılarak, 12 punto ve çift satır aralıklı olarak yazılmalıdır. Araştırma makaleleri 5000, derlemeler 3000, olgu sunumu 2000, editöre mektup ise 500 kelimeyi geçmemelidir. Makaleler giriş, gereç ve yöntem, sonuçlar ve tartışma bölümlerinden oluşmalıdır. Editöre mektup yazılarında atıfta bulunulan makalenin adı, yayımlandığı sayı ve tarih belirtilmeli, mektubu yazan kişinin isim, kurum ve adres bilgileri verilmelidir. Türkçe makalelerde TDK ve tıbbi derneklerin terimler sözlüğü esas alınmalıdır. Tüm yazarlar "Yayın Hakları Sözleşmesi"ni imzalamalıdır. Yazıların yasalara ve etik kurallara uygunluğu ve bilgilerin doğruluğu yazarların sorumluluğundadır. Yayımlanan yazılar için yazarlara herhangi bir ücret ödenmez.

Başlık Sayfası

Yazının içeriğini tanımlayıcı başlık, yazar adları, unvanları, çalıştıkları kurum, e-posta adresleri ile iletişim kurulacak yazara ait yazışma adresi, e-posta adresi ve telefon numarası bilgileri yer almalıdır. Daha önce tebliğ edilmiş ise sunum tarih ve yeri belirtilmelidir.

Özet ve Anahtar Kelimeler

Özet Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmalı ve 200'er kelimeyi aşmamalıdır. Yabancı yazarlar için Türkçe özet editörler tarafından yazılır. Araştırma makalelerinde özet; amaç, gereç ve yöntem, sonuçlar, tartışma (purpose, material and methods, results, conclusion) bölümlerini içerecek şekilde, derleme ve olgu sunumlarında bölüm-süz olarak hazırlanmalıdır. Editöre mektup niteliğindeki yazılarda özet yer almamalıdır. Türkçe ve İngilizce özetlerin sonunda en az 3, en fazla 5 anahtar kelime, Türkçe-İngilizce olarak yazılmalıdır. İngilizce anahtar kelimeler "Medical Subject Headings (MeSH)" (www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.html)'e ve "BISAC Subject Headings" (<http://www.bisg.org/what-we-do-20-73-bisac-subject-headings-2012-edition.php>)'e uygun olarak verilmeli, Türkçe anahtar kelimeler MeSH terimlerinin çevirisi olmalıdır. Anahtar kelimeler (;) ile ayrılmalıdır.

Metin Başlıkları

Giriş başlığı kullanılmamalıdır. Gereç ve yöntemler, sonuçlar, tartışma ve gerekli ise teşekkür başlığı yer almalıdır.

Yayın Hakkı

Yayın Hakları Devir Formu dergiye makale ile birlikte gönderilmelidir.

Kaynaklar

Kaynaklar alfabetik olarak listelenmelidir.

- Metin içinde ilk geçişte yazar adları 3 ve daha az ise; (Saperstein, Anthony ve Barohn, 2001; Hiller ve Christine, 1992) şeklinde,
- Üçden fazla ise; (Pransky, Feuerstein, Himmelstein ve ark, 1997) şeklinde,
- İkinci ve daha sonraki geçişlerde ise; (Saperstein ve ark, 2001; Hiller ve ark, 1992) şeklinde gösterilmelidir.

Kaynak yazımında "American Psychological Association (APA). (2001) *Publication Manual of the American Psychological Association* (5th ed.) Washington, DC: Author." rehber alınarak yazılmalıdır.

Kaynak yazımına bazı örnekler aşağıdaki gibidir:

Jones, C. D. (2007) Title of paper, which is an article or chapter published in a book. In X. Y.

Editor (Ed.), *Complete title of book*. City, MA: Some Univer. Press. Pp. 3-23.

Jones, X. Y. (2006) Title. In W. Y. Editor (Ed.), *Book Title*. City, MT: Another Univer. Press.

Smith, A. B. (2007) Title of paper, which is published in a journal. *Name of Journal*, 1, 1-20.

Smith, A. B., & Jones, C. D. (2007) *Title of paper, which is a government publication*. (Current Reports, Special Series P23-189) Washington, DC: U.S. Department of Something.

Smith, A. B., Jones, C. D., Brown, E. F., & Green, G. H. (2007a) Title. *Journal*, 17, 36-55.

Smith, A. B., Jones, C. D., Brown, E. F., & Green, G. H. (2007b) *Title of book written in original language* [Title of book translated into English]. (V. W. Translator, Transl.) New York:

Name of Publ. (Original published 1900)

Smith, A. B., Jones, C. D., Brown, E. F., Green, G. H., Webb, I. J., Smart, K. L., & Black, M. N. (2006) Title. *Journal*, 104, 54-67.

Tablolar, Grafikler ve Fotoğraflar

Her biri farklı sayfada olacak şekilde, metin içinde verilen numaralandırmaya uygun olarak makalenin sonunda yer almalıdır. Tablolar, Grafikler ve Fotoğrafların adları belirtilmeli ve kısaltmalar uygun olmalıdır. Resim ve fotoğraflar JPEG olarak iletilmelidir.

Makale Gönderimi

Makaleler Word formatında, Yayın Hakları Sözleşmesi ise PDF formatında **ergoterapidergisi@hacettepe.edu.tr** adresine gönderilmelidir.

JOURNAL OF OCCUPATIONAL THERAPY AND REHABILITATION

EDITORIAL POLICY

Instructions to Authors

Journal of Occupational Therapy and Rehabilitation is a peer-reviewed journal with high ethical standards and it is published three times a year. Official language of the journal is Turkish but both Turkish and English articles are considered for publication. Journal of Occupational Therapy and Rehabilitation invites submission of Original Articles based on clinical and laboratory studies, Invited Review Articles including up to date published material, Original Case Reports, Letters to the Editor and News and Announcements of congress and meetings concerning all aspects of Occupation, Occupational Therapy, Rehabilitation, Social Participation of people with/or without problems of body structure and function and related fields. All the manuscripts must also have English Title, Key Words and Abstract.

Preparation of Article

Articles should be typed in A4 paper with 12 pt (Times New Roman) and doublespaced. Original articles should not exceed 5000, review articles 3000, case reports 2000 and letters to editor should not exceed 500 words. The article should include objective, material and methods, results and conclusions. Case reports should also include a structured abstract [objective, case report(s), and conclusion]. Authors are responsible for their articles' conformity to ethical rules. The study protocol for human experimentation must conform the ethical guidelines established in the World Medical Association Declaration of Helsinki Therefore, all articles submitted for publication must specify that the ethical standards of the above committee were adhered. The author does not paid.

Title Page

The title page should contain the article title, authors' names and complete affiliations, and the address for manuscript correspondence including e-mail address and telephone and fax numbers. If the article was presented at a scientific meeting, authors should provide a complete statement including date and place of the meeting.

Abstract and Key Words

Original articles should contain Turkish and English abstracts. For foreign authors, Turkish abstract and key words will be written by the editorial board. Abstracts must be no longer than 200 words. The structured abstract should include purpose, material and methods, results and conclusions in original articles. Case reports should also include a structured abstract [objective, case report(s), and conclusion]. Abbreviations should not be used in the abstract. Letter's to Editor should not include abstract.

The authors should list three to five key words or phrases taken from "Medical Subject Headings (MeSH)" (<http://www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.html>) and "BISAC Subject Headings" ([http://www. Bisg.org/what-we-do-20-73-bisac-subject-headings-2012-edition.php](http://www.Bisg.org/what-we-do-20-73-bisac-subject-headings-2012-edition.php)). Turkish keywords should be translation of MeSH. Keywords must be separated by (;).

Main Headings

Articles should be organized in three main headings (introduction heading should not be used). Main headings should be Material and methods, Results, and Discussion. If it is needed the acknowledgements are placed at the end of the article, before the references. This section contains statements of gratitude for personal, technical or material help, etc.

Scientific Responsibility

Authors are responsible for their articles' conformity to scientific rules. Each person listed as an author is expected to have participated in the study to a significant extent. Corresponding author accepts author name order by filling the "Copyright Transfer Form".

References

References should be provided at the end of the article, under the title "References" and should be numbered and listed alphabetically. They should be referred to in parentheses within the text. Follow The 5th edition of the Publication Manual of the American Psychological Association (APA, 2001) should be followed for referencing.

Example of references are given below:

Jones, C. D. (2007) Title of paper, which is an article or chapter published in a book. In X. Y. Editor (Ed.), *Complete title of book*. City, MA: Some Univer. Press. Pp. 3-23.

Jones, X. Y. (2006) Title. In W. Y. Editor (Ed.), *Book Title*. City, MT: Another Univer. Press.

Smith, A. B. (2007) Title of paper, which is published in a journal. *Name of Journal*, 1, 1-20.

Smith, A. B., & Jones, C. D. (2007) *Title of paper, which is a government publication*. (Current Reports, Special Series P23-189) Washington, DC: U.S. Department of Something.

Smith, A. B., Jones, C. D., Brown, E. F., & Green, G. H. (2007a) Title. *Journal*, 17, 36-55.

Smith, A. B., Jones, C. D., Brown, E. F., & Green, G. H. (2007b) *Title of book written in original language* [Title of book translated into English]. (V. W. Translator, Transl.) New York:

Name of Publ. (Original published 1900)

Smith, A. B., Jones, C. D., Brown, E. F., Green, G. H., Webb, I. J., Smart, K. L., & Black, M. N. (2006) Title. *Journal*, 104, 54-67.

Tables, Figures and Illustrations

Tables, figures and illustrations should be typed in order of mention in the text on a separate page following the references. Tables, figures and illustrations should include a short descriptive title. Illustrations should be given JPEG.

Submission of Manuscripts

The manuscripts are accepted via internet from ergoterapidergisi@hacettepe.edu.tr with PDF of Copyright Transfer Form.

Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi
YAYIN HAKLARI SÖZLEŞMESİ

Biz aşağıda isim ve imzaları bulunan yazarlar, "Ergoterpi ve Rehabilitasyon Dergisi"nde yayınlanmak üzere gönderdiğimiz yazımızın orijinal olduğunu; eşzamanlı olarak herhangi bir başka dergiye değerlendirilmek üzere sunulmadığını; daha önce yayınlanmadığını; gerekli görülen düzeltmelerle birlikte her türlü yayın hakkımızı, yazı yayına kabul edildiği taktirde "Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi"ne devrettiğimizi kabul ederiz.

Tarih: / /.....

Yazının Adı:

(Makaledeki Sırasıyla)

Ünvanı, Adı-Soyadı:

İmza:

Ünvanı, Adı-Soyadı:

İmza:

Ünvanı, Adı-Soyadı:

İmza:

Ünvanı, Adı-Soyadı:

İmza:

Ünvanı, Adı-Soyadı:

İmza:

Ünvanı, Adı-Soyadı:

İmza:

Çalışma sahipleri tarafından imzalanmış orijinal form aşağıdaki adres veya e-mail adresine iletilmelidir.

e-mail: ergoterapidergisi@hacettepe.edu.tr

Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

06100 Sıhhiye-Ankara

Journal of Occupational Therapy and Rehabilitation
COPYRIGHT TRANSFER FORM

We all underlined authors certify that, we have all participated sufficiently in the conception and design of this work and the analysis of data, as well as the writing of the manuscript take public responsibility for it. We believe the manuscript represents valid work. We have all reviewed the final version of the manuscript and approve it for publication. Neither this manuscript nor one with substantially similar content under our authorship has been published or being considered for publication elsewhere. Furthermore, we attest that we will produce the data upon which the manuscript is based for examination by the editors or assignees if requested.

In consideration of the action of Journal of Occupational Therapy and Rehabilitation in reviewing and editing this submission, all copyright ownership is hereby transferred, assigned or otherwise conveyed to Journal of Occupational Therapy and Rehabilitation.

Date: / /.....

Title of Manuscript:

(Respectively in the article)

Author Title/Name:

Signature:

Author Title/Name:

Signature:

Author Title/Name:

Signature:

Author Title/Name:

Signature:

Author Title/Name:

Signature:

Author Title/Name:

Signature:

The original copy of this form must be sent to the address below, after being completely filled and signed by all the authors.:

e-mail: ergoterapidergisi@hacettepe.edu.tr

Hacettepe University, Faculty of Health Sciences, Department of Occupational Therapy
06100 Sıhhiye-Ankara/Turkey

